

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI

**COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU
BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Kadir DEVİR**

**Danışman
Doç. Dr. Erhan ARSLAN**

TEMMUZ-2023, MERSİN

**T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI**

**COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Kadir DEVİR
ORCID ID: 0000-0003-2211-532X**

**Danışman
Doç. Dr. Erhan ARSLAN
ORCID ID: 0000-0002-7633-9495**

TEMMUZ – 2023, MERSİN

ÖZET

COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Geçmişten günümüze çok sayıda can kaybı ile birlikte fiziksel ve ruhsal sorunlara neden olan salgın hastalıklar, her zaman evrensel bir sorun olmuştur. Bugünlerde bir halk sağlığı meselesi olarak tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını medya sektörü çalışanlarını da etkilemiş, bu dönemde meslek profesyonellerinin yüksek risk taşıyan meslek gruplarından olduğu gözlemlenmiştir. Toplumu bilgilendirme, haberdar etme misyonu olan gazeteciler salgın sürecinde gerek salgının seyri gerekse tedavi yolları ve önleyici tedbirler konusunda kamuoyunu aydınlatmıştır. Kent ile ilgili haberler veren, kamuoyunu medyada taşıyan, bilgilendirmeler yapan, belli bir lokasyonda yaptığı işlerle toplumu eğlendiren, eğiten yerel medya organları COVID-19 sebebiyle zorluklar yaşamıştır. COVID-19 pandemisi her ne kadar evrensel bir ölçekte olsa da gazetecilik faaliyetlerine engel olmuş öte yandan hem yerel hem de ulusal medyanın gündeminde yer almıştır. Bu olağanüstü durumun çalışma koşullarından en çok etkilenen kesim medya çalışanları olarak karşımıza çıkmaktadır. COVID-19 salgını sebebiyle salgının başladığı günden bugüne kadar devam eden süreçte dünya çapında 2 bin gazeteci hayatını kaybetmiştir. Türkiye’de kayıtlara yansıyan gazeteci ölüm sayısı ise 30 olmuştur. Bu çalışma, COVID-19 salgın sürecinde yerel medya çalışanlarının karşılaştığı sorunları anlama ve gerekli çözüm önerilerini hem kamuoyu hem de yerel medya çalışanlarına aktarmayı amaçlamaktadır. Söz konusu bu amaç doğrultusunda Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde görev yapan yerel medya çalışanlarının COVID-19 döneminde yaşadıkları sorunları ortaya koyabilmek adına bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Öte yandan meslek örgütleri ile gazetecilerin yaşadığı sorunlar üzerine yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Söz konusu saha çalışmaları ile COVID-19 salgınının medya sektörü ve gazeteciler üzerindeki etkileri güncel verilerle ilk elden ortaya koyulmuştur. Bu araştırma ile bölgedeki yerel medya çalışanlarının meslek örgütlerinden yeterli desteği alamadığı ve COVID-19 sürecinde hem fiziksel hem de psikolojik olarak önemli oranda etkilendikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Yerel Medya, Gazetecilik, Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Danışman: Doç. Dr. Erhan ARSLAN, Gazetecilik Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

EFFECTS OF THE COVID-19 PROCESS ON LOCAL MEDIA WORKERS: THE CASE OF SOUTH EASTERN ANATOLIA REGION

Pandemics, which have caused physical and mental problems along with many deaths from past to present, have always been a universal problem. The COVID-19 pandemic, which has affected the whole world as a public health issue these days, has also affected the media sector workers, and it has been observed that media professionals are among the occupational groups with high risk in this period. Journalists, who have the mission of informing the society, have enlightened the public about the course of the pandemic, treatment methods and preventive measures during the pandemic. Local media organs that give news about the city, carry the public in the media, provide information, entertain and educate the society with their works in a certain location have experienced difficulties due to COVID-19. Although the COVID-19 pandemic is on a universal scale, it has hindered journalism activities, on the other hand, it has been on the agenda of both local and national media. Media workers emerge as the most affected segment due to the working conditions of this extraordinary situation. Due to the COVID-19 epidemic, 2,000 journalists around the world have lost their lives since the beginning of the epidemic. The number of journalist deaths recorded in Turkey was 30. This study aims to understand the problems faced by local media workers during the COVID-19 pandemic and to convey the necessary solutions to both the public and local media workers. For this purpose, a survey was conducted to reveal the problems experienced by local media workers working in the Southeastern Anatolia Region during the COVID-19 period. On the other hand, semi-structured interviews were conducted regarding the problems experienced by professional organizations and journalists. With the aforementioned field studies, the effects of the COVID-19 outbreak on the media sector and journalists have been revealed first-hand with current data. With this research, it has been determined that local media workers do not receive adequate support from professional organizations and are significantly affected both physically and psychologically during the COVID-19 process.

Keywords: COVID-19, Local Media, Journalism, Southeast Anatolia Region

Advisor: Doç. Dr. Erhan Arslan, Department of Journalism, Mersin University, Mersin.

TEŞEKKÜR

Sevdiklerimizi kaybettiğimiz, ailelerimizden uzaklaştığımız COVID-19 sürecinde aktif bir gazeteci olarak sahada çalışmak işin en zor kısmıydı. Bu araştırmayı yaparak demokrasinin temel taşlarından biri olan ve sahada çalışan yerel medya çalışanlarının sorunlarını tespit etmek benim için önemli bir görevdi. Bu görevi yaparken, gece gündüz fark etmeksizin görüştüğüm emeğini, bilgilerini ve birikimlerini benimle paylaşan çalışmayı yaparken desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Erhan ARSLAN'a sonsuz teşekkürü borç bilirim. Yaptığım her işte yanımda olan, destekleri ile beni yalnız bırakmayan annem Fatma DEVİR'e, ablam Kadriye DEVİR'e ve diğer kardeşlerime teşekkür ederim. Çalışmaya katkı sağlamasını istediğim meslek örgütü yönetici ve temsilcilerine gazeteci meslektaşlarım Kadir ÇELİKCAN ve Ferhat MEHMETOĞLU'na ayrıca Gaziantep Üniversitesi Öğretim Görevlisi Elif AKYÜZ ERTUNÇ'A teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
1. DÜNYA'DA SALGIN HASTALIKLAR VE COVID-19 PANDEMİ SÜRECİ	2
1.1. Küresel Boyutlu Salgın Hastalıkların Kısa Tarihçesi	2
1.1.1. Veba	2
1.1.2. Kolera	3
1.1.3. Cüzzam	3
1.1.4. Çiçek	4
1.1.5. COVID-19 (Koronavirüs Salgını 2019)	5
1.1.5.1. COVID-19'un Ortaya Çıkışı ve Yayılma Süreci	6
1.1.5.2. COVID-19 Pandemisi Sürecinin Etkileri	7
1.1.5.2.1. COVID-19 Pandemisi Sürecinin Toplumsal Etkileri	8
1.1.5.2.2. COVID-19 Pandemisi Sürecinin Birey Üzerindeki Fiziksel ve Psikolojik Etkileri	9
1.1.5.2.2.1. COVID-19 Pandemisi Sürecinin Birey Üzerindeki Fiziksel Etkileri	9
1.1.5.2.2.2. COVID-19 Pandemisi Sürecinin Birey Üzerindeki Psikolojik Etkileri	10
1.1.5.2.3. COVID-19 Pandemisi Sürecinin Ekonomik Boyutlu Etkileri	11
2. COVID-19 PANDEMİ SÜRECİ VE MEDYA	13
2.1. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Medyanın Bilinç Oluşturmadaki Rolü ve Önemi	14
2.2. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Medyada Değişen Çalışma Koşulları	14
2.3. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Medya Çalışanlarının Yaşadığı Sorunlar	14
2.3.1. Sağlık Sorunları	15
2.3.2. Ekonomik Sorunlar.	15
2.3.3. Çalışma Şartlarından Kaynaklı Sorunlar	15
3. TÜRKİYE'DE YEREL MEDYA: TARİHSEL GELİŞİMİ, TOPLUMSAL ROLÜ VE TEMEL SORUNLARI.	17
3.1. Kavramsal Olarak Yerel Medya ve Temel Özellikleri	17
3.2. Türkiye'de Yerel Medyanın Tarihsel Gelişimi	17
3.3. Yerel Medyanın Toplumsal Rolü ve İşlevleri	18
3.4. Yerel Medyanın Temel Sorunları.	19
3.4.1. Ekonomik Sorunlar.	20
3.4.2. Teknolojik Sorunlar	20
3.4.3. Tiraj ve Reyting Sorunu	21
3.4.4. İstihdam Sorunu	22
3.4.5. Eğitim Sorunu	23
3.4.6. Hukuksal Sorunlar	23
4. COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ	25
4.1. Araştırmanın Problemi	25
4.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	25
4.3. Araştırmanın Soruları	25
4.4. Araştırmanın Önemi	26
4.5. Araştırmaya İlişkin Alanyazın.	27
4.6. Sayıtlar	29
4.7. Araştırmanın Metodolojisi	29
4.8. Örneklem	29

4.8.1. Diyarbakır’da Yerel Medya	30
4.8.2. Gaziantep’te Yerel Medya	32
4.8.3. Şanlıurfa’da Yerel Medya	33
4.9. Veri Kaynakları	34
4.10. Değişkenler.	34
4.11. Analiz Yöntemi	34
4.12. Sınırlılıklar.	35
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	36
5.1. Yerel Medya Çalışanlarına Yönelik Anketten Elde Edilen Bulgular	36
5.2. Meslek Örgütleri ile Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	52
5.2.1. COVİD-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin Yerel Medya Çalışanları İçin Verdikleri Desteklerin Değerlendirilmesi	52
5.2.2. COVİD-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin İşsiz Kalan Yerel Medya Çalışanları İçin Verdikleri Desteklerin Değerlendirilmesi	53
5.2.3. Meslek Örgütlerinin COVİD-19 Döneminde Yerel Medyaya Verdikleri Desteklerinin Öz Eleştirisi	53
5.2.4. COVİD-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin Yerel Medya Çalışanlarının Sosyal Hakları İçin Verdikleri Desteğin Değerlendirilmesi	53
5.2.5. COVİD-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin Yerel Medya Çalışanlarının Yaşadıkları Sorunlar İçin Ürettikleri Çözümlerin Değerlendirilmesi	53
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	55
KAYNAKLAR.	60
EKLER	69
BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI	76
ÖZGEÇMİŞ	77

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 5.1. Gazetecilerin Yaşadıkları Şehirlere Göre Dağılımı	36
Tablo 5.2. Gazetecilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	36
Tablo 5.3. Gazetecilerin Cinsiyet ve Şehirlere Göre Dağılımı	37
Tablo 5.4. Gazetecilerin Yaşlarına Göre Dağılımı	37
Tablo 5.5. Gazetecilerin Görevlerine Göre Dağılımı	38
Tablo 5.6. Gazetecilerin Yıllara Göre Çalışma Süresi Dağılımı	39
Tablo 5.7. Gazetecilerin Cinsiyetlerine ve Yıllara Göre Çalışma Süresi Dağılımı	39
Tablo 5.8. Gazetecilerin Eğitim Durumu Dağılımı	40
Tablo 5.9. Gazetecilerin Yaş ve Eğitim Durumları Dağılımı	40
Tablo 5.10. Gazetecilerin Çalışma Alanı Dağılımı	41
Tablo 5.11. Gazetecilerin Çalışma Alanı ve Cinsiyet Dağılımı	41
Tablo 5.12. Gazetecilerin Çalışma Şekli Dağılımı	41
Tablo 5.13. Gazetecilerin Sendika Üyelik Dağılımı	42
Tablo 5.14. Destek Alan Sendikalı Gazeteciler	42
Tablo 5.15. COVID-19 Süresince Tiraj/Reyting Kaybı Dağılımı	43
Tablo 5.16. COVID-19 Süresince Tiraj/Reyting Kaybı- Gazete ve Televizyon Dağılımı	43
Tablo 5.17. Gazetecilerin İş Yerine Ulaşım Şekli	44
Tablo 5.18. Gazetecilerin İş Yerine Ulaşım ve Yaş Dağılımı	44
Tablo 5.19. COVID-19 Sürecinde Gazetecilerin Yaşadığı Sorunlar Dağılımı	45
Tablo 5.20. COVID-19 Sürecinde Gazetecilerin Çalışma Şartları Değişikliği Tablosu	45
Tablo 5.21. Gazetecilerin COVID-19'a Yakalanma Dağılımı	46
Tablo 5.22. Gazetecilerin Kronik Hastalık ve Yaş Durumu	47
Tablo 5.23. Gazetecilerin Çalışma Ortamında COVID-19'lu Vaka Durumu	47
Tablo 5.24. Gazetecilerin Zorunlu Ücretli İzin Kullanma Dağılımı	47
Tablo 5.25. Gazetecilerin Zorunlu Ücretsiz İzin Kullanma Dağılımı	48
Tablo 5.26. Gazetecilerin COVID-19 Sürecinde İstifa Etme Düşüncesinin Dağılımı	48
Tablo 5.27. COVID-19 Sürecinde Bilgisayar Başında Geçirilen Süre Dağılımı	48
Tablo 5.28. Gazetecilerin COVID-19 Sürecinde Ortaya Çıkan Fiziksel Sorunlarının Dağılımı	49
Tablo 5.29. Gazetecilerin İş Yerinde Alınan Önlemlerin Yeterliliğine İlişkin Değerlendirmeleri	50
Tablo 5.30. Gazetecilik Ekipmanlarının Ortak Kullanım Dağılımı	50
Tablo 5.31. Gazetecilerin Aldığı Bireysel Önlemlerin Dağılımı	50
Tablo 5.32. Gazetecilerin Kendilerini Güvende Hissetme Durumu	51
Tablo 5.33. Gazetecilerin Haber Kaynağına Ulaşma Sorununun Dağılımı	51
Tablo 5.34. COVID-19 Sürecinde En Fazla Risk Altında Olan Meslek Grupları	52

GİRİŞ

Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Wuhan'da 31 Aralık 2019 tarihinde bilinmeyen bir sebepten ötürü ortaya çıkan (salgınla ilgili farklı senaryolar üretilmiş olsa da, salgının çıkışı konusunda bilimsel olarak kanıtlanmış bir durum söz konusu değildir) COVID-19 kişiden kişiye bulaşma yolu ile tüm dünyayı etkisi altına almıştır.

Çin, 31 Aralık'ta sebebi bilinmeyen pnömoni olayları kümelenmesini Dünya Sağlık Örgütü'ne bildirmiştir. Artan olay rakamları ve neticelerinden etkilenimin yaygınlığı sebebiyle COVID-19 hastalığı, 11 Mart tarihi itibarıyla DSÖ tarafından "salgın" ilan edilmiştir (Deutsche Welle, 2020). COVID-19 sürecinde ülkelerin kendi karantinalarını ilan etmesi üzerine birçok meslek grubu salgının bulaşma tehlikesinden uzak kalmayı başarmıştır. Medya çalışanlarının ise salgın döneminde sahadan/ofisten çalışmaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Yaşanan en büyük küresel sağlık krizlerinden biri olan COVID-19 salgınının, kısa sürede tüm ülkelere yayıldığı görülmüştür.

Küresel krizde medyanın halkı bilgilendirme konusunda sağlık çalışanları gibi sahada olma zorunluluğu nedeniyle medya çalışanları da riskli gruba girmiştir. Press Emblem Campaign verilerine göre Mart 2022 tarihine kadar COVID-19 sebebiyle dünyada 2000 Türkiye'de ise 30 gazetecinin hayatını kaybettiği öğrenilmiştir.

Bu kriz döneminde medya çalışanlarının hem fiziki hem de ruhsal problemler yaşadığı ve olumsuz koşullar altında çalışma hayatlarını sürdürdükleri bilinmektedir. Ekonomik sıkıntılarla hayatını sürdüren yerel medya organlarının ise salgın krizi ile dar bir boğazda yayın mücadelesi vermeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan yerel medya çalışanlarının COVID-19 döneminde yaşadıkları sorunlar; meslekte aktif olarak çalışanlara yönelik uygulanan bir anket ile tespit edilmiş ve elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Çalışmanın temelini COVID-19 salgını döneminde yerel medya çalışanlarının karşılaştığı sorunları anlama ve gerekli çözüm önerilerini hem kamuoyu hem de yerel medya çalışanlarına aktarma, yerel medya çalışanlarının benzer durumlarda karşı karşıya kaldığı riski en aza indirme yollarının bulunması oluşturmaktadır. Yerel medya ve meslek profesyonelleri COVID-19 salgını gibi olağanüstü durumların yaşandığı dönemlerde kamuoyunu bilgilendirmede hayati bir rol oynamaktadır.

Bu nedenle halkın doğru ve kesintisiz bilgiye ulaşması açısından, benzer durumlarda yerel medya çalışanlarının yaşadıkları/yaşayacakları sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin ortaya koyulması aynı zamanda çalışmanın da önemini ifade etmektedir. Araştırmanın amacı yerel medya çalışanlarının COVID-19 döneminde etkilenme durumlarını tespit etmektir. COVID-19 Pandemi sürecinde medyanın bilinç oluşturmadaki rolü ve önemi, medyada değişen çalışma koşulları, medya çalışanlarının yaşadığı sorunlar ortaya çıkarılmıştır. Araştırma ile yerel medya çalışanlarının COVID-19 sebebiyle etkilenme durumları bilimsel bir açıyla kapatmayı amaç edinilmiştir.

1. DÜNYA'DA SALGIN HASTALIKLAR VE COVID-19 PANDEMİ SÜRECİ

Salgın hastalıklar tarih boyunca canlı yaşamını tehdit eden olaylar olmuştur. Hem insanlar hem de diğer canlı türleri arasında görülebilen salgın hastalıklar sebebiyle ciddi sorunlar yaşanmıştır. Henüz sağlık teknolojilerinin gelişmediği dönemde ortaya çıkan salgın hastalıklar gelişen sağlık teknolojisine rağmen varlığını sürdürmekte öte yandan daha hızlı bulaşma eğilimi göstermektedir. İnsanlık tarihinde milyonlarca insanın ölümüne sebep olan veba, kolera, cüzzam ve çiçek hastalığının ortaya çıkışı, belirtileri ve insanlığa sebep olduğu etkileri konusunda birçok bilimsel araştırma yapılmıştır. Belli bir bölgede aynı anda birçok kimsenin hastalanmasına sebep olan, hızla yayılan, salgın gösteren hastalığın ortaya çıkmasına epidemi denilmektedir (Yılmaz, 1847).

1.1. Küresel Boyutlu Salgın Hastalıkların Kısa Tarihçesi

Salgın hastalıklar insanlık tarihi boyunca var olmuştur. Bazen insanlardan hayvanlara geçen bu hastalıklar bazen hayvanlardan ve böceklerden insanlara bulaşmıştır. İnsanlığın başladığı günden 21. yüzyıla kadar lokal, bölgesel, bulaşıcı veya bir kıtayı hatta dünyayı etkisi alan birçok hastalık görülmüş bu hastalıklar sebebiyle milyarlarca insan yaşamını yitirmiştir. İnsanlık tarihi kitlesel ölümlere yol açan kolera, çiçek, veba, sıtma, verem, tifo gibi önemli salgın hastalıklarla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Dünya, Eski Çağ'dan günümüze kadar, üç veba, yedi kolera ve bugünlerde yaşadığımız salgınla birlikte 10'dan fazla grip pandemisi yaşamıştır (Kılıç, 2020). İnsan yaşamının olduğu tarihsel süreç içerisinde salgın hastalıklar sebebiyle insanlık ağır kayıplar vermiştir. Bulaşıcı hastalıkların tüm dünyaya yayılması insan nüfusunun azalmasına sebep olmuştur. Veba, kolera, cüzzam ve çiçek gibi hastalıklar gibi COVID-19 hastalığı tüm dünyada kayıplara ve yıkımlara sebep olmuştur. Alınan tüm önlemlere rağmen COVID-19'un etkisi halen devam etmektedir. Tüm bu hastalıkların tarihsel sürecini ortaya koymak, küresel boyutlu salgın hastalıkların genel bir perspektifini çizmek açısından önemlidir.

1.1.1.Veba

Salgın hastalık tarihi denince “kara ölüm” olarak bilinen vebadan başlamak uygun olacaktır (Parıldar ve Dikici, 2020). “Kara Ölüm” olarak bilinen vebanın ilk olarak İsa'dan 320 yıl kadar önce Filistin'de görüldüğü tahmin edilmektedir (Arda, 1997). 6. yüzyılın Romalı yazarı Procopius, etkisi üç yıl süren salgın sırasında Konstantinopolis'te günde 5-10 bin kişinin hayatını kaybettiğini belirtmiştir (Eren, 1996). Hastalığın Kuzeybatı Avrupa'ya kadar yayıldığı, ancak dağınık ve küçük köylü toplulukların bundan çok fazla zarar görmediği tahmin edilmektedir (Ponting, 2008: s. 242-266). Kara Ölüm olarak da bilinen veba, 1347-1352 yıllarında Avrupa'yı yerle bir eden, yaklaşık 25-30 milyon kişinin ölümüne sebep olan bir veba salgınıydı (Cartwright, 2020). Roma İmparatorluğu'nun çöküşüne neden olan etkenlerden birinin; salgın hastalıkların, vebanın yaptığı tahribat olduğu söylenmektedir (Lewis, 1998). Hastaların üçte ikisi ölürken, etkilenen yerlerdeki nüfusun %30 ila %50'sinin vebadan hayatını kaybettiği düşünülmektedir. 1349 yılının sonlarına yaklaşırken ticaret yollarının etkisi ile birlikte hastalığın Britanya, Fransa İrlanda ve İspanya'ya kadar ulaştığı düşünülmektedir. Hızla

bulaşarak ilerleyen hastalık, Rusya, İskandinavya, Almanya, Estonya, Letonya ve Litvanya'yı etkisi altına almıştır. Bu yüzden 1347-1352 yılları arasında Avrupa'daki ölüm sayısı 25 ila 30 milyon arasında düşünülmektedir (Cartwright, 2020). Papa VI. Clemens'in ölü sayıcıları, Kara Ölüm sırasında 23.840.000 kişinin öldüğünü rapor etmişlerdir (Kılıç, 2004). Halep'te salgın süresince 22 bin kişi ölmüştür (Hecker, 1859).

1.1.2. Kolera

Hindistan'da 1817'ye kadar mahallî bir özellik gösteren kolera bu tarihten sonra hızla ülke dışına yayılmış, Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika'da etkili olmuş ve yüzyıl içinde büyük pandemiler ortaya çıkmıştır (McNeill, 1976). Kolera terimi 19. yüzyıldan sonra Avrupa'da yayılmıştır (Yılmaz, 2017). Zira koleranın kaynağı olarak gösterilen yer Hindistan'da Aşağı Bengal olarak bilinen büyük delta üzerinde, Ganj ve Brahmaputra Nehirleri arasındaki bölgedir. Kolera, burada bölgesel olarak her dönem görülmüştür (Ayar, 2007). Bunun yanında yerel bir hastalığın epidemisi ve daha sonra da pandemi haline gelmesinde en başta bölgelerarası bağlantıların etkili olduğu söylenebilir (Porta, 2008).

Koleranın Hindistan'da yerleşik yerel bir hastalıktan pandemiye dönüşmesinin nedenlerinden biri Hindistan'ın hızla artan nüfusuydu (Yılmaz, 2017). İngiltere'nin Hindistan'a yerleşmek için yaptığı savaşlar hem İngiliz askerlerini yerel hastalıklara maruz bırakıyor hem de yerlerinden olan Hintliler hastalıkları yeni alanlara taşıyorlardı (Ayar, 2007). Sanayileşme ile kırsal kesimden şehirlere doğru olan göçler, Hint şehirlerini kaldıramayacakları bir yükü karşı karşıya bırakmış, bu kalabalıklar şehirlerde zaten yetersiz olan altyapının daha da kötüleşmesine neden olmuştur (Yılmaz, 2017). Ancak 1817'den önce de burada mevcut olan koşulları dışarı yayan elbette bir başka etken daha vardı, bu da İngiliz sömürge sistemiydi (Yaşayanlar, 2015). Buna göre kolera 19. yüzyılda 1817- 1823, 1829-1851, 1852-1859, 1863-1879, 1881-1896 ve 1899-1923 yılları arasında olmak üzere altı büyük pandemi yapmıştır (Pollitzer, 1959). Kolera sebebiyle yaşanan ölüm sayısı hala bilinmemektedir. Belirli alanlarda çalışan akademisyenler ölüm sayısını tahmin etmiştir (Wikipedia, 2017). Örneğin, Bangkok'ta hastalığa bağlı olarak 30.000 kişinin öldüğü tahmin edilmektedir. Semarang, Java'da Nisan 1821'de 1225 insanın 11 gün içerisinde öldüğü tahmin edilmektedir (Hays, 2005).

1.1.3. Cüzzam

Mycobacterium leprae mikrobunun insan vücudunda meydana getirdiği bulaşıcı ve müzmin bir hastalık olan "Lepra, lepef, leper, leprosy, cüzzam veya Orta Çağ Avrupa insanların tabiriyle Tanrının Laneti" olan bu hastalığın kökleri insanlık tarihi kadar eskiye dayanır (Serdar, 2014). Ölümcül bir hastalık olan Cüzzam ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar vardır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından kullanılan bir sınıflandırma sistemi de çeşitli sınıflandırmalar yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan kategorizde cüzzamın etkilediği alanın türü ve sayısı önemlidir. Buna göre ilk kategorinin adı pakibasildir. Burada vücutta beş ya da daha az lezyon görülür ve ciltten alınan örneklerde bakteri tespit edilemez. İkinci kategorinin adı ise multibasildir. Bu kategoride ciltte beşten fazla lezyon gözlemlenir

veya ciltten alınan örneklerde bakteri tespit edilebilmektedir (Acıbadem, 2021). Cüzzam türleri arasında en tehlikeli ve en bulaşıcı olan ise Lepromalı cüzzamdır. Ayrıca milattan önce 460'lı yıllarda Hipokrat tarafından da bu konu tartışılmasına rağmen cüzzam hastalığının ilk kanıtı arkeologlar tarafından Kudüs'te yapılan kazılar sonucunda çıkarılan bir ceset DNA'sına uygulanan radyokarbon 1-50 CE metoduyla ortaya çıkarılmıştır (Butler, Carney, vd. 2009). Bizans İmparatorluğunda "Tanrının Laneti" olarak adlandırılan hastalığın ortaya çıkmasıyla birlikte Kayseri'deki hastanenin bir kısmı cüzamlılar için ayrılmıştır (Serdar, 2014).

Örneğin Orta Çağ boyunca Avrupa'da, cüzzam hastaları özel giysi giyiyor, yüzük takıyor, etraftakileri uyarmak için çan veya zil çalıyor ve hatta rüzgârın yönüne bağlı olarak yolun belli bir tarafından yürümek zorunda bırakılıyorlardı (Trautman, 1984). Cüzzam hastalığına yakalananlar, karga ağzına benzer bir maske takıyorlardı, cüzamlı hastalar ticari mallara dokunamadıkları gibi çocuklardan da uzak durmaktaydılar (Aydın, 2006). Avrupa 12. ve 13. yüzyıllarda cüzzam hastalığının pençesine yakalanmıştır. Orta çağ için uzmanlar her ne kadar dönemin hastalığı olarak cüzzamı görmeseler de araştırmacılar cüzamın 12. ve 13. yüzyıllarda bilhassa İngiltere'de zirve noktasına çıktığından hem fikirlerdir (Covey, 2001, s. 315-321). Tedbirler ve hastalığın tedavisi uğruna yapılan çalışmalar sonunda bu dönemde İngiltere'de 173 tane cüzzam evinin açıldığı görülmektedir (Hope, 2009).

1.1.4. Çiçek

İnsanlık tarihinin en eski ve en ölümcül hastalıklarından biri olan çiçek; yüksek ateş ve ağrıyla başlayan, irinli kabarcıklar döken bulaşıcı bir hastalıktır (Mercan, 2017). Kuluçka dönemi olan ilk 10-14 gün arasında hızla yayılan çiçek virüsü, solunum ve sindirim yolları ya da lenf dokularında çoğalarak kana geçer (Unat, 1975). Çiçek hastalığının tarihi de veba gibi en az M.Ö. 10.000 yıllara kadar gitmekte olup büyük bir nüfusu yok etmiş, hayatta kalanları da kör ederek etkisizleştirmiştir (Kelly, 2009, s. 113). Diamond, "Tüfek, Mikrop ve Çelik" adlı eserinde bu hastalığı Antoninus Vebası olarak tanımlamış ve MS. 165 ile 180 yılları arasında milyonlarca Roma vatandaşının ölümüne yol açan çiçek hastalığının Roma'ya ulaştığını ifade etmiştir (Diamond, 2010). Mehmet bin Zekeriya Ebubekir Razi, 100'den fazla tıp eseri ortaya koymuştur. Çiçek hastalığı ile kızamık hastalığını hem tarif eden hem de bu iki hastalığı ayırt eden bir eser yazmıştır (Çencen, 2020). İbni Sina, El-kanun Fi't-Tıbb adlı eserinde hastalığı tanımlamış, belirtilerini sıralamış ve salgının yayılma şeklini ve tedavi yöntemlerini tarif etmiştir (Sina, 2015). Çiçek hastalığının insanlık tarihi içinde en trajik sonuçlarından birisi 18. yüzyılda Kuzey Amerika'daki İngiliz kuvvetlerinin komutanı Sir Jeffrey Amherst'in çiçek virüsü ile kontamine olmuş battaniyeleri Kızılderililere göndererek milyonlarca yerli halkın ölümüne sebep olan olaydır (Kılıç, 2004). 1618 yılına gelindiğinde daha önce 20 milyon olan Meksika nüfusu 1,6 milyona düşmüştü (Diamond, 2013). Tarihi süreçte veba, kolera, grip, sıtma, çiçek, sarı humma, tifo, tifüs, kızamık, frengi ve tüberkülozun büyük çaplı insan ölümlerine yol açan salgın hastalıklar olduğunu söyleyebiliriz (Kılıç, 2004).

1.1.5. COVID-19 (Koronavirüs Salgını 2019)

Dünya Sağlık Örgütü Çin Ülke Ofisi, 31 Aralık 2019 tarihinde, Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde, sebebi o an için bilinmeyen zatürre vakaları bildirmiş ve 5 Ocak 2020 tarihinde ise, daha önce insanlarda tespit edilmemiş yeni bir coronavirus tanımlanmıştır (Budak ve Korkmaz, 2020). Takiben 7 Ocak 2020'de bu hastalığın etkeni olarak yeni bir virüs (SARS-CoV-2) tanımlandı; 12 Ocak'ta virüsün genetik sekansı açıklandı (Zhu vd. 2019). Takvimler 11 Mart'ı gösterirken Dünya Sağlık Örgütünden önemli bir açıklama geldi, 113 ülkede görülen ve giderek vaka artışı yaşanan COVID-19 pandemi olarak açıklandı. Haziran 2022 itibariyle dünyada 500 milyonu aşan olgu ve 6 milyondan fazla da ölüm bildirildi (Worldmeters, 2022). 2000'li yılların başlarında SARSCoV-1 ve 2010'lu yılların başlarında ise MERS-CoV virüsleri ağır seyirli, ölümcül ancak daha lokal ve kontrollü salgınlara yol açmışlardı (Özlü ve Zorlu, 2021).

Vakaların ilk olarak Çin'de bir canlı hayvan pazarı çevresinde ortaya çıkması ve virüsün filogenetik analizlerle zoonotik kökenli olduğunu düşündürmektedir (Ji ve Zhao, 2020). Özellikle Danimarka'da vizonlarda ortaya çıkan varyant virüste bu potansiyel görüldüğü için milyonlarca hayvan itlaf edildi (Anna, vd. 2021). Hastalık mikrobunu taşıyan kişilerin bazıları belirti göstermemekte ve hastalığı yaymaya devam etmektedir. Hastalığı taşımasına rağmen belirti göstermeyen hastalar asemptomatik hasta olarak adlandırılmaktadır.

“Süperspreader” denilen bazı kişilerin, virüsü daha uzun süre ve daha yoğun şekilde bulaştırdıkları görüldü (Kumar, vd. 2020). Virüs doğrudan ve dolaylı olarak bulaşmaktadır. Doğrudan bulaşma; hastaların nefes alıp verirken, konuşurken, öksürüp hapşırırken etrafa saçtığı damlacıklarda bulunan virüsün, bir başka kişinin ağız-burun yoluyla solunması veya göze sıçramasıyla olmaktadır (Özlü ve Zorlu, 2021). Dolaylı bulaşma ise virüsün bulaştığı nesnelerden kişiye bulaşması ile gerçekleşmektedir. Yapılan çalışmalar ile virüsün farklı yüzeylerde farklı yaşam sürelerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Virüsün bulaştığı kişiler farklı belirtileri taşımaktadır. Virüsün bulaştığı kişiler yüksek ateş, nefes darlığı, boğaz ağrısı, baş ağrısı, bulantı, halsizlik, kas ağrıları, öksürük, ishal, tat kaybı ve koku kaybı gibi farklı belirtileri taşımaktadır. Ancak, virüsün inokülasyonu ile mukoza hasarı ve/veya vaskülit nedeniyle tromboembolik proseslerle ilişkili olarak kardiyovasküler, sindirim, santral sinir sistemi, akut böbrek yetmezliği, östrojen, testosteron hormon düzey dengesizlikleri gibi farklı sistemlerde çeşitli bulgular ve komplikasyonlar gelişebilmektedir (Huang, vd. 2020). Bütün bu belirtilerin bir veya birkaçı ile olgular asemptomatik, hafif semptomlular, orta/ağır olgular ve kritik olgular şeklinde seyredebiliyor (Hussin, vd. 2020). Kuluçka süresi ortalama beş-altı gün arasındadır (Stephen, vd. 2020). Bulaştırıcılık, semptomların ortaya çıkmasından iki gün önce başlayıp, çoğu olguda 7-14 gün süreyle devam ediyor (Ling, vd. 2020). Kötüleşen olgularda ise genellikle beş-yedinci günden sonra hipoksemi (solunum yetmezliği) gelişip desatüre (ten renginde solgunlaşma) oluyorlar, 9-10. günlerde yoğun bakım ihtiyacı oluyor ve ölümler 21-28. günlerde görülüyor (Stephen, 2020). Genellikle 65 yaş üzerinde, kronik hastalığı (Diyabet, kronik kalp ve akciğer hastalığı, kronik böbrek ve karaciğer

hastalığı, immünsüpressif hastalık veya tedavi) olanlarda, obezlerde, gebe ve lohusalarda daha sık görülüp, daha ağır ve ölümcül seyrederken; çocuk yaş grubunda daha az ve çok daha hafif klinikle seyrettiği görüldü (Farkas, 2020). Tüm bu bulgular ve gelişmeler dünyanın artık yeni bir salgınla karşı karşıya olduğunu bizlere göstermekteydi. İnsanoğlu tüm salgınlarda merak ettiği noktaya odaklandı: Bu salgın nasıl ortaya çıktı ve sınır tanımaksızın tüm coğrafyalara yayıldı?

1.1.5.1. COVID-19'un Ortaya Çıkışı ve Yayılma Süreci

Dünya Sağlık Örgütü, Çin'in Hubei Eyaleti Wuhan kentinde Aralık 2019'da ortaya çıkan yeni korona virüsten kaynaklanan hastalığa, 11 Şubat 2020 tarihinde COVID-19 adını verdi (British Broadcasting Corporation, [BBC] 2020). Aynı kuruluş, virüsün yayılma hızı, ciddiyeti ve yetkililerin gerekli önlemi almamasını gerekçe göstererek 12 Mart 2020'de COVID-19'u pandemik bir hastalık olarak ilan etti (BBC, 2020). COVID-19 pandemik bir hastalık olduğu ilan edildiğinde 11 Mart 2020 itibariyle 114 ülkede 118.000 COVID-19 vakası görülmüştü (Fox44news, 2020). James Gleick'in geliştirdiği Kaos adlı çalışmasında, "Çin'de kelebek kanat çırpıtığında Atlantik'te fırtına çıkar." şeklinde örneklendirmektedir (Gleick, 2018). COVID-19 salgını Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkaran tüm dünyaya yayılan ve büyük ağır sonuçlara sebep olan küresel bir felakete dönüştü. İnsan hayatını ölüm ile tehdit eden bu hastalık tüm yaşam pratiklerini ve işleyişini olumsuz olarak etkiledi. COVID-19 tüm dünyada uluslararası örgütleri, kurumları, iş birliği yapılanmalarını, siyasi organizasyonları, sivil toplum örgütlerini temelden etkilemiştir. COVID-19 salgını, küresel ölçekte yaşamı durduran niteliği, dünyayı siyasi, sosyal ve ekonomik olarak etkileme kapasitesi ile küresel bir tehdit olarak görülmelidir (Arslan ve Karagül, 2020).

COVID-19 virüsü Wuhan'da ortaya çıktıktan sonra tüm dünyaya hızla yayılmıştır. Yayılan virüs sebebiyle ülkelerde ölümler görülmeye başlamış ve devletler aldıkları kararlarla virüsün buluşma hızını yavaşlatmaya çalışmıştır. 11 Ocak 2020 tarihinde hastalık yüzünden gerçekleşen ilk ölüm haberi geldi, 27 Aralık günü Wuhan'daki bir hastaneye kaldırılan 61 yaşındaki bir Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşı hayatını kaybetti (Yücel, 2020). Tayland hükümeti Wuhan'dan ülkelere gelen Çinli bir kadında da koronavirüs çıktığını 13 Ocak günü duyurdu. Hızla vakaların görülmeye başlandığı Doğu Asya'da Japonya ilk koronavirüs vakasını 15 Ocak'ta doğruladı. 21 Ocak günü ABD'de Çin temaslı kaynaklanan ilk koronavirüs vakası açıklandı (Deutsche Welle, 2020), Avustralya'da ilk vaka 21 Ocak günü tespit edildi. 23 Ocak'ta Singapur, 25 Ocak'ta Nepal ve Kanada, 27 Ocak'ta ise Sri Lanka'dan üst üste aynı sonucu açıklayan beyanlar gelirken 28 Ocak'ta Almanya, Tayvan ve Japonya gibi ülkeler de resmî olarak ülke içindeki temaslardan kaynaklanan ilk koronavirüs vakalarının gerçekleştiğini bildirdi (Yücel, 2020). 31 Ocak 2020 tarihinde Roma'da bulunan iki Çinli turiste yapılan testin pozitif çıkmasının ardından İtalya'da ilk koronavirüs vakaları rapor edildi (Wikipedia, 2020). Ocak ayının son gününde Avustralya ve Birleşik Krallık da ilk vakaları bildirirken, 1 Şubat'ta ise hastalığın Rusya, İspanya ve İsveç'e de sıçradığı tespit edildi (Yücel, 2020). 5 Şubat 2020'de Çin'de COVID-19 kaynaklı ölüm sayısı 563 olarak açıklanırken COVID-19 virüsünün bulaştığı kişi sayısı ise 28 bin olarak

açıklanmıştır. 5 Şubat 2020 günü virüsün izine Belçika’da da rastlanmıştır. Fransa’da Çinli bir turist 14 Şubat 2020’de hayatını kaybetti, Çinli turistin hayatını kaybetmesi Avrupa’da COVID-19 salgını kaynaklı ilk ölüm olarak kayıtlara geçti. Afrika kıtasında kayıtlara geçen ilk vaka Mısır’da oldu, 14 Şubat günü Mısır’da COVID-19 ilk kez görüldü.

İran 20 Şubat 2020’de ilk vakaların görüldüğünü duyururken aynı gün içinde 2 kişi COVID-19 sebebiyle hayatını kaybetti. 25 Şubat’ta Cezayir koronavirüsün görüldüğü ikinci Afrika ülkesi oldu, Brezilya ve İsviçre ilk vakaları açıkladı, 6 Mart günü Slovakya, Bosna-Hersek, Kolombiya, Peru ve Togo ülkelerindeki ilk koronavirüs vakalarını açıkladı. İngiltere, İsviçre ve Hollanda’da ise koronavirüs kaynaklı ilk ölümlerin yaşandığı duyuruldu (Yücel, 2020). Türkiye’de ilk vaka 11 Mart tarihinde tespit edildi (Euronews 2020). Aytaç Yalman 15 Mart 2020’de COVID-19 sebebiyle İstanbul’da hayatını kaybeden ilk kişi oldu. Yalman’ın ölüm sebebinin COVID-19 olduğu vefatından 4 gün sonra Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından açıklandı. 1 Nisan 2020 tarihinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından COVID-19’un tüm Türkiye’ye yayıldığı açıklandı. Dünya Sağlık Örgütü 2009 yılında ortaya çıkan H1N1 virüsünden 11 yıl sonra bu kez COVID-19 için pandemi ilan etti.

1.1.5.2. COVID-19 Pandemi Sürecinin Etkileri

2020 yılı ile birlikte tüm dünyaya yayılan COVID-19 yeryüzünde yaşamın olduğu her noktaya ulaşmıştır. Pandemi süreci tüm dünya ülkelerini başta sağlık sistemi ve ekonomi olmak üzere etkilemiştir. Spor müsabakaları durmuş, kültür-sanat faaliyetleri askıya alınmış, sokaklara çıkma yasakları getirilmiş, eğitim modelleri COVID-19’a göre yeniden modellenmiştir. Sanayide üretim durma noktasına gelmiştir.

Pandemi sürecinde uluslararası ulaşım faaliyetleri askıya alınırken, ekonomik olarak güçlü ülkeler ağır kayıplar vermiştir. Sokağa çıkma yasakları süresince tarım üretimi, sağlık hizmetleri, medya çalışanları, kolluk güçleri, unlu mamuller imalatı yapanlar, lojistik çalışanları hariç toplumun ‘Evde Kal’ çağrısına uyması sağlanmaya çalışılmıştır. Zira COVID-19 sürecini en az hasarla atlatan ülkeler daha müreffeh ve sanayi olarak daha gelişmiş ülkeler değil; sağlık, gıda ve siber güvenlik altyapısı en sağlam ülkeler olmuştur (Güder, 2020). Pandemi sebebiyle dünyanın birçok ülkesinde karantina uygulamaları ve sokağa çıkma yasakları uygulandı.

Virüsün yayılımını durdurmak için alınan önlemler sonrasında eğitim ve çalışma hayatının eve kaymasıyla beraber Skype, Zoom ve EBA gibi video konferans ve uzaktan eğitim sistemleri 15 katlık bir büyüme ile diğer kategorilerden ayrıldı (Digitalage, 2020). Pandemi sürecinde sağlık sisteminde korunması gerekenler grubunda yer alan yaşlılar ve kronik hastalar için ayrıca önlemler alındı. Bu kişilerin sokağa çıkmaları belirli gün ve saatlere göre değiştirildi, seyahat etmelerinin engellenmesi için toplu taşıma araçlarına dahi düzenleme getirildi. Özellikle risk grubunda olan yaşlılar her gün hastalık ve ölüm olasılığına karşı uyarıldılar (Güven, 2020). COVID-19 pandemi süreci; toplumsal, bireysel ve ekonomik alanda önemli olumsuz etkilere yol açmıştır. COVID-19 virüsünün hızla bulaşması toplum

içerisinde korkuya sebep olmuştur. Hızlı bulaşma sebebiyle alınan önlemler ve korku ortamı; toplum içerisinde ekonomik ve psikolojik sorunlara neden olmuştur.

1.1.5.2.1. COVID-19 Pandemi Sürecinin Toplumsal Etkileri

COVID-19 salgını ile birlikte toplumsal değişimler ve dönüşümler yaşanmıştır. Salgından sonra küresel olarak değişimler başlayacağı öngörülmekte ve yeni bir dönem başlayacağına inanılmaktadır. Dolayısıyla tüm dünyayı etkisi altına alan bu durumun köklü siyasi, ekonomik ve toplumsal sonuçlarının olması kaçınılmaz olacaktır (Özataş ve Sak, 2020). COVID-19'un sadece küresel boyutlu siyasi ve ekonomik sonuçlarının dışında bireyleri derinden etkileyen bir takım ruhsal sonuçlarının olduğu ifade edilmektedir. Ruhsal etkileri sebebiyle COVID-19'un travmalara neden olduğu bilinmektedir. Travma yaşantısı sonrası ortaya çıkabilecek durumlar Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı, adlı kitapta mental bozukluklar akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu şeklinde iki kavramla sınıflandırılmaktadır (Karataş, 2020). Travmayla ilgili çalışmalar incelendiğinden daha çok travmanın ortaya çıkardığı uyumsuz davranışlar ve olumsuz yaşantılar üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Ezerbolat ve Özpolat, 2016, s. 1-10). COVID-19 pandemisi sonrasında temizlik, hijyen, maske ve eldiven kullanma gibi koruyucu tedbir içeren davranışlarında ortalama %85-90 oranında artış olduğunu, kalabalık yerlerde bulunma ve toplu taşıma araçlarını kullanma davranışlarında ise ortalama %95 oranında azalma ortaya koyulmuştur. (Karataş, 2020). Psikiyatride hipokondriyazis (hastalık hastalığı) olarak tanımlanan sağlık kaygısı salgın hastalık dönemlerinde artmaktadır (Strong, 1990). Sağlık kaygısı, kişinin fizyolojik belirtilerini yanlış yorumlamasına bağlı olarak, ciddi bir hastalığa yakalanacağı korkusunu taşımasıdır (Karapıçak, vd. 2012, s. 43-51). Fiziksel yönden sağlıklı insanların ortalama %60'ının hayatlarının herhangi bir döneminde sağlık kaygısı yaşadığı ve bunların %45'inin nevrotik yapıda, diğerlerinin ise tamamen normal olduğu ifade edilmektedir (Şendağ, 1989). Bireylerin ve toplumların salgın hastalık dönemlerinde, mental sağlıkları üzerinde medyanın da önemli bir aktör olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Sürekli haber izlemenin insanların stres düzeyini arttırdığı vurgulansa da (Karadağ, 2019), salgınla ilgili doğru bilgi edinilmesinde medyanın güçlü bir faktör olduğu göz ardı edilmemelidir. Her ne kadar sosyal ağlar aracılığıyla gerçek dışı söylentilerin geniş kitlelere yayılması "akıl enfeksiyonu" olarak adlandırılrsa da, doğru bilgi paylaşımlarıyla farkındalığın sağlanması koruyucu davranışları arttırarak salgının yayılmasının önlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Funk, vd. 2009). Kamuoyu üzerinde gittikçe artan bir etkiye sahip olması nedeniyle sosyal ağların birer siyasi araca dönüşmesi, insanların politikacılara ve devlet kurumlarına yönelik algısı üzerinde de etki oluşturmaktadır (Arklan, 2016, s. 622).

Karataş'ın 2020 yılında 520 katılımcı ile yaptığı çalışmada; koronavirüs yayılmaya başladıktan sonra katılımcıların %67,5'i hayatın anlamını sorgulama durumunun arttığını belirtmiştir (Karataş, 2020). Doğal afetler ve salgın gibi yaygın etki oluşturan toplumsal travmalar insanların yaşama bakışlarında değişiklikler meydana getirmektedir (Duman, 2019, s.178-184). Travmatik olayları

yaşayan kişilerin anlama, yorumlama, kontrol ve davranış gibi sistemlerini doğru kullanamadığı bilinmektedir. COVID-19 pandemi süreci sebebiyle toplumsal etkiler ortaya çıkmıştır.

1.1.5.2.2. COVID-19 Pandemi Sürecinin Birey Üzerindeki Fiziksel ve Psikolojik Etkileri

COVID-19 pandemisi, günden güne artan vakaları sebebiyle tüm dünyayı olumsuz etkisi altına almıştır. Bu salgınla ülke sınırları kapatılmış, uluslararası yolculuklar, yüz yüze diplomasi, turizm faaliyetleri ve ticaret neredeyse durma noktasına gelmiştir (Chinazzi, vd. 2020, s. 395-400). COVID-19 ile birlikte hayatımıza giren kapanma dönemlerinde temel ihtiyaçların karşılanması zorlu bir hal almıştır. İlaç, gıda gibi zaruri ihtiyaçların temini zorlaşmıştır (Emanuel, vd. 2020, s. 2049-2055). COVID-19 virüsü iki şekilde sağlık sorunlarına neden olmaktadır, birincisi virüsün doğrudan oluşturduğu bedensel sağlık problemleri, diğeri ise salgın ile ilişkili anksiyete, panik ve endişe gibi ruh sağlığı sorunlarıdır (Aşkın, vd. 2020, s.307). Nurten Sargın ve Volkan Kutluca'nın "COVID-19 Salgını Sürecinde Yetişkinlerin Tepkileri" araştırması ve Yüksel Mavi ile Salih Yeşil'in kaleme aldığı "COVID-19 Korkusu'nun Duygusal Emek, Çalışan Performansı, İş Tatmini, Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi: Bir Alan Araştırması" çalışmalarında COVID-19'un hem fiziksel sağlık sorunlarına yol açtığı hem de salgınla birlikte ruhsal sorunlara sebep olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. COVID-19 pandemisinin fiziksel ve ruhsal sorunlarına ise alt başlıkta yer verilmiştir. COVID-19 fiziksel ve ruhsal problemlerin yanı sıra ekonomik olarak sorunlara yol açmıştır. COVID-19 salgınının fiziksel ve psikolojik etkilerine yönelik araştırmalar ve çalışmaların fazlaca yapılıyor olması hastalığın getirdiği etkileri anlama ve yorumlama açısından önem arz etmektedir.

1.1.5.2.2.1. COVID-19 Pandemi Sürecinin Birey Üzerindeki Fiziksel Etkileri

Yeryüzünde yaşanan olaylar bireyleri farklı şekillerde etkileyebilir. Toplum kriz ve belirsizliklerin olduğu dönemde ruhsal, sosyal ve fiziksel olarak etkilenmektedir. COVID-19 enfeksiyonunu hafif geçirenlerde dahi uzun dönem devam eden yakınmalara neden olmaktadır: Halsizlik, dermansızlık, fiziksel performansta düşme, miyalji, eklem ağrıları, çarpıntılar, ritim bozukluğu, nefes darlığı, koku ve tat alma sorunları, mide-bağırsak sorunları, dalgınlık, unutkanlık gibi yakınmalar ortaya çıkmaktadır (Yaman, 2020). Pandemi ile birlikte başlayan kısıtlamalar ve yasaklar sebebiyle hareketsiz bir yaşam biçimini benimseyen kişilerde bazı fiziksel sorunlara yol açmıştır. Eklem ağrıları, göz rahatsızlıkları, kilo alma ve kilo kaybı, saç kaybı gibi sorunlar da görülmüştür. COVID-19 dönemi kronik hastalık taşıyan bireylerin daha fazla etkilendiği bir süreç olmuştur. Erken dönemde elde edilen veriler, kronik hastalığı olan bireylerde hastalığın daha sık görüldüğüne ve daha ağır seyrettiğine dikkat çekmiştir (Sandalcı, vd. 2020, s.2).

Örneğin; ebeveynlerde uykusuzluk, kas ve eklem problemleri ve bununla birlikte sürekli bir korku ve kaygı hali gözlemlenmektedir (Sargın ve Kutluca, 2020, s.67). Kriz anında yetişkinlerin verecekleri tepkilerin çocuklar üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Salgın sırasında yetişkinlerde uyku bozuklukları (Tönbül, 2020, s.161) kas ve eklem ağrıları (Demirbaş ve Koçak, 2020, s. 328-349) gibi

fiziksel sorunların da ortaya çıkabildiği alan yazından elde edilen sonuçlardan biridir. COVID-19 pandemi sürecinin birey üzerindeki fiziksel etkilerinin incelendiği araştırmalarda çocuklar, gençler ve yaşlılar pandemi sebebiyle fiziksel olarak rahatsızlıklar yaşamıştır. Bu rahatsızlıkların bireyin yaşamını aksatan sonuçlara sebep olduğuna ulaşılmıştır.

1.1.5.2.2.2. COVID-19 Pandemi Sürecinin Birey Üzerindeki Psikolojik Etkileri

Salgının ilk günlerinde infodemi sebebiyle korku ve panik ortamı oluşmuştur. Sürekli olarak merak duygusu içerisinde doğru bilgiyi arayan bireyler COVID-19 ile ilgili kirli bilgilere de karşı karşıya kalmıştır. Özellikle sosyal medyada verilen bilgiler ve yapılan paylaşımlar toplumda korku ve paniğe neden olmuştur. Seval Çalışkan Pala ve Selma Metintas'ın kaleme aldığı "COVID-19 Pandemisinde Sağlık Çalışanları" ve Seda Türkdili, Eda Aslan ve Şenol Tot'un "Türkiye'de sağlık çalışanları arasında koronavirüs salgını nedeniyle yaşanan zorluklar, kaygı, depresyon ve tükenmişlik sendromunun incelenmesi" araştırmaları sağlık çalışanlarının kaygı düzeyinin önemli ölçüde arttığını desteklemektedir. Günden güne artan vaka sayıları ve ölüm sayıları, hastalık kapma riskinin fazlalığı, kişilerin ve kurumların yeterli psikolojik desteği sağlayamaması kaygı düzeylerinde artışların temel sebeplerindendir. COVID-19 tanısı almış hastaların teşhisi, tedavisi ve bakımı ile uğraşan sağlık çalışanlarının daha sık depresyon, uykusuzluk ve stres belirtileri gösterdiği belirtilmektedir (Zeybek, vd. 2020). Toplumda birçok soruna yol açan COVID-19 pandemi süreci bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması, toplumda yayılan bilimsel olmayan yanlış bilgilerin artması, karantina uygulamalarında belirsiz ve artan süreler, yalnızlık hissinin artması, salgın sebebiyle ortaya çıkan maddi kayıplar, hastalık taşıyan bireylere temas edilmesi gibi durumlar bireyleri COVID-19 sürecinde savunmasız duruma getirmektedir. Ayrıca, salgın dolayısıyla başka bir risk grubu da hâlihazırda ruhsal bozukluğu (örneğin kaygı bozukluğu, depresyon) bulunanlar, tedavi görüp iyileşmiş bireyler, pandemi nedeniyle yalnızlık yaşayan kişiler olmuştur (Cyrus, Holmes, vd. 2020, s.155-160). Salgın sürecinde Çin'de gerçekleştirilen araştırmada 18 yaş altı ve 50 yaş üzeri kişilerin, yükseköğrenimden daha düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin, boşanmış veya dul kalmış bireylerin, tarım çalışanlarının ve azınlık konumunda olanların bu süreçte daha fazla obsessif kompulsif belirtiler, kişilerarası hassasiyet, fobik anksiyete ve psikotik semptomlara sahip olduğu saptamıştır (Tian, vd. 2020).

COVID-19 sürecinde yaşlı bireylerin ölme korkusu yaşaması ve 65 yaş üstünün daha fazla korunması üzerine yapılan söylemler yaşlı bireylerde farklı psikolojik etkilere sebep olduğu bilinmektedir. Ece Bekaroğlu ve Tuğba Yılmaz'ın "COVID-19 ve Psikolojik Etkileri: Klinik Psikoloji Perspektifinden Bir Derleme" ile Alper Mengü Kara'nın kaleme aldığı "Covid-19 Pandemisi ve Psikolojik Etkileri" araştırmalarından da görülmektedir ki COVID-19 bireyler üzerinde olumsuz psikolojik etkilere sebep olmuştur. Anksiyete, panik, stres, endişe, korku, kaygı, depresyon gibi psikolojik etkiler COVID-19 sürecinde kendisini fazlasıyla hissettirmiştir. Riskli yaş ve meslek grubunda olanların ölüm korkusu yaşadığı psikolojik belirtiler ortaya çıkmıştır. COVID-19 salgını virüsün yayılmasını engellemek için katı izolasyon stratejilerinin uygulanmasını gerektirmektedir

(Burtscher, 2020). İzolasyon ve sınırlanma, insan fizyolojisinin birçok yönünü önemli ölçüde etkilemektedir. (Jurak, 2020). Kronik stres, beyin üzerinde yapısal ve fonksiyonel sonuçlar doğurmakta, bu da sosyal davranışların değişmesine neden olmakta ve salgın sırasında bireylerin stresli koşullarla başa çıkma kapasitelerini sınırlamaktadır (Sandi ve Haller, 2015). Krizlerden tüm bireyler içinde bulunan gelişim dönemine göre farklı şekilde etkilenmekte ve farklı tepkiler gösterebilmektedirler. Kriz dönemlerinde kişilerin yaş, ekonomik ve sosyal durumları etkilenme durumlarını etkileyen farklı bir unsurdur. Bireylerin üzerinde baskı, stres, panik ve güvensizlik yaratarak olumsuz duygulara ve farklı tepkilere neden olabilmektedir (Aslan, vd. 2007: Haşit, 1999).

Özellikle pandemi sürecinde sahada görev yapan ve kitlelerle yüz yüze temasta bulunmak zorunda olan meslek gruplarına mensup bireylerde bu etkilerin daha sıklıkla ortaya çıkabileceğini söylemek olanaklıdır. Sağlık çalışanlarının en fazla etkilenen meslek grubunda yer aldığı açıktır. Bu süreçte sahada yüz yüze çalışan medya çalışanlarının psikolojik olarak etkilendiklerini söylemek mümkündür. Medya çalışanları içerik üretim süreci içerisinde stres, baskı, endişe, korku, panik ve güvensizlik gibi sorunlarla yüzleşmek durumunda kalmıştır.

1.1.5.2.3. COVID-19 Pandemi Sürecinin Ekonomik Boyutlu Etkileri

COVID-19 ile birlikte ekonomide de değişimler yaşanmıştır. COVID-19 sebebiyle sokaklara çıkışlar belirli ve belirsiz sürelerde yasaklanmış, bireysel izolasyonlar uygulanmış, şehirler ve ülkeler arasında yolcu geçişleri karadan, havadan ve denizden kapatılmıştır. Ulaşımda uygulanan kapatma kararları üretim kollarını da etkilemiş ülkelerin ekonomi düzeyleri COVID-19 sürecinde küçülmüş ve daralmıştır. COVID-19'un yayılmasının önüne geçebilmek için ülkeler son derece katı önlemler almak, ekonomik ve sosyal hayatı neredeyse tamamen durdurmak zorunda kalmışlardır (Balcı ve Çetin, 2020). Ölümcül etkileri olan COVID-19 virüsünün kapalı mekanlar, kalabalık alanlar, fiziki mesafenin az olduğu noktalarda hızlı bir şekilde bulaştığı bilinmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de COVID-19'un yayılma hızını azaltmak amacıyla birtakım tedbirler alınmıştır. Türkiye'de yalnızca sağlık açısından değil aynı zamanda eğitim, dini, hukuki, askeri tedbirler başta olmak üzere sosyal, ekonomik ve siyasi olarak radikal kararlar alınmıştır (Demir, vd. 2020). Alınan tedbirler ile insanların temasını önleyerek, salgının yayılımının önüne geçmek amaçlanmıştır, ancak önlemlerin etkisiyle sosyal ve ekonomik hayat Türkiye'de de durma noktasına gelmiştir (Balcı ve Çetin, 2020).

COVID-19 ekonomik olarak son bir asır içerisindeki salgınları, 2008 dünya krizinin ortak etkilerini kısa bir sürede tüm dünyaya hissettirmiştir. COVID-19 yakın tarihin en maliyetli pandemilerinden biridir, kısa ve uzun vadeli dinamik politika önlemlerinin alınması gereklidir (Boissay ve Rungcharoenkitkul, 2020). COVID-19'un neden olduğu sağlık olayları beraberinde başta ekonomik etkiler olmak üzere sosyal, toplumsal ve psikolojik etkiler meydana getirmiş ve COVID-19 çok yönlü bir salgın niteliği kazanmıştır (Soylu, 2020). COVID-19 sürecinde üretimde yaşanan aksaklıklar ekonomiyi olumsuz olarak etkilemiştir. Talep ve arz şoklarının vazgeçilmez sonucu üretimde meydana

gelen düşüşlerdir (Guerrieri, 2022). COVID-19'daki şok; büyük bir hızla talep azalması (çok fazla sektörde) ve arz tarafında ise firmaların nakit depolama yönünde pozisyon alması ile başlayan ve akabinde maliyetlerin artması ile arz şoklarının oluşması şeklinde ilerleyen ekonomik süreçlerdir (Eryüzlü, 2020). Henüz yayılma hızı ve yayılma şekli, çıkış noktası çok net olarak ortaya konulamayan Pandeminin piyasaları ve insanların gelirlerini uzun süre daha olumsuz etkileyeceği kaçınılmaz görülmektedir (Kayabaşı, 2020). İncelenen araştırmalar ile birlikte COVID-19'un görüldüğü tüm ülkelerde alınan tedbirler ve kısıtlamalar sebebiyle üretim ve tüketim süreçlerinin değişikliğe uğradığı öne çıkmıştır. Üretimin durması, kişilerin zorunlu ihtiyaçlarını tamamlamak üzere tüketim mantığını benimsemesi birçok sektöre olumsuz yansımıştır.

Türkiye'de kapanma dönemlerine 'Evde Kal' çağrısına uyan ekonomik durumu iyi yurttaşlar sorun yaşamazken çalışmak zorunda olan yurttaşlar için kredi alternatifleri çıkarılmıştır. Küçük bütçeli esnaflar da COVID-19 salgınının ekonomik olumsuz etkisi altında kalmıştır. COVID-19 sadece sağlık sektörünü değil tüm sektörleri olumsuz yönde etkilemiştir.

Pandemi sürecinde en çok etkilenen sektörlerin başında da medya sektörü gelmektedir. Sahadan çalışmaya devam eden gazeteciler risklerle çalışma hayatını sürdürürken, önemli gelir kaynakları azalan medya sektörü aynı zamanda küçülmeler yaşamıştır. Medya kurumlarının düşen gelirler karşısında yayın hayatını sürdürmesi zorluklarla gerçekleşmiştir. Aynı zamanda ekonomik olarak getirisi olan medya içerikleri COVID-19 sürecinde durmuştur. Medya kurumlarında azalan gelirler medya çalışanlarının haklarına yansımıştır. Ekonomik olarak kayıplar yaşayan gazeteciler özlük haklarının bir kısmını da kaybetmiştir. Ekonomik olarak özgürlüğü kısıtlanan gazetecilerin yaşadıkları sorunlar gazetecilerin iş kaybına kadar giden bir sürece yol açmıştır.

2. COVID-19 PANDEMİ SÜRECİ VE MEDYA

İnsanlar birlikte yaşayabilmek, yaşamlarını sürdürebilmek, işlerini gördürebilmek, ihtiyaçlarını satın almak, eğlenmek, dinlenmek, herhangi bir aracı gereci harekete geçirebilmek, duygu ve düşüncelerini anlatabilmek için iletişim kurmak zorundadırlar (Koçyiğit ve Koç, 2021). Türkçede “kitle iletişim araçları” olarak adlandırılan medya, geniş bir kitleye seslenen ve bu kitle içinde bilgi, haber, düşünce, görüş alışverişini kapsayan araçlardır (Gülçay ve Balcı, 2018). İletişime destek veren medya kavramını son gelişmeler doğrultusunda geleneksel medya ve sosyal medya olarak ele almak mümkündür (Mora, 2008).

İnternetin sunduğu iletişim olanaklarıyla geleneksel medyanın iletişim, eğitim ve eğlenmek olan temel işlevlerine eklenen iş birliği kavramı ile yeni bir “sosyal medya” kavramı ortaya çıkmıştır (Çoşar, 2018). Sosyal medya içerisinde yer alan Facebook, Youtube, Instagram, Twitter, WhatsApp gibi uygulamalar kullanan kişilerin birbiriyle iletişimine destek vermek adına içerik ve bilgi paylaşımından ziyade, ihtiyaçları doğrultusunda bilgiye ve ilgi alanlarına en kısa zamanda ulaşma imkânı vermektedir (Çerçi, vd. 2020). Medya çalışanları; COVID-19’un yayılmasının önlenmesinde, tedavi yolları konusunda toplumun bilgilendirilmesinde, yapılan araştırmaların haberleştirilmesinde, toplumun bilinçlendirilmesinde ve salgının yayılmasını engellemek adına alınan kararların topluma duyurulması noktasında önemli bir göreve sahiptir. Medya bu noktada salgın ile ilgili bilgilenecek isteyen kişiler için önemli bir araç olmuştur. Geleneksel ve yeni medya aracılığıyla salgın ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Haberi yerinden takip etmesi gereken medya çalışanlarının kullandığı malzemeler (mikrofon, kamera, mikrofon standı) genellikle ortak kullanımdadır. Farklı haberleri takip eden gazeteciler dolaylı olarak virüs bulaşmasına açık durumdadır. Özellikle mikrofon, kamera, fotoğraf makineleri ve mikrofon standının sorumluluğunun ait olduğu muhabirlerin ve kameramanların diğer medya çalışanlarına oranla daha fazla risk altında olduğu öne sürülmektedir.

Salgın dönemi ile birlikte yeni bir gazetecilik düzenine de geçildiği gözlemlenmektedir. Gazetelerin ofislerinin kapatılması, evden çalışma, mesai saatlerinin değiştirilmesi, kısa çalışma düzenine geçilmesi gibi birçok yeni kararlar alınmış, fakat sahada çalışmak zorunda olan medya çalışanları için farklı sorunların ortaya çıktığı görülmüştür. Sahada çalışmak zorunda olan, mülakatlar, söyleşiler ve röportajlar yapan basın toplantıları ve basın açıklamalarını takip eden, içerik üretmek adına konuklu yayınlar yapan ve sokak röportajları ile yurttaşlarla iç içe olan muhabirlerin COVID-19’a karşı savunmasız olduğu gözlemlenmiştir. Muhabirin haber üretiminde içerik için gerekli video ve fotoğrafların çekimini gerçekleştiren kameramanlar ve foto muhabirleri de COVID-19’a yakalanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Sınırlı sayıda çalışanın istihdam edildiği yerel medya kuruluşları çalışanları COVID-19 salgın sürecinde en çok etkilenen meslek grubu arasında yer almaktadır.

2.1. COVID-19 Pandemi Sürecinde Medyanın Bilinç Oluşturmadaki Rolü ve Önemi

COVID-19 pandemi sürecinde medyanın bilinç oluşturmadaki rolü ve önemi tartışılmaz bir açıklıkla önümüzde durmaktadır. Bireylerin COVID-19 sürecinde hastalıkla ilgili endişelerini gidermek için başvurduğu en önemli noktalardan biri medya olmuştur. İndofemi ile birlikte hem doğru hem de yanlış bilgi toplumlar arasında yayılmıştır. Pandeminin patlak vermesi, hastalığın yönetiminde güvenilir bilginin önemini ve pandemi sürecinde yanlış ya da yalan haberlerin virüs kadar hızlı yayılarak halk sağlığı açısından tehdit oluşturduğunu da göstermiştir (Çobaner A. vd.2022, s. 24-43). Dijitalleşerek dünyayı küresel bir köye dönüştüren internet sayesinde herkes istediği an en son verilere, ilaçlarla ilgili bilgiye, virüsün bulaştığı insanların tecrübelerine ulaşabilmektedir (Mertoğlu, 2021). Bulaşma hızı son derece yüksek olan bu virüs hakkında insanları bilgilendirmek ve küresel ve yerel ölçekte alınan tedbirleri duyurmak için iletişim araçlarının önemi ön plana çıkmaktadır (Kanat ve Görgülü, 2020).

Dolayısıyla tıpkı geleneksel medya araçları gibi sosyal medya platformları da bilgilendirme, enformasyon, yönlendirme, motive etme, aktarım sağlama, öğrenme sürecini destekleme, duygu ve düşünce paylaşma, karar destek sistemi sağlama (Koçyiğit, 2020) gibi bireysel ve toplumsal fonksiyonlara sahiptir. Çeşitli medya platformlarında yayınlanan kamu spotları, bilgi verici mesajlar, bilim insanlarının sağladığı veriler ve reklam çalışmaları toplum üzerinde olumlu etki sağlamıştır (Bal, 2021). Reklam çalışmaları ile insanların yeni düzene adapte olmalarını sağlamaları gerektiği, bugünlerin geçici olduğu gibi birçok mesaj verilmektedir (Baştürk ve Eken, 2020, s. 28).

2.2. COVID-19 Pandemi Sürecinde Medyada Değişen Çalışma Koşulları

COVID-19 ile birlikte farklı meslek gruplarının çalışma düzenlerinde değişiklikler yapılmış, bu değişiklikler ile çalışanların sağlığının korunması amaçlanmıştır. Medyada da çalışma koşullarında değişiklikler COVID-19 ile birlikte başlamıştır. Bazı medya organları uzaktan çalışma modelini uygularken bazı medya organları ise ofisten/sahadan çalışma modeline devam etmiştir. Uzaktan çalışma sistemi ile birlikte birçok sektör çalışanının daha az risk altında çalıştığı kriz döneminde medya çalışanları sahadan çalışmak zorunda olduğu için yüksek risk altında çalışmaya devam ettikleri gözlemlenmiştir.

2.3. COVID-19 Pandemi Sürecinde Medya Çalışanlarının Yaşadığı Sorunlar

Medya çalışanları COVID-19 sürecinde birçok sorunla baş etmek zorunda kalmışlardır. Medya çalışanları ekonomik sorunlar, sağlık sorunları, çalışma şartlarından kaynaklı sorunlar gibi farklı sorunları yaşamıştır. COVID-19 döneminde medya çalışanları zorlu çalışma şartlarına rağmen sahadan enformasyon akışını sürdürmek durumunda kalmıştır. Uzaktan çalışma modelinin uygulandığı medya kurumlarında ise gazetecilerin farklı sorunlar yaşadığı gözlemlenmiştir. Bu süreçte, gazetecilerin yaşadığı sorunları detaylı bir biçimde ortaya koymak ve tartışmak araştırmanın önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Dünya genelinde medya çalışanlarının salgınla bağlantılı sorunlarını şu başlıklar altında toplamak olanaklıdır:

- Salgın nedenli gazeteci ölümleri
- Salgınla beraber ortaya çıkan sağlık sorunları
- Sahada çalışırken sağlık önlemlerinin yeterli seviyede alınmaması
- Salgın bağlantılı ekonomik ve sosyal kayıplar
- Çalışma rutinindeki değişiklikler
- Salgın verilerinin devletler tarafından şeffaf şekilde paylaşılmaması
- Haber kaynaklarına ulaşmaktaki güçlükler

2.3.1. Sağlık Sorunları

Değişen çalışma şartlarına rağmen COVID-19 sürecinde medya çalışanlarının büyük çoğunluğu sahadan çalışmaya devam etmiştir. Sahadan enformasyon akışı sağlayan medya çalışanlarının COVID-19 pandemi sürecinde sağlık konusunda önemli bir riskle karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Salgın şartlarında sağlık çalışanlarının ardından en tehlikeli meslek gruplarından birinde yer alan gazetecilerin meslekleri gereği sahada çalışmak durumunda kaldığı bilinmektedir.

COVID-19 döneminde medya çalışanlarının fiziki olarak yaşadığı sağlık sorunlarına eklem ağrıları, göz rahatsızlıkları, kilo alma ve kilo kaybı, cilt sorunları, sürekli yorgunluk/ halsizlik gibi önemli sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Öte yandan bu süreç içerisinde medya çalışanlarının ruhsal sorunlar yaşadığı da tespit edilmiştir. Korku, kaygı, endişe, bunalım gibi ruhsal ve psikolojik rahatsızlıklar medya çalışanlarının mesleğini icra ederken yaşadığı önemli sorunlar olmuştur.

2.3.2. Ekonomik Sorunlar

Mesleğin icrası için sahada çalışan gazetecilerin ekonomik olarak kısa çalışma ödeneği ile gelirlerinde düşüş yaşandığı veya kısa çalışmaya dahil olsa da tam zamanlı çalıştığı, kayıt dışı çalışmak zorunda kaldığı bilinmektedir. Gazetecilerin zorunlu olarak ücretsiz izne çıkarıldığı, kod-29 ile birlikte işten çıkarıldığı, evden çalışma ile iş yükünün artması, yine evden çalışma sebebiyle yetersiz ekipman ile çalışmak zorunda kalınması gibi sorunlar yaşandığı gözlemlenmiştir. Evden çalışma ile fazla mesainin tespit edilememesi ve ödenmemesi, maaşlara uygulanan kesintiler, maaş ödemelerinde yapılan gecikmeler, gazeteciye sağlanan ekstra ödemelerin (yemek, yol) kesintileri, evden çalışma sebebiyle iş sağlığı ve güvenliğinin alınmaması gazetecilerin en fazla yaşadığı ekonomik temelli sorunlar arasında yer almıştır.

2.3.3. Çalışma Şartlarından Kaynaklı Sorunlar

COVID-19 sürecinde medya çalışanlarının çalışma şartlarında çeşitli değişiklikler olmuştur. Çalışma şartları değişen gazeteciler bazı sorunlarla yüz yüze kalmıştır. Bazı medya organları sahada çalışan ve COVID-19 virüsüne maruz kalmaya açık durumda olan muhabir ve kameramanlar için konteynerlerde çalışma uygulaması getirmiştir. Sahadan çalışan gazeteciler ile kurum içerisinde çalışan gazetecilerin birbirinden uzak çalışması dayatılmıştır. Bugüne kadar savaş meydanlarından, mermilerin ve bombaların gölgesinden, insanlık dramlarının yaşandığı yerlerden en sıcak gelişmeleri vatandaşlara

ulaştıran gazeteciler, COVID-19 salgınında da ön cephede "haber" için mücadele verdi (Göçümlü, 2021). Gazete ve internet siteleri çok kısa bir süre içerisinde evden çalışma modeline geçtiler (Bülbül, 2020). Uzaktan çalışma pratiği, kısa süre içinde haber odalarının çalışma biçimini değiştirdi (Art, 2021). Yapılan araştırmalarla uzaktan çalışma ile birlikte medya sektörü dahil birçok sektörde sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Araştırmalar sonucunda, evden çalışmanın iş ortamını değiştirdiği, işyeri disiplininin bozulduğu, iş yükünün arttığı, çocukları olan katılımcıların toplantılara katılımlarında sorun yaşadıkları, çalışma zamanının esnediği ve uzadığı, iş motivasyonlarının düştüğü gibi dezavantajları olduğunu saptanmıştır (Serinikli, 2020).

Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın "Medyada COVID-19: Kısa çalışma ve ücretsiz izin suistimal ediliyor" raporunda 19 şehirden 1206 gazeteci ile görüşülmüştür (Türkiye Gazeteciler Sendikası, 2021). Raporda yer alan ifadelerle göre; *yerel medyadaki gazeteciler, kısa çalışma ve ücretsiz izin ödeneğinin işverenler tarafından suistimal edilerek "işçilik maliyetini azaltmak için kullanıldığını" ve gazetecilerin tam zamanlı çalışmaya zorlandığını ifade etmektedir (TGS, 2021). Özellikle yerellerdeki medya patronları, işyerinde ya da çalışma düzenindeki usulsüzlükleri dile getiren medya çalışanlarını kod-29 ile işten atmakla tehdit etmektedir (TGS, 2021).*

Evden çalışmak, iş yükünü ve çalışma saatlerini artırdığından sektör ve yaş grubu fark etmeksizin herkes bu durumdan şikâyet etse de ofis içi iktidar ilişkilerinde en az imtiyazlı kesim olan genç gazetecilerin bu baskıdan daha çok etkilendiğini de not etmek gerekiyor (Art, 2021). Çalışma şartlarındaki bir diğer değişiklik ise ekiplere bölünerek çalışmak oldu. Ekiplere bölünerek yürütülen çalışma modelinde birer hafta arayla ekiplerin çalışması sağlandı. Uzaktan veya ofisten çalışma modeline ek olarak gazeteciler COVID-19 döneminde işten çıkarılma, maaş kesintisi, ekipman ve malzeme yetersizliği sorununu yaşadığı da görülmüştür. Gazetecilerin yüzde 41'i salgın döneminde işten çıkarılma, maaş miktarında azalma, iş yükünde azalma nedenlerinden herhangi biri sonucu hak kaybına uğradığını söylemektedir (HalaGazeteciyiz, 2020).

COVID-19 ile birlikte değişen çalışma şartları sebebiyle mesleğe henüz başlamamış ve staj yapmak isteyen öğrenciler de etkilenmiştir. COVID-19 süresince gazetecilik farklı çalışma koşulları altında gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Uzaktan çalışma, ekipler halinde dönüşümlü çalışma, farklı yöntem ve zamanlarla yapılan çalışmalar gazetecilerin alışkın olduğu çalışma düzeninden uzaklaşmasına neden olmuştur. Bu değişimlerle birlikte, gazetecilerin mesleklerini icra ederken ciddi zorluklarla karşılaştıklarını söylemek olanaklıdır. Bu sektörde söz konusu zorluklara en fazla maruz kalan kesim ise yerel medya çalışanlarıdır. Ekonomik sınırlılıklar ve insan kaynağındaki yetersizlikler yerel medyanın ve çalışanlarının bu süreçten daha derinden etkilenmesini de beraberinde getirmiştir.

3. TÜRKİYE’DE YEREL MEDYA: TARİHSEL GELİŞİMİ, TOPLUMSAL ROLÜ VE TEMEL SORUNLARI

Yerel yayın kuruluşları, belirli bir bölgede yayınlanan, yerel unsurları ve sorunları ortaya çıkaran, yaptığı haber ve yorumlarla sorunlara yerel yöneticilerin dikkatini çeken, yöre halkı ile yerel yönetimler arasında köprü görevi olmanın yanında bireye “yaşanan yer” düşüncesini kazandıran, halkı yerel konularda bilgilendiren, yerel kamuoyu oluşturan, katılımcı demokrasinin gelişmesine katkı sağlayan kitle iletişim araçları diye tanımlanabilir (Kurtbaş, vd. 2016). Türkiye’de yerel basın aynı zamanda “Anadolu Basını”, “Taşra Basını” şeklinde de tanımlanmaktadır (Değirmencioğlu, 2011).

3.1. Kavramsal Olarak Yerel Medya ve Temel Özellikleri

Yerel basın, içerisinde coğrafi anlamda ülkenin tamamını ilgilendirmeyen, bölgesel haberleri içeren ve dağıtım anlamında da ülkenin tamamına ulaşmayan gazeteleri kapsamaktadır (Şeker, 2007). Kavram olarak yerel basın; yaygın olmayan, haberleriyle coğrafi olarak tüm ülkeye hitap etmeyen, dağıtım olarak da tüm ülkedeki ulusal okuyucu kitlesine ulaştırılmayan gazeteleri kapsar (Göktürk, 2014). Türkiye’deki yazılı basının büyük çoğunluğunu (%91,3) yerelde faaliyet gösteren medya kurumları oluşturmaktadır (TÜİK, 2019).

Yerel gazeteler yerelde yaşanan konuları ulusal medyaya aktarma görevini yerine getirmektedir. Türkiye’de yerel basının tanımını ele alan çalışmaların her biri, araştırmacılara yeni ve farklı bakış açıları kazandırabilir. Yerel gazetecilik, okura / izlere ekonomik anlamda katkı sağlayacak fonksiyonlar da yüklenmiştir, bunlar; yerel iş alanları, ucuz emlak veya ulaşım bilgileri, fuar, sergi haberleri gibi bilgiler olabilir (Karaman, 2010). Bu noktada yerel gazetenin hem haber hem de gazete dağıtım konularında yerel nitelik taşıdığı söylenebilir (Koloğlu, 2013). Yerel medya kentin tüm konularını işlemekte, yerel ile ilgili konuların ulusal medyaya aktarılmasında önemli bir köprü görevindedir. Bu nedenle yerel basın çeşitli ülkelerde, değişik etkenler nedeniyle doğup gelişmiştir (Değirmencioğlu, 2011). Yerel basının çalışanları da yöre halkı ile iç içedir, halkın yaşadığı sorunları yaşamakta ortak mutlulukta mutlu olmaktadır. Yerel basının en önemli özelliklerinden biri yerelde yaşanan sorunların görünür kılınması için çaba sarf etmesidir. Yerel basın tarafsızlığı ile öne çıkmalı, yaşanan olaylara objektif yaklaşmalıdır.

3.2. Türkiye’de Yerel Medyanın Tarihsel Gelişimi

Türk basınının temellerinin atılması 19. yüzyılın ikinci çeyreğine rastlamaktadır (Olçay ve Erkal, 2019). Osmanlı Basın hayatı eğer Mısır’da çıkan Vekay-i Mısriyye’yi saymazsak, ilk olarak II. Mahmut tarafından 1831 yılında “Takvimi Vekayi” adlı gazetenin yayınlanmasıyla başlamıştır. (Benek, 2016, s. 30.). İlk bölgesel gazete, Mithat Paşa’nın Tuna valiliği sırasında çıkardığı Tuna gazetesidir (Topuz, 1996). Basınevlerinin Anadolu’da açılması ile birlikte ilk özel gazetelerin yayın yaşamına başladığı görülmektedir. Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla gazeteler ya kapanmış ya da iktidardaki İttihat ve Terakki Partisi’nin denetiminde yayınlanmaya devam etmişlerdir (Koloğlu, 2008).

I. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılında Osmanlı Devleti sınırlarında 73 süreli yayın çıkarılmış, ertesi yıl bu sayı 6'ya düşmüştür (Erkal ve Uçak, 2018).

1916 yılında 8, 1917'de ise 15 olan süreli yayın sayısı, 1918'de 71'e çıkmıştır (Girgin, 2009). 1919'dan 1939 yılına kadar Türkiye'de 176'sı İstanbul, 406'sı Anadolu'da olmak üzere 582 gazete yayımlanmıştır (Erkal ve Uçak, 2018). Anadolu'daki gazetelerin illere göre dağılımına bakıldığında İzmir'de 54, Trabzon'da 28, Adana'da 27, Ankara'da 25, Bursa'da 16 gazete çıkarılmıştır. 11 ilde sadece bir gazete çıkarılmış, 10 ilde ise hiç gazete çıkarılmamıştır (Gevgilili, 1983). Edirne'de Ahali, Erzurum'da Albayrak ve Envar-i Şarkıye, Antalya'da Anadolu, Balıkesir'de İzmir'e Doğru, Kayseri'de Adana'ya Doğru, Trabzon'da İstiklal, ayrıca Kastamonu'da Açıksöz, Adana'da Yeni Adana ve Konya'da Öğüt örnek olarak verilebilir (Duman, 2007). Çok partili dönemin başladığı 1946 yılında 194, 1947'de 322, 1948'de 408, 1949'da 420 gazete yayımlanmıştır (Şapolyo, 1971). Siyasette yaşanan gelişmeler gazete sayısında artış yaşanmasına sebep olmuştur. İllere göre dağılımına ilişkin veri bulunmamakla birlikte sayıları 400'ü aşan gazetelerin önemli kısmının İstanbul dışında yayınlandığı söylenebilir (Şeker, 2007). 1990-2000 yılları arasında kurulan toplam 111 yerel gazete bulunurken, 2000-2010 yılları arasında kurulan yerel gazete sayısı ise bir önceki dönemde kurulan gazete sayısının iki katından daha fazlasına ulaşmıştır, 2010-2015 yılları arasında 167 yeni yerel gazetenin kuruluşuyla devam eden bu gelişimde, özellikle 2015'ten günümüze kadar geçen son beş yılda kurulan yerel gazete sayısının fazlalığı (toplam 245 yerel gazete) dikkat çekmektedir (Medya Araştırmaları Derneği, 2021). Yıllar içerisinde sayıları artan ve kurumsallaşan yerel medya içerisinde bulunduğu toplumun dinamiklerine önemli katkılar sunmaktadır.

3.3. Yerel Medyanın Toplumsal Rolü ve İşlevleri

Yerel basın, yayımlandığı bölgedeki insanların sorunlarını dile getirmek, yerel unsurları öne çıkarmak ve kamuoyu oluşturmak konusunda, oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Erdem, 2012). Yaygın gazeteler olayları ülke ve dünya bazında ele alırken, yerel gazeteler kasaba ya da kentlerinde gerçekleşen olaylarla ilgilenmekte, haber metinlerinde de bu "sınırlı" hedef kitleye seslenmektedir (Yüksel, 2006). Yerel basın bir bakıma, yerel unsurları ve yerel sorunları ortaya çıkartmak ve bu sorunlara ilişkin halkı bilgilendirmektir (Sözen E. 2004). Yerel basın; bireyin, yerel kültüre ve yerel çevreye ihtiyaç duyduğu noktada, bireyin lokal yaşamındaki en büyük destekçisi ve başvuru kaynağı olmaktadır (Arslan ve Arslan, 2016). Yerel basın yaptığı yayınlarla şehrin ihtiyaçlarını, şehrin kültürünü aktarmaktadır. Şehrin bireylerine yaşanılan şehirle ilgili aktardığı bilgilerle olayların farklı noktalarına ışık tutmaktadır.

Yaygın basının Anadolu'ya dağıtım yapmaya başladığı 1960'lı yıllara kadar, yerel gazeteler, yayımlandıkları bölgede kamuoyunun oluşmasında önemli bir rol oynamış, bölge halkının haber almada birinci kaynağı olarak işlev görmüştür (Erdem, 2012). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, en az ulusal basındaki kadar önemli işlevlerle yüklü yerel basının en önemli özelliği, hedef kitleleri olan yöre

insanları ile daha yakın bir iletişim ve yüz yüze bir etkileşim içinde olmaları, şeklinde ifade edilebilir (Çay, 2004). Yaygın basında olsun, yerel ve bölgesel basında olsun, gazeteci her yerde gazetecidir (Gürel, 2007). Medya yayın yaptığı konumda yaşanan gelişmeleri yansız ve objektif olarak aktardığı süreçte toplum doğru bilgiye ulaşacaktır. Demokrasinin önemli bir temel taşı olan basın olayları olduğu gibi aktarmak durumundadır. Halkın doğruları bilerek tercihlerini yapmasını sağlamak basının önemli bir görevidir. Demokrasinin gelişmesi için basının haberleri yanlış, eksik, abartılı, yanlış bir biçimde aktarmaması gerekmektedir. Yerel medya yayın yaptığı lokasyonda yerel kamuoyunu oluşturarak yerel denetim görevini üstlenmekte, toplumun ve bireylerin yaşadığı sorunların çözümü ulaşmasını sağlamakta, eleştiri görevini yerine getirerek düzenin korunması adına temel bir görevi yerine getirmektedir. Yerel medyanın demokrasinin önemli bir işleyişini yerine getirebilmesi için sorunlarından uzaklaştığı bir ortama sahip olması gerekmektedir. Yerel medyada yaşanan bazı temel sorunlar gazeteciliği objektif bir şekilde yapmanın önüne geçmektedir. Yerel medyada yaşanan temel sorunları ise ekonomik, teknolojik, eğitim, istihdam, tiraj ve reyting ve hukuksal sorunlar olarak sıralamak mümkündür.

3.4. Yerel Medyanın Temel Sorunları

Lokal bir alanda yayın yapan yerel medya birçok sorunla karşı karşıyadır. Bu sorunlar yerel medyanın güçlenmesini engellerken diğer yandan da gelişmesine de engel olmaktadır. Ekonomik olarak dar bir boğazda yayın yaşamını sürdüren yerel medyanın kalifiye eleman yetersizliği, maaşların/ücretin yetersizliği, reklam gelirlerinin az oluşu gibi temel sorunları yaşadığı bilinmektedir.

Yaygın basına tanınan imtiyazların yerel basına verilmemesi, yerelde güçlü ve gelişen bir medyanın oluşmasına engel olmaktadır. Finansal girdinin az olması sebebiyle teknolojik yapının kullanılamaması yerel medyanın gelişmesine engel olmaktadır. Yerel medyanın karşılaştığı en büyük sorunlardan biri de içerik sorunudur. Yerel basının üç temel sorunu gözükmemektedir. Bunlardan birincisi ahlaki sorun, ikincisi ekonomik sorun, üçüncüsü ise makine ve teçhizat sorunudur (Kayacan,1996). Bu sorunlar yerel basının medyanın gelişimine engel olmaktadır. Ahlaki sorun olarak adlandırılan bu problemlerin başında yaygın basının yerel basına karşı tutumu bulunmaktadır. Yaygın basının bölge ekleri yerel basının hem daha az okunmasına hem de reklam gelirlerinin düşmesine sebep olmaktadır. Ekonomik olarak zayıflayan yerel medya sermaye ilişkileri içerisine girerek tarafsızlığını kaybetmektedir. Haber hırsızlığı etik sorunlardan biri olarak yer almaktadır, kaynak belirtilmeden izinsiz olarak alınan haberler gerek yaygın gerek yerel basın tarafından kullanılmaktadır. Anadolu'da bazı matbaa sahipleri gazeteyi, matbaalarının yanında koruyucu bir şemsiye olarak görmekte ve bu yolla resmi ilan pastasından pay alma çabası içine girmektedir (Turan, 1996: 44). Resmi ilan alma sebebiyle yerel medya kullanılmakta oluşan bu durum sonrası gerçek anlamda gazetecilik yapan yerel basın güçsüz kalmaktadır. Yine naylon kadrolar ile çıkartılan gazeteler yerel basının önemli etik problemlerinden biridir. Yerel gazetelerin en az 7 kişi ile çıkarılması yasalarla belirlenirken bu sayının altında kadrolar ile gazete çıkarmak başka bir etik soruna yol açmaktadır.

3.4.1. Ekonomik Sorunlar

Yerel medya kurumlarının en yaygın sorunları arasında yer alan ekonomik sorunlar, yerel medyanın gelişimini engellemektedir. Yerel medya organları yayın hayatını sürdürebilmek için reklam ve ilan gelirlerine ihtiyaç duymakta bu gelir ile yayın yaşamını sürdürmektedir. Gelir konusunda sorunlar yaşayan yerel medya kurumları finansal olarak desteklenmediği zaman yayın yaşamını sürdürmekte sorun yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca il ve ilçelerdeki resmi kurumlarla yapılan anlaşmalarla gelir sağlanmaya çalışılan yerel medya kurumları gelir kaybı endişesi sebebiyle denetim görevini yerine getirememekte böylece en önemli özelliği olan eleştiriyi gerçekleştirmediği için demokrasiye katkı sunma özelliğini kullanamamaktadır. Yerel medya kurumları ekonomik olarak güçlü olmadığı zaman objektifliğini yitirebilmektedir. Yerel medya çıkar ilişkisi ile yönetildiği zaman gelir sağlanan alanların yaptığı yasalarca yanlış olan olaylar gelir kaybı endişesi sebebiyle haberleştirilmemektedir.

Haber üretim sürecini de fazlasıyla etkileyen ekonomik sorunlar sebebiyle profesyonel ve nitelikli gazeteciler yerel medyada istihdam edilememektedir. Kalifiye elemanların istihdam edilmediği kadrolarla sürdürülen yerel medyada bu kez kalitesiz ürünler ortaya çıkmaktadır. Ekonomik sorunlar ile birlikte yerel medya teknik olarak gelişmemekte, baskı ve dağıtım giderlerini karşılamakta sorun yaşamaktadır. Ekonomik kaygılar ile yürütülen yerel medya kurumlarında çalışanların kullandığı ekipmanlarda yetersiz olmaktadır. Pek çok yerel basın kuruluşunca; gazetelerin hazırlık aşamasında gerek duyulan yeterli bilgisayar, dijital fotoğraf makinesi, ses kayıt cihazları, hatta masa üstü yayıncılık ve sayfa düzeni tasarım yazılımları, grafik yazılımları dahi satın alınamamaktadır (Nalcioğlu, 2007). Genel olarak bakıldığında zaman ekonomik olarak sağlam zeminde olmayan yerel medya kurumları okuruna ve izleyicisine kaliteli haberciliği sunamamakta, ilkeli ve objektif yayın yapamamakta, alanında yetişmiş kalifiye çalışanları istihdam edememektedir. Etkin ve güçlü olan yerel basın kuruluşları toplumdaki farklı seslerin kamuoyuna duyurulmasını sağlayacaktır. Bu da demokrasinin güçlendirilmesi ve devamlılığının sağlanmasında etkin olacaktır (Gezgin, 2007).

3.4.2. Teknolojik Sorunlar

Dünyada teknolojik olarak yaşanan ilerlemeler kitle iletişim araçlarının da değişmesine sebep olmuştur. Teknolojik gelişimlerle birlikte yazılı, görsel ve sosyal medya gelişme konusunda hızla ilerlemiştir. Özellikle internetin kullanımı ve ortaya çıkan yeni medya platformları sebebiyle bilgiye ulaşmak daha kolay hale gelmiştir. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgilere insanlar kolay ve hızlı bir şekilde erişebilmektedir (Yolcu, 2007). Teknik yetersizlikler, gazetenin mizanpajından, baskı ve dağıtım ağına kadar çok çeşitli olumsuzluklara yol açmaktadır (Gezgin, 2007). Yerel medya organları verilecek desteklerle güç kazanabilir, teknolojik gelişmelere uyum sağlaması ve yetişmiş kalifiyeli elamanlarla birlikte yerel basın gelişebilir. Yaygın medya kuruluşları son teknoloji donanımlarla faaliyet gösterirken taşrada yerel medya kuruluşları ise geçmişten kalan teknolojiler ile yayın yaşamını

sürdürmeye çalışmaktadır. Gazete okuma oranının düşük olması, halkın isteklerine cevap verilememesi, yetersiz tirajlar, teknolojilerden akılcı biçimde yararlanılamaması, nitelsiz işçi çalıştırılması, çalışanların eğitime önem verilmemesi, satışı arttırmak için içerik iyileştirmesi yerine magazin haberlerinden ve promosyon kampanyalarından medet umulması, günümüzde yerel basın da gelişmesini, iyileşmesini önleyen temel etkenlerdir (Girgin, 2001). Basının gelişmesi için teknolojinin doğru kullanımı önemli bir noktadadır. Basın tarihi incelendiğinde görülmektedir ki, gazetelerin çok büyük bir bölümü yerel olarak doğmuş, bazıları ekonomik ve teknolojik gelişmelerden yararlanınca, yerel özelliklerini terk ederek ulusal, hatta Avrupa'daki bazı gazeteleri hatırlamak gerekirse, uluslararası olmuşlardır (Girgin, 2001).

Yaygın medyada görsel yayın hizmeti sunan televizyonlar teknolojinin hem hızlı hem de maliyetli gelişimine uyum sağlamaktadır. Yerel televizyon kanalları ise sınırlı bir bütçe ile teknolojik gelişmelere uyum sağlamakta sorunlar yaşamaktadır. Yeni nesil kamera, mikrofon, canlı yayın araçlarının ve uygulamalarının maliyetini karşılamakta zorlanan yerel televizyonlar eski sistem olarak adlandırılan cihaz, kamera ve canlı yayın programları ile yayınlarını sürdürmektedir.

3.4.3. Tiraj ve Reyting Sorunu

Medya organlarının okunma ve izlenme durumlarının istatistikler halinde görünür kılınması için tiraj ve reyting önemli bir noktadadır. Bu bağlamda diyebiliriz ki; tiraj bir gazetenin gücünün ve etkinliğinin en önemli göstergesidir (Yavalar, 2009). Reyting ise genel olarak ölçümleme, ölçme işlemi sonucunda elde edilen verilerin sayısal ya da sembolik bir şekilde aktarılmasıdır (Kuyucu, 2020). Yerel medyada ekonomik sorunların giderilmesini sağlayacak durumların başında, tiraj/reyting/tıklanma oranları ve reklam gelirleri gelmektedir (Dağ, 2019). Okuma alışkanlığının gelişmemiş oluşu, eğitim ve kültür düzeyindeki düşüklük, gazete sayısının fazlalığı, özellikle seçim dönemlerinde yerel gazetelerin ekonomik veya politik çıkar guruplarının sözcülüğünü yapması, dağıtım-pazarlamadaki eksiklik ve sorunlar, yeni kitle iletişim araçlarının gazeteyle olan gereksinimi azaltması, düşük gelir düzeyi gibi etmenler yerel gazetelerin tirajlarını olumsuz yönde etkileyen faktörler arasındadır (Yavalar, 2009). 2020'de başlayan COVID-19 salgını ile birlikte gazete satış oranlarında azalmalar da meydana gelmiştir. Gazete tirajlarının düşmesindeki en büyük sebepler arasında 'Evde Kal' çağrısı ile yurttaşların sokağa çıkmaması, alınan sokağa çıkma yasağı kararları ve yurttaşların korku sebebiyle gazete bayisine gidememesi ifade edilebilir.

Ekonomik krizler tirajları etkileyen bir başka sebep olmaktadır. Teknolojide yaşanan gelişmeler tiraj sayısını zamanla etkilemiştir. Haber toplamadan dağıtım sürecine kadar iletişim teknolojilerinin nimetlerinden yararlanan gazeteler, internet ve internet haberciliğinin yaygınlaşmasıyla bu kez tiraj tehdidiyle karşı karşıyadır (Çavuş, 2017). Tirajlarda illerin nüfus yoğunlukları ve sanayi kenti olma özelliklerinin tirajları etkilediği görülmektedir (Olçay ve Erkal, 2018). Ayrıca yerel medyanın tirajının ve reyting oranının az olması, bölgedeki büyük kurumların reklamları yerel gazetelere vermek yerine

ulusal basını tercih etmesi yerel gazetelerin özel reklam almalarını engellemektedir (Temel, vd. 2012). Türk basını açısından önemli bir tartışma konusunu teşkil eden tiraj meselesi, çeşitli uğraşlara karşın çözüme kavuşturulamamıştır (Kösedağ, 2019). Yerel televizyonların kaliteli, izlenesi programlar yapamaması da reytinglerin düşmesine neden olmaktadır. (Temel, vd. 2012). Düşen reyting oranları sebebiyle reklam gelirleri azalma göstermektedir. Azalan reklam gelirleri sebebiyle yerel medya organlarında teknolojik gelişmelere uyum sağlanamamakta, istihdam konusunda yeterliliği olan çalışanlara fırsat tanınmamakta ve kaliteli içerik üretimi gerçekleşmemektedir.

3.4.4. İstihdam Sorunu

Toplum ile yöneticiler arasında köprü vazifesini yerine getiren yerel medya istihdam olanakları açısından zorlu bir süreç içerisinde yayın yaşamına devam etmektedir. Özellikle teknolojiye ilişkin ilerlemeler, tekelleşmeler, ekonomik sorunlar ve toplumun içerisinde devam eden gelişmeler medyayı etkilemektedir. Sektördeki genel gelişmelerin yanı sıra, Türkiye’ye özgü ekonomik, hukuksal ve siyasal nedenler de gazetecilerin istihdam ve çalışma koşullarında sorunlara neden olmaktadır (Yöyen, 2007). Türkiye’de iletişim fakültesi mezunlarının istihdamı da zorlu koşullarda gerçekleşmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun açıkladığı son verilere göre 2017 yılında en yüksek üçüncü işsizlik oranı gazetecilere aittir (Kaplan, 2021). Devletin iletişim fakültelerinin sayısını sınırlaması ve mezunlar için yeni istihdam politikaları üretmesi gerekmektedir (Korkmaz, 2012). Türkiye’de ulusal medyanın ekonomik nedenler ve tekelleşen sahiplik yapısı nedeniyle beklenen istihdamı yaratamadığı bilinmektedir (Büyükbaykal ve Büyükbaykal, 2018). Yerel medyanın iletişim fakültesi mezunları için en önemli fırsatlardan biri olduğu bilinmektedir. Hem tecrübe edinmek hem de gelişebilmek adına yerel medya organizasyonları yeni mezunlar için önemli bir istihdam alanıdır. Yerel medyanın istihdam noktasında en büyük sorunu ekonomi ve nitelik olarak önümüzde durmaktadır. İstihdam sorunları farklı çalışma koşullarını da beraberinde getirmiştir. Yerel medyada istihdam kaynaklı sorunlar sebebiyle stajyer, kadrosuz, naylon, taşeron gazeteci kavramları ortaya çıkmıştır.

Yerel medyada yeterli insan kaynağı istihdamı olmaması bazı sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar arasında en önemlisi kalite/içerik sorunu ve çalışan kişilerin hak kayıplarıdır. Farklı alanlarda çalışan kişilerin istihdam edilmesi gereken yerel medya organlarında az insan kaynağı ile çok iş yapılmak istendiği gözlemlenmiştir. Çalışanların belirli saatlerin üzerinde mesai ücreti ödenmeksizin çalıştırılması ayrıca sorunlara yol açmaktadır. İstihdamın yetersiz veya az olduğu yerel medya kurumlarında çalışanların iş yoğunluğu sebebiyle özgün haber konusunda nitelikli haberlere imza atamadığı bilinmektedir. Toplumun bilgilendirilmesi konusunda önemli bir görevi üstlenmiş olan yerel medya çalışanlarının daha sağlıklı bir şekilde haber üretimi için yeterli zamana ve kaynağa ulaşması gerekmektedir. Yerel medyada eğitilmiş çalışanların istihdam edilmemesi daha çok alaylı gazetecilerin istihdam ediliyor olması hem çalışanlar hem işverenler hem de okuyucular/izleyiciler için sorunlara sebep olmaktadır.

3.4.5. Eğitim Sorunu

Yerel medyanın nitelik olarak gelişmesinin sağlanması adına eğitilmiş kişilerin medya çatısı altında bulunması önemli bir noktadır. Gazetecilik yapabilmek için herhangi bir diplomaya gerek olmaması herkese açık bir meslek olması çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Herhangi bir meslek grubu için kaçınılmaz bir ihtiyaç olan eğitim, mesleğin uygulanması sırasında uyulması gereken kuralların öğrenilmesi, becerilerin geliştirilmesi, pratik yapılması, mesleki ilkelerin ortaklaştırılması açısından yaşamsal önem taşımaktadır (Altun, 2005). Gazetecilik mesleğini doğru ve iyi bir biçimde yapabilmeleri için gazetecilerin aldıkları eğitimin önemi büyüktür (Karaduman, 2017).

Yerel medya sektöründe alaylı olarak çalışan gazeteci sayısı iletişim fakültesi mezunu kişilerin sayısından daha fazladır bu sonuç ile birlikte iletişim fakültesi mezunlarının istihdam edilmemesi sorununu da öne çıkarmaktadır. Alaylı yetişen gazetecilerin gazetecilik meslek etiği gibi önemli bir noktayı öğrenmesi gereken iletişim fakültelerinden uzak olması yine medya için önemli bir sorundur. Medya kurumları ise bu kadar çok iletişim fakültesi mezunu olmasına rağmen, neden iletişim fakültesi mezunu olmayan daha ucuz ve daha vasıfsız işgücü çalıştırdığına cevap vermeli ve bugün medyada yaşanan birçok sorunun temelinde eğitim eksikliğinin de önemli bir yeri olduğunu kabullenmelidir (Karaduman, 2017).

Yerel medya için meslek örgütlerinin yaptığı çalışmalar gazeteciliğin doğru, etik, tarafsız yapılması için önemli bir noktadadır. Meslek örgütleri tarafından gazetecilere yapılan eğitimler gazetecilerin eksikliklerini görmesine olanak sağlayacaktır. Yerel medyanın gelişmesi demokrasinin de gelişmesine sebep olacaktır, bu sebeple meslek içi eğitimler hem gazeteciler hem de kurumlar için elzemdir. Alaylı gazetecinin fazla olduğu yerel medyada doğru bilinen yanlışların kavramların düzeltilmesi adına meslek içi eğitimlerin sayısı ve niteliği önemlidir.

3.4.6. Hukuksal Sorunlar

Türkiye’de kitle iletişimini gerçekleştiren medya sektörünün üretim sürecindeki çalışma ilişkileri 1952 yılında kabul edilen 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlar ile Çalıştıranlar Arasındaki İlişkileri Tanzim Eden Kanun’la düzenlenmiş ve Kanun koyucu gazeteciyi koruma altına almıştır (Şahin ve Avşar, 2016). Hukuk ve demokrasinin işleyişinde yürütmenin sınırlandırılması ve medya ne kadar elzemse, medyanın işleyişinde de hukuk ve demokrasi o derece önemlidir (Bağce, 2020). Gazetecilerin çalışma ilişkilerinde ortaya çıkan sorunlarla ilgili hukuki süreçlere bakıldığında öncelikle Basın İş Sözleşmesi olmayan gazeteci için, yapılan işin gazetecilik mahiyetinde olup olmadığının tespiti istenmektedir (Şahin ve Avşar, 2016).

Kuşkusuz, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, fırsat eşitliği, bilgiye erişim, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi unsurlar sağlıklı bir demokrasi ve medyanın temelini oluşturur; bu öğeler aynı zamanda bir toplumdaki sosyo-kültürel, siyasi veya ekonomik yapıların işleyişini de derinden etkiler (Bağce, 2020). Türkiye’de yerel medyanın güçlenmesinin ve demokratik ortama ulaşmanın önünde bazı engeller

olduğu bilinmektedir. Bunlardan birisi, medyanın ya da daha doğru söyleyişle medya çalışanlarının gazetecilik pratiklerini icra ederken aldıkları etik konumdan; diğeri ise medyanın ya da çalışanlarının içinde hareket edebilecekleri alanı tanımlayan hak ve özgürlüklerle ilgili sınırlardan yani hukuksal çerçeveden kaynaklanan engellerdir (Alankuş, 2003). İletişim alanında yaşanan gelişmeler sonucu ortaya çıkan sosyal medyaya gösterilen bu toplumsal ilginin ve beraberinde teknolojik gelişmelerin giderek artan ivmesi dikkate alındığında bu yeni alanın beraberinde bir takım hukuki sorunları da getirmesi kaçınılmazdır (Süslü ve Uluç, 2016). Basın özgürlüğü, hükûmet ve hükûmet dışı güçler karşısında basının özgür olmasını gerekli kılar (Anderson, 2001). Ekonomi, teknoloji, istihdam ve tiraj konularında sorunlar yaşayan yerel medya sektörünü; sağlam hukuksal temeller üzerine inşa etmek adına yapılacak düzenlemeler, sahadaki birçok sorunun çözümünü de sağlayacaktır.

4. COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

COVID-19 salgın süreci ile birlikte tüm dünya ülkeleri acil önlemler alarak hem hasta sayısını kontrol altına almaya çalışmış hem de hastalığın yayılmasını engelleme yönünde çalışmalar yürütmüştür. Türkiye’de de alınan önlemlerle hastalığın daha fazla insana bulaşmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. COVID-19 sürecinde medya çalışanlarının risklere rağmen çalışmaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu çalışma yerel medya çalışanlarının COVID-19 dönemindeki risklerle dolu ortamdan etkilenme durumlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ayrıca söz konusu ana amaç çerçevesinde bu çalışma, örneklemi oluşturan Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyasının genel bir profilini de ortaya çıkartmaktadır.

4.1. Araştırmanın Problemi

Bu çalışma, COVID-19 sürecinin yerel medya çalışanları üzerindeki etkileri konusunu irdelemektedir. Her ne koşulda olursa olsun gazetecilerin görevini sahadan doğru bilgi akışı ile gerçekleştirdiği görülmüştür. COVID-19 sürecinde gazetecilerin farklı sorunlarla karşılaştığı ortaya çıkmıştır. Bu sorunların görünür olması amacıyla araştırma yapılmıştır.

COVID-19 sürecinin tüm meslek grupları için sorunlara sebep olduğu bilinmektedir. Tüm insanlığı etkileyen bu pandemi ile birlikte sahada çalışan gazeteciler için ayrıca zorluklar ortaya çıkmıştır. Medya çalışanlarının etkilenme durumlarının ortaya çıkarılması kamuoyunun doğru ve sürekli haber alabilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma “COVID-19 sürecinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medya çalışanları üzerindeki etkileri nelerdir?” ana sorunsalı üzerine odaklanmaktadır.

4.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı yerel medya çalışanlarının COVID-19 döneminde etkilenme durumlarını ortaya çıkarmaktadır. Araştırmanın saha çalışmaları ile elde edilen veriler doğrultusunda yerel medya çalışanlarının salgından etkilenme durumlarının tespiti gerçekleştirilmiştir. Yerel medya çalışanları ve meslek örgütlerinin temsilcileri ile yapılan görüşmeler salgın dönemindeki sorunları ve beklentileri net bir biçimde ortaya koymuştur. Şanlıurfa, Gaziantep ve Diyarbakır illerinde bulunan resmi ilan alan yerel gazeteler ve uydu/kablolu yayın lisans ücreti ödeyen televizyonlar araştırmada yer almıştır. Çalışmanın amacı, COVID-19 pandemi sürecinde yerel medya çalışanlarının yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmaktır. Bu ana amaç çerçevesinde çalışma; örneklemi oluşturan Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyasının genel bir profilini de ortaya çıkartmaktadır.

4.3. Araştırmanın Soruları

Araştırmanın ana hatlarını oluşturan sorular oluşturulurken salgın hastalıklar dönemlerinde saha da olmak zorunda olan gazetecilerin yaşadıkları sorunların ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Araştırma sorularının çalışmanın temel çıkış noktalarını ifade etmesi nedeniyle, sorular oluşturulurken özellikle sahada aktif olarak görev yapmakta olan yerel medya çalışanlarının görüş ve düşünceleri merkeze

alınmıştır. Araştırma soruları hazırlanırken araştırmacının hâlihazırda gazeteci olması önemli bir noktadır. Araştırmacı hem kendisinin yaşadığı sorunları hem de diğer meslektaşlarının yaşadığı sorunlar üzerinden soruları oluşturmuştur. Araştırma soruları numaralandırılarak verilmiştir, soruların cevapları araştırma sonunda elde edilmiştir.

1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medya çalışanlarının cinsiyet, yaş, eğitim, tecrübe görünümü ne şekildedir?
2. Bölgedeki meslek örgütleri bu olağanüstü durum karşısında hangi stratejileri geliştirmişlerdir?
3. Yerel medya çalışanları COVID-19 sürecinde meslek örgütlerinden yeterli düzeyde destek almışlar mıdır?
4. Yerel medya çalışanları COVID-19 sürecinde hangi sorunlarla karşılaşmışlardır?
5. COVID-19 sürecinde yerel medya çalışanları kendilerini korumak yönünde hangi önlemleri almışlardır?
6. COVID-19 sürecinde yerel medya çalışanlarının etkilenme durumları ne olmuştur?
7. COVID-19 sürecinde, yerel medya çalışanları haber üretim süreçlerinde hangi sorunlarla karşılaşmışlardır?

4.4. Araştırmanın Önemi

Kriz dönemleri kamuoyunun en fazla bilgiye ihtiyaç duyduğu dönemlerdir. Medya ise bu dönemde en önemli enformasyon kaynağıdır. Özellikle sağlık konusundaki küresel kriz ortamlarında doğru bilgiyi kamuoyuna iletmek halk sağlığı açısından hayati değer ifade etmektedir. Bu nedenle medyanın görevini eksiksiz yapması sağlık konusundaki kriz süreçlerinin en az olumsuz etkiyle aşılmasını da beraberinde getirmektedir. Medya çalışanlarının bu türden krizlerden etkilenme düzeyi ile kamuoyunun hızlı ve doğru bilgiye ulaşması arasında bir ters orantı olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu nedenle, çalışmanın odak noktasını oluşturan Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde bulunan yerel medya çalışanlarının COVID-19 sürecinden etkilenme durumlarının tespiti iki açıdan önem ifade etmektedir. Birincisi bu çalışma, yerel medya çalışanlarının salgın hastalıklar döneminde hangi biçimlerde etkilendiğinin ve gelecekteki benzer kriz süreçlerinde hangi önlemlerin alınması gerektiğinin ortaya koyulması açısından önem ifade etmektedir. İkincisi ise kamuoyunun kesintisiz, hızlı ve doğru haber alabilmesi açısından çalışmanın önemine vurgu yapmak mümkündür. Ayrıca, COVID-19 salgını konusunda yerel medya çalışanlarını odak noktasına yerleştiren ilk çalışma olması ve alana bu anlamda katkı sağlaması araştırmanın önemini ayrı perspektiften ortaya koymaktadır.

4.5. Araştırmaya İlişkin Alanyazın

COVID-19 sürecinde evrensel bir mücadele söz konusu olmuştur. Bu süreçte ise medyanın önemi ile ilgili yapılan çalışmaların yeni medya üzerinden üretildiği görülmüştür. Araştırmacının incelediği COVID-19 odaklı çalışmalar yeni medya ve medyayı kapsarken, yerel medya noktasında çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. COVID-19 salgını, sadece halk sağlığı sistemlerine değil, aynı zamanda kriz iletişimlerine de olağanüstü baskı yaratmıştır (Çerçi vd. 2020). Lokal bölgede yaşayanların doğru bilgilere ulaşımı söz konusu olduğu zaman tüm kriz durumlarında toparlanma ve reaksiyon gösterme hızı daha yüksek olacaktır. Güvenilir bir bilgi kaynağına anında erişimi olan yerel halk, bilgileri doğrulamaya zaman ayırmak zorunda kalmadan hemen harekete geçebilecektir; böylece insanlar duruma daha güvenli bir şekilde uyum sağlayacaktır (Longstaff ve Yang, 2008). COVID-19 krizinde bilgilenecek, iletişim kurmak, gündemi takip etmek ve haber almak amacıyla büyük oranda sosyal medyayı tercih ettiğini göstermektedir (Çerçi vd. 2020).

Pandemi (salgın hastalık), benimsenmiş iletişim tekniklerinin hızla aktifleştirilmesini gerektiren kolektif sorumluluk krizi olduğu için özel bir krizdir (Saliou, 1994, s. 515). COVID-19 döneminde yerel medya ile ilgili yapılan araştırmaların yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan literatür taramasında COVID-19 döneminin medya organları ile ilişkilendirildiği makaleler olduğu tespit edilmiştir. Bu makaleler arasında yer alan Dr. Yasemin Girtili İnceoğlu'nun COVID-19 Pandemisi ve Medya raporunda Medyada küresel salgını tanımlamak için kullanılan dil şüphesiz hastalıkla ilgili kitlesel histeriye katkı sunmakta. Örneğin sıklıkla kullanılan, "Gizli virüs taşıyıcıları", "Virüs patlaması", "Ölümcül virüs", "halk sağlığı acil durumu" gibi korku dolu ifadeler paniğe yol açıyor ifadeleri yer almaktadır (İnceoğlu, 2020). COVID-19 ve Medya ilişkisi incelenirken, önceki yıllarda yaşanan salgınlarda virüs katil olarak adlandırılmış buna ek olarak endişe ve kaygı verici haberler çıkmıştır.

COVID-19 Yerel Medya ilişkilerinin incelendiği çalışmalar arasında Veysel Karani Şüküroğlu, Başak Akar ve Özlen Özgen'in makalesi bulunmaktadır. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi'nin bahar 2022 sayısında yayımlanan "COVID-19 Pandemi Süreci ve Yerel Gazeteler: Kastamonu Örneği" başlıklı çalışmada Kastamonu yerel basını incelenmiştir. Söz konusu çalışmanın temel amacı; COVID-19 pandemisinin ülkemizde görülmeye başlandığı 2020 yılı Mart ayından itibaren yeni düzenin Kastamonu yerel basınında yarattığı değişikliklerin incelenmesidir. Bu makalede, Açıksöz, Doğrusöz, Gündem, Kastamonu, Nasrullah, Sözcü gazetelerinden 6 kişi ile derinlemesine görüşme tekniği gerçekleştirilmiştir. Çalışmada daha çok pandeminin yerel medyadaki ekonomik etkileri üzerinde durulmuştur. Yerel medya COVID-19 ilişkisi ile ilgili bir diğer çalışma ise öğretim üyeleri Ali Murat Mırçık ve İlkay Yıldız tarafından ele alınmıştır. "Yerel basında COVID-19 haberlerinin ele alınış biçimi: Bingöl Online Örneği" (2021) isimli çalışmada COVID-19 haberlerinin yerel basında ne şekilde yer aldığına Bingöl Online internet gazetesinin web sitesinde yayınlanan 30 haberin 23'ü incelenmiştir.

Gülsemin Mısırlı ve Metin Karaburun'un "Covid- 19 Küresel Salgın Sürecinde Yerel Gazetelerin Durumu: Muş Yerel Basını Örneği" (2021) araştırma makalesi incelenmiştir. Araştırmada Muş ilinde günlük yayın yapan 30 Nisan, Muş Ovası, Muş İl, Muş Ekspres, Muş Altınova, Yeni Muş'un Sesi, Muş Manşet, Günaydın Muş gazetelerin yetkilileri ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir.

Sosyal medyanın öneminin bir kez daha ortaya çıktığı dönemler arasında yer alan COVID-19 sürecinde Ümmü Özlem Çerçi, Nilüfer Canöz ve Kadir Canöz'ün "COVID-19 Krizi Döneminde Bilgilenme Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı" (2020) araştırması medyanın farklı bir alanına anlam kazandırmıştır. Söz konusu araştırmada COVID-19 sürecinde sosyal medya kullanıcılarının kullanımlarını ortaya koymuştur. Amaçlı örneklemin esas alındığı araştırma 764 kişinin katıldığı anketin analize tabi tutulmasıyla sonuçlandırılmıştır.

"COVID-19'un Gazete Haberlerine Yansıması: Bir Gazete Örneği" makalesi ise 2022 tarihinde yayımlanmıştır. Tuba Arslan ve Dilek Şahin (2022) tarafından kaleme alınan bu makale yüksek tirajlı bir gazetenin incelenmesini içermektedir. Araştırmacılar gazetenin 1 Eylül - 30 Eylül 2020 tarihleri arasında günlük yayım yapan COVID-19 konulu 552 gazete haberine erişmiştir. Toplanan veriler ise MAXQDA analiz programı ile analizi edilmiştir.

Gazetelerin tirajlarının COVID-19 sürecinde etkisinin ölçüldüğü araştırmalar içinde yer alan "COVID-19 Pandemisinin Türkiye'deki Gazete Tirajlarına Etkisi" araştırması İbrahim Sena Arvas tarafından yapılmıştır. Bahse konu olan araştırmada Sözcü, Sabah, Hürriyet, Posta ve Türkiye gazetelerinin 10 Mart tarihinden 13 hafta öncesi ve 13 hafta sonrasını kapsayacak şekilde ele alınmıştır. Araştırma sonunda gazetelerin en fazla yüzde 25 en az yüzde 10 tiraj kaybı yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

COVID-19 Sürecinin Yerel Medya Çalışanları Üzerindeki Etkileri: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği adlı bu tez çalışması daha önce yapılmış benzer çalışmalardan örneklem büyüklüğü, farklı medya kuruluşlarını (gazete ve televizyon) kapsamı ve meslek örgütlerinin temsilcilerinin görüşlerine de başvurulması açısından farklılık arz etmektedir. Haber içeriğinden ve gazete yetkililerinden farklı olarak gazetecilerin durumlarının tespiti yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmada, yerel medyanın sorunları, yerel medya çalışanlarının sorunları, Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyasının görünümü, yerel medya ve meslek örgütleri ilişkisi ile meslek örgütleri düzeyinde COVID-19'un etkisinin ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

Öte yandan araştırmacı 100 yerel medya çalışanıyla ve bölgesel olarak yaptığı bu araştırmaya meslek örgütlerini de dahil ederek alanyazına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde medyanın karşı karşıya kaldığı sorunların işlendiği görülmüş fakat yerel medya çalışanlarının sorunlarının tespitine yönelik çalışmaların yetersiz kaldığı anlaşılmıştır. Bu araştırma ise

yerel medya çalışanlarının COVID-19 döneminde yaşadığı sorunları çok boyutlu olarak (ekonomik, fiziksel, psikolojik vb.) ortaya koymaktadır.

4.6. Sayıtlar

Araştırma birden fazla sayıtlıyı içermektedir. Yerel medya çalışanlarının etkilenme durumlarının tespiti açısından farklı sayıtlara yer verilmiştir. Sayıtlara yönelik cevaplar araştırma içerisinde yer almıştır.

Çalışmanın sayıtlarını ise şunlar oluşturmaktadır:

- COVID-19 süreci ile birlikte yerel medyanın çalışma dinamiklerinde önemli farklılaşmalar ortaya çıkmıştır.
- COVID-19 süreci yerel medya çalışanlarının var olan sorunlarına yenilerini eklemiştir.
- COVID-19 sürecinde yerel gazeteler tiraj kaybı yaşamıştır.
- Yerel medya çalışanlarının meslek örgütü üyeliği sayısı yeterli değildir.
- Sahada çalışan gazeteciler diğer medya çalışanlarına göre daha fazla risk altındadır.
- COVID-19 süreci zorunlu ücretsiz izin kullanımını artırmıştır.
- COVID-19 döneminde yaşadığı sorunları çok boyutlu olarak (ekonomik, fiziksel, psikolojik vb.) ortaya koymaktadır.

4.7. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırma Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır illerinde yayın hayatına devam eden, resmi olarak ilan alan yerel gazeteleri ve uydu/kablolu yayın lisans ücreti ödeyen televizyonları kapsamaktadır. Reklam departmanları bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Radyo çalışanları ise sahadan çalışma ortamında olmadığı için araştırma kapsamına alınmamıştır.

4.8. Örneklem

Araştırma nicel ve nitel bir araştırmadır. Araştırma verileri etik kurul kararı öncesinde toplanmamıştır. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 09.07.2021 tarih ve 2021/31 karar sayısı sonrasında örneklem kapsamındaki medya çalışanları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kota örnekleme tekniği kullanılmıştır. Örneklemen ilgilenilen belli alt grupların özelliklerini göstermek, betimlemek ve bunlar arasında karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla bu alt gruplardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2012). Kota örnekleme araştırmacının, önce araştırma evreninden belirli özellikleri olanları gruplandırması ve bunlardan belli bir sayıya ulaşıncaya kadar örneklem almasıdır (Yağar ve Dökme, 2018). Belirlenen şehirlerde RTÜK denetiminde olan televizyon kanalları ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından denetlenen gazetelerde çalışan yerel medya çalışanları araştırmaya dahil edilmiştir. Böylelikle kurumsallaşmış yapıdaki medya kuruluşları örnekleme oluşturmaktadır.

Örneklem büyüklüğü en az 100 kişi ile belirlenmiş, örneklem içerisinde yerel medya çalışanları ve yarı yapılandırılmış görüşme soruların yönlendirildiği meslek örgütü temsilcileri yer almaktadır. Araştırmanın ilk örneklemini Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çalışan yerel gazeteciler oluşturmaktadır.

Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde bölgede aktif gazetecilik yapan araştırmacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medya çalışanlarının bölgenin ekonomik ve sosyal sınırlılıkları olması nedeniyle COVID-19 pandemi sürecinden etkilenme düzeylerinin daha üst seviyelerde olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca araştırmacının bu bölgede aktif gazetecilik yapmış olması örnekleme daha rahat ulaşabilmek anlamında avantaj sağlamaktadır. Özellikle bu temel nedenler Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin örnekleme oluşturmada belirleyici faktörler olmuştur.

Araştırmanın ikinci örnekleminde meslek örgütü temsilcileri yer almaktadır. Araştırmaya 5 meslek örgütü davet edilmiş, davetler sonucunda üç meslek örgütü araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Meslek örgütlerinden sadece Türkiye Gazeteciler Sendikası araştırma kapsamında isimlerinin geçmesini kabul etmiştir. Anket ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmacının aktif gazetecilik mesleğini yapıyor olması, sahadan elde ettiği deneyim ve gözlemlerini anket formuna yansıtması açısından da önemlidir. Araştırmanın örneklemini oluşturan Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinin yerel medya tarihine, hem literatür taraması hem de bahse konu şehirlerin yerel medya geçmişine hakim kişilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ile ışık tutulmuştur.

Gaziantep ili için Gaziantep Üniversitesi Öğretim Görevlisi Elif Akyüz Ertunç, Diyarbakır ili için Diyarbakır Yerel Medya Derneği Başkanı Ferat Mehmetoğlu ve Şanlıurfa ili için Urfa Değişim Gazetesi Haber Müdürü Kadir Çelikcan ile görüşülmüştür.

Ayrıca çalışanlara yöneltilecek anket formu pilot niteliğinde araştırmacı tarafından örneklemin %10'luk bölümüne yöneltilmiştir. Bu pre-testten elde edilen dönütler çerçevesinde anket formu yeniden revize edilmiştir. Bu revizyonda anlaşılabilirlik düzeyi düşük sorular yeniden gözden geçirilmiş ve gözden kaçan noktalar için yeni sorular oluşturulmuştur. Böylelikle form nihai halini almıştır. Anket soruları ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları yanlılıktan ve yönlendirmeden uzaktır.

4.8.1. Diyarbakır'da Yerel Medya

Diyarbakır'da basın faaliyetleri Vilâyet Matbaasının 1868 yılında kurulması ile başlamıştır. Dönemin Vilâyet Matbaalarının daha ziyade hükümet konağı civarında kurulması durumu Diyarbakır Vilâyet Matbaası için de geçerli olmuş ve Matbaa idari birimlerin bulunduğu İçkale'de kurulmuştur (Beysanoğlu, 2013).

Diyarbakır Valisi Kurt İsmail Hakkı Paşa'nın gayretleriyle bir gazetenin çıkarılması yönünde yürütülen çalışmalar sonuç vermiş ve 3 Ağustos 1869 tarihinde Diyarbakır gazetesi yayın hayatına girmiştir (Beysanoğlu, 1963). Diyarbakır'ın ilk hususi gazetesi olan Peyman (Yemin) 29 Haziran 1909

tarihinde yayın hayatına başlamıştır (Kılıç, 2019). Dicle gazetesi, Diyarbakır'da özel matbaada basılan ilk gazete olması açısından önem arz etmektedir. Dicle, Peyman'dan sonra Diyarbakır'da yayınlanan ikinci özel gazetedir ancak Peyman, Vilâyet Matbaasında basılmışken Dicle, ilk özel matbaa olan Dicle Matbaasında basılmıştır ve 13 Mart 1910'da çıkmıştır. Haftalık olarak pazartesi günleri yayımlanmıştır (Tütengil, 1954). Diyarbakır'da Süryanilere yönelik yayın yapan ilk gazete 1910'da çıkan Şark Yıldızı adlı gazetedir. Mücahid Gazetesi Ziya Gökalp'in babası Mehmed Tevfik Efendi tarafından 1911 yılında çıkarılmıştır (Tütengil, 1954).

Diyarbakırlı Süryanilerden Bişar Hilmi tarafından 1913 yılında kentte kurulan Şifuro Matbaası'nda basılmıştır. Süryanicede “borazan” anlamına gelen bu kelimeyi kimileri hoş seda olarak da nitelemektedir (Kılıçarslan, 2015). Yerel basın işletmelerinin yayın hayatına başladıkları tarihler 1991 ile 2013 yılları arasında değişim göstermektedir. Diyarbakır'daki yerel basın kuruluşlarının büyük çoğunluğunun 2000 yılı sonrasında kurulmuş olduğunu gözlemlemekteyiz. Diyarbakır Söz Gazetesi Ekim 1991 yılında, Diyarbakır Olay Gazetesi 2001 yılında, Tigris Haber Gazetesi 2013 yılında, Güneydoğu Ekspres Gazetesi Aralık 2013 yılında, Güneydoğu Güncel Gazetesi 2012 yılında yayın hayatına başlamıştır (Kılıç, 2019).

Bu çalışma kapsamında Diyarbakır Yerel Medya Derneği Başkanı Ferat Mehmetoğlu ile Diyarbakır Yerel Medyasına ilişkin bir yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirildi. Diyarbakır'da yerel medyanın özellikle matbaaların tekelinde ilerlediğini belirten Mehmetoğlu (kişisel görüşme, 24 Mayıs 2022) şunları söyledi:

“Bu ilerleme kimi zaman kısır bir döngüye dönüşmüş kimi zaman ise sürdürülebilirlik açısından önem arz etmiştir. 90'lı yıllarda birçok kesim gazetecilik faaliyetlerini yürütse de ekonomik nedenler bu gazetelerin devamlığını sağlayamamıştır. 1999 yılında Güneydoğu Bölge Gazetesi ve benzeri birçok gazete ekonomik nedenlerden dolayı ve matbaa baskı parası ödeyemediği için yayınlarına son vermiştir. 1993-94 yılı itibariyle kentte kurulan yerel radyo televizyon şirketleri ile yayıncılık yeni bir boyut kazanmıştır. Gazeteciliğin yanı sıra artık radyo ve televizyonculuk da şehirde medya hizmetlerinde ciddi bir açığı kapatmıştır. 90'lı yılların sonunda Diyarbakır'da Can Radyo, Aktüel Radyo Tv, Metro FM, Metro Tv, Söz Tv ve sonrasında Kanal 21 gibi birçok yerel medya şirketi kuruldu. Sonraki yıllarda bunların yanı sıra Kent FM, Diyarbakır Radyosu, Doğan 21, Radyo Değişim, Nur Radyo, Çağrı FM gibi radyo istasyonları da devam etti. Gün Radyo Tv, Azadi Tv, Zarok Tv gibi kuruluşlar yayın hayatına başladı ve şehirde etkili oldular. 2015 yılında Kanun Hükmüne Kararname ile şehirde ve bölgedeki birçok radyo, televizyon ve gazetenin yayını durduruldu ve el konuldu. Günümüze geldiğimizde yani 2022 yılında matbaa gazeteciliği gittikçe azalmış, radyo istasyonlarında düşüş yaşanmış ve birçok yerel televizyon kapanmıştır. İnternet dünyasındaki hızlı gelişim ve değişim bu süreci hızlandırmıştır. Şu an kentte, 9 matbaa gazetesi, 6 radyo istasyonu, 2 uydu kanalı ve 2 yerel

*televizyon kanalının yanı sıra sayısını net olarak bilemeyeceğimiz çok sayıda internet haberciliği web sayfaları yer almaktadır.”**

4.8.2. Gaziantep’te Yerel Medya

Gaziantep Üniversitesi Öğretim Görevlisi Elif Akyüz Ertunç, “Geçmişten Bugüne Gaziantep'te Yerel Medya ve Günümüz Gaziantep Yerel Medyasında Sosyal Medyanın Rolü (2014)” tezi ile Gaziantep yerel medya tarihine yönelik yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede şehrin yerel medya tarihine kronolojik bir bakış açısı kazandırdı. Gaziantep basınının ortaya çıkışının, gelişiminin, aynı bölgedeki yerleşim alanlarıyla kıyaslandığında daha dikkat çekici olduğunu, bölgenin ilk Türk gazetesinin, ilk siyasi mizahi Türk gazetesinin ve çocuk-gençlik dergilerinin çıktığı Gaziantep’in; savaş ortamına, olumsuzluklara, yoksulluğa rağmen tarihi süreçte basının gelişiminin devam ettiği şehirlerden biri olmasının önemini vurguladı. Akyüz Ertunç (kişisel görüşme, 30 Mayıs 2022) Gaziantep medyası ile ilgili şu bilgileri aktardı:

“Gaziantep’te Cumhuriyetin ilanı ile birlikte gazeteler çıkmaya başlamış, bu gazeteler toplumu bilgilendirme görevini üstlenmiştir. 1923-1931 devresinde Gaziantep Türk Ocağı faaliyet göstermiştir. Halk Dili Ekrem Cenani tarafından 1924 yılında kurulmuştur. Halk dili gazetesi zaman içerisinde el değiştirse de 1950 yılına kadar yayın yaşamını sürdürmüş, 1924 sonrası Havadis gazetesi Hüsnü Levent’in girişimi ile çıkmaya başlamış 1929 yılına kadar yayına devam etmiştir. Tarihler 1930’u gösterdiğinde Gaziantep gazetesi Ferit Aslan’ın öncülüğünde yayın hayatına başlamıştır. Gaziantep gazetesi 1948 yılına kadar yayımlanmıştır. Gaziantep’te 1932 yılında Halkevi Derneği açılmıştır, derneğin açılması ile birlikte Gaziantep’te gazeteler ve dergiler de yayın hayatına başlamıştır. 1939 yılının Şubat ayında Halkevinde Başpınar adıyla bir dergi çıkartılmaya başlanmış, bu dergi 1949 yılına kadar 10 yıl boyunca aylık olarak yayımlanmıştır. 1940 yılında Yeni Gaziantep gazetesi Cumhuriyet Halk Partisi adına Enver Koçak’ın girişimleri ile başlamıştır, Yeni Gaziantep 1946 yılında yayım yaşamına veda ederken aynı tarihte Güney Postası gazetesi çıkmıştır. Cevdet Ataç tarafından çıkarılan Sabah gazetesi 1950 yılında okuyucuna ulaşmış, 1937-1949 yılları arasında Balo, Halk Dostu, Gaziye, Akyol, gibi kısa süreli yayınlar da okuyucusu ile buluşmuştur. 1946 yılında çok partili hayata geçilmesinden sonra Gaziantep Kültür Derneği kurulmuş, dernek çatısı altında kısa süreli birçok gazete çıkmıştır.

Gaziantep’te 1950 sonrası çıkan gazetelerle ilgili bilgiler aktaran Akyüz Ertunç (kişisel görüşme, 30 Mayıs 2022) şu noktalara değindi:

“Gaziantep Kültür Derneği adına çıkarılan gazetelerin dışında o dönemde; Demokrat Gaziantep 1950, Güven 1950, İzzet Baba 1950, Karayılan 1950/1962, Ülkü 1950, Demokrat Güven 1950, Sünnet 1950, Demokrat Ülkü 1950, Gürses 1951, 25 Aralık 1951, Kale 1952,

* Mehmet Feratoğlu, Diyarbakır, 24 Mayıs 2022, kişisel görüşme.

*Gaziantep Ticaret Gazetesi 1952, Şirinnar 1953, Demokrat Ses 1953/1960, Işık 1954, Halkın Sesi 1955, Tuğ 1955, Kilis 1955, Gaziantep Postası 1956, Şahin 1956, Cihan 1956, Huduteli 1956, Gazi Kent 1957, Özet 1957, Meşale 1957, Yeni Adım 1959, Yeni Gaziantep 1959, Gaziantep İşçi Sesi 1961, Gençlik Sesi 1961, Anadolu 1965 gazeteleri de yayımlanmıştır. 1968 yılında Gaziantep'in kalkınmada öncelikli iller arasına alınması ile birlikte Gaziantep'te birçok yeni gazete yayımlanmaya başlamıştır. 1968 yılında Nizip gazetesi Mehmet Sağlam tarafından okuyucusuna ulaştırılmıştır, yine Mehmet Sağlam tarafından Kurtuluş gazetesi 1968 yılında yayımlanmıştır (Akyüz 2022). 1970 yılına gelindiğinde Cüppeliler, Güney Postası yayın yaşamına başlamış 1971'de Gaziantep Spor gazetesi yayımlanmıştır. 1980 sonrasında günümüze kadar Gaziantep yerel medyasında farklı gazeteler çıkmış bu gazetelerin bir kısmının yayın yaşamı sona ererken bir kısmı ise hala okuyucusuna ulaşmaya devam etmektedir. Yayın yaşamını sürdüren Gaziantep Sabah, Gaziantep 27, Gaziantep Güneş, Ekspres, Olay, Hakimiyet, Gaziantep Oluşum, Telgraf, Gaziantep Referans, Güncel, Gaziantep Metropol, Gaziantep Doğuş, Gaziantep Denge, Pusula, Bizim Nizip gazeteleri olmuştur. ”**

4.8.3. Şanlıurfa'da Yerel Medya

Şanlıurfa'da yerel medya tarihi kısmında elde edilen bilgiler Şanlıurfa'da 35 yılı aşkın süredir görev yapan Gazeteci Kadir Çelikan ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir.

Şanlıurfa'da 1923 yılında Vali Fuad Bey tarafından ilk basım evi kurulmuş ve Urfa adı ile haftalık gazete çıkarılmıştır diyen Çelikan (Kişisel Görüşme, 18 Mayıs 2022) Şanlıurfa'nın medya tarihine ilişkin şu kilometre taşlarını ortaya koydu:

“1926 yılında Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde İrfan gazetesi haftalık olarak okuyucusuna ulaşmaya başladı. 1930 yılına gelindiğinde Şanlıurfa'da ilk özel gazete olan Milli Gazete çıkarıldı gazetenin yaşam süresi 4 yıl oldu. 1936 yılına gelindiğinde ise Akgün gazetesi çıkarıldı, gazetenin yayın yaşamı 40 yıl oldu. 1954 yılında ise Karakoyun gazetesi Naci İpek tarafından çıkarıldı, gazete 1969 yılında isim değişikliğine giderek Bizim Karakoyun ismini almıştır. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte otomatik dizgi makinesi ile çıkarılan ilk gazete Hizmet gazetesi olmuştur. Hizmet gazetesi günlük olarak okuyucuya ulaşmıştır. 1978 yılında Güneydoğu gazetesi yayın yaşamına başlamıştır. Kemal Kapaklı tarafından kurulan gazete ofset olarak yayınlanan ilk gazete olmasının yanı sıra bayilerde sayılan ve özel reklam alan ilk gazete olmuştur. 1993 yılında ise Ufuk Gazetesi yayın yaşamına Fuat Erbülbül tarafından başlamıştır. 1993 yılında Bekir Ayhan tarafından Hürses Gazetesi yayın yaşamına başlarken, Şanlıurfa Lider gazetesi ise Mustafa Aybar ile yayın yaşamına başladı. 1997 yılında GAP Gündemi Veysel Polat girişimleri ile kurulmuş bir yıl sonra Müslüm Aktürk tarafından kurulan Doğuş gazetesi okuyucularına

* Elif Akyüz Ertunç, Gaziantep, 30 Mayıs 2022, Kişisel Görüşme, Gaziantep Yerel Medya Tarihi

*ulaşmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde yerel basındaki hareketlenmeler de devam etmiştir. GAP 2000 kadın gazeteci Belkıs Büyükkusta tarafından kuruldu. 2001 yılında yine bir kadın gazeteci olan Emine Erbülbül tarafından Anadolu gazetesi kuruldu. Gazetesi 2002 yılında Yeni Hayat ve Atılım gazeteleri yayın yaşamına başladı. 2003 yılında Mustafa Musri tarafından Haber 63 gazetesi okuyucularına ulaştı”**

4.9. Veri Kaynakları

Araştırmanın veri toplama araçlarını, anket uygulaması ve yarı yapılandırılmış görüşmeler oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket soruları yerel medya çalışanlarına yöneltilmiştir. Ayrıca gazeteci meslek örgütleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Medya çalışanları ve meslek örgütlerinin temsilcilerinin yanı sıra Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyası hakkında detaylı bilgi edinmek amacıyla akademisyen ve gazetecilerle görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın kuramsal bölümünü oluşturan Dünya’da Salgın Hastalıklar ve COVID-19 Pandemi Süreci, COVID-19 Pandemi Süreci ve Medya, Türkiye’de Yerel Medya: Tarihsel Gelişimi, Toplumsal Rolü ve Temel Sorunları konularının irdelenmesinde ise literatürde yer alan; tez, makale, dergi, kitap gibi kaynaklardan, TÜİK verilerinden ve raporlardan faydalanılmıştır.

4.10. Değişkenler

Araştırmanın 3 farklı şehirde yapılacak olması bir dizi değişkenleri de beraberinde getirmiştir. Yerel olarak yayın yapan gazete ve televizyon sayıları, çalışan personel sayısı önemli değişkenler olmuştur. Bu değişkenlerin araştırmanın sonuçlarını etkilememesi için araştırmanın yapılacağı illerde katılımcı sayısı arasında en fazla 5 kişi aralığı bırakılmıştır. Araştırmada elde edilecek çapraz tablolar değişkenleri de ortaya çıkarmıştır.

4.11. Analiz Yöntemi

Anket süreci belirli sayıda katılımcıya ulaşmak adına yüz yüze ve çevrimiçi anket olarak gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze ve online yapılan araştırmada katılımcıların soruları objektif cevaplaması için isim, soy isim ve kurum ismi yazmaması talep edilmiştir. Elde edilen sonuçlar SPSS 22 İstatistik Paket Programı ile analiz edilmiştir.

Konuya uygun olarak hazırlanan anket uygulaması ile veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Anket kapsamında yöneltilen sorular ile çapraz sonuçlar elde edilmiştir. SPSS İstatistik Paket Programının tercih edilmesinin sebebi araştırma dizaynına uygun olması, her sütunun bir değişken olması araştırmacıya tablo vermesi ve yüzdelik hesabını ortaya çıkarmasıdır. Meslek örgütleri ile yapılan görüşmeler soru ve cevaplar halinde araştırma içine dahil edilmiştir. Çalışmalar Mersin

* Kadir Çelikcan, 18 Mayıs 2022, Şanlıurfa, Kişisel Görüşme, Şanlıurfa’da Yerel Medya

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulunun 02/07/2021 tarih ve 1689009 sayılı izni ile gerçekleştirilmiştir.

4.12. Sınırlılıklar

Araştırma tüm Türkiye’de yayınlanan yerel medya organlarını kapsamayacaktır. Araştırmacının zaman ve maddi kaynaklarını verimli kullanabilmesi adına Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri olan Şanlıurfa, Gaziantep ve Diyarbakır illerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında anket katılımcıları ve meslek örgütü katılımcılarından ad, soyad ve kurum ismi yer almamıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması katılımcıların ve kurumların objektif cevaplar vermesi adına bu yol tercih edilmiştir.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında yapılan anket SPSS Statistics 22 ile çözümlenmiştir. 100 kişinin katılım sağladığı anket soruları, çapraz sorularla farklı sonuçların alınmasına da olanak sağlamıştır. Araştırmanın bu kısmında yerel medya çalışanlarına yöneltilen anketlerin cevapları tablolar halinde verilmiş her tablo araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Diğer bir bulgu ise meslek örgütlerine sorulan soruların cevaplanması ile elde edilmiştir.

5.1. Yerel Medya Çalışanlarına Yönelik Anketten Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da bulunan yerel medya kurumlarında anket uygulaması yapılmıştır. Ankete katılım gönüllük esaslı olmuştur. Saha çalışmasından farklı görüşleri alabilmek amacıyla, anket birçok farklı yerel medya kuruluşunda uygulanmıştır. Ankete toplamda 100 kişi katılım sağlamıştır. COVID-19 Sürecinin Yerel Medya Çalışanları Üzerindeki Etkileri: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği çalışması anket sorularının sonuçları tablolar halinde sıralanmıştır.

Tablo 5.1. Gazetecilerin Yaşadıkları Şehirlere Göre Dağılımı

Şehir	Sayı	Yüzde
Diyarbakır	31	31,0
Gaziantep	34	34,0
Şanlıurfa	35	35,0
Toplam	100	100,0

Tablo 5.1'de görüleceği üzere Gaziantep ilinden 34, Diyarbakır ilinden 31 ve Şanlıurfa ilinden 35 yerel medya çalışanı COVID-19 Sürecinin Yerel Medya Çalışanları Üzerindeki Etkileri: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği araştırmasına katılmıştır. Araştırma kapsamında 3 farklı şehirde yapılan anketlerde karşılaştırılabilir sonuçların elde edilmesi adına katılımcı sayısı en fazla +5 veya -5 şeklinde uygulanmıştır.

Tablo 5.2. Gazetecilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Erkek	71	71,0
Kadın	29	29,0
Toplam	100	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin yüzde 71'ini erkekler yüzde 29'unu ise kadınlar oluşturmaktadır. Yerel medyada en önemli sorunlardan biri olan kadın gazetecilerin istihdamının yetersizliği araştırma ile kendisini daha net bir şekilde görünür kılmıştır. Kadın gazeteci istihdamının yetersizliği ile birlikte önemli bir sorun olan erk bakış açısının haber metinlerine ve görsellerine yansıdığı bilinmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medya çalışanlarının büyük kısmını erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 5.3. Gazetecilerin Cinsiyet ve Şehirlere Göre Dağılımı

Şehirler	Diyarbakır	Gaziantep	Şanlıurfa	Toplam
Erkek	20	29	22	71
Kadın	11	5	13	29
Toplam	31	34	35	100

Araştırmada (Tablo 5.3) Diyarbakır’da 11, Gaziantep’te 5 ve Şanlıurfa’da 13 kadın gazetecinin yerel medya organlarında çalıştığı görülmektedir. Araştırma ile yerel medyada cinsiyet eşitsizliğinin öne çıktığı görülmüştür. Yerel medyada kadın istihdamının yetersizliği dikkatlerden kaçmamıştır. Araştırmanın önemli bir noktasını gösteren yerel medyada cinsiyet eşitsizliği erkek egemen bir yerel medya olduğu sonucunu göstermektedir. Yerel medyada gazetecilik mesleğinin cinsiyet dağılımındaki bu sorun gerek çalışma ortamı gerek erk bakış açısının haber metinlerinde yer almasına neden olmaktadır. Kadın gazeteciler yerel medyada cinsiyete dayalı çalışan ayrımcılığı sebebiyle medya kuruluşlarında eşit şartlarda yer alamamaktadır. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yerel medyada da olduğunu göstermektedir. Kadın gazeteci sayısı ile erkek gazeteci sayısı her 3 şehirde karşılaştırıldığı zaman 4 çalışandan 1’inin kadın olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kadın gazetecilerin yerel medyada daha az sayıda olmalarına sebep olarak evlilik, doğum, uzayan mesai saatleri gösterilmektedir. Kadın gazetecilerin sahada çalışmak için yetersiz olarak görülmesi kadın gazetecileri masa başı ve belirli alanlarla sınırlamaktadır. Kadın gazetecilerin önündeki bu engellerin kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesinde de önemli katkılar sağlayacaktır.

Tablo 5.4. Gazetecilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Gazetecilerin Yaş Dağılımı	Sayı	Yüzde
18-28	44	44,0
29-39	33	33,0
40-50	14	14,0
50-65	9	9,0
Toplam	100	100,0

Yerel medya çalışanlarının yaş aralıklarının incelendiği Tablo 5.4’te ise araştırmaya katılan 44 kişinin 18-28 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu da yerel medyada genç gazetecilerin olduğu sonucunu göstermektedir. 29-39 yaş arasında olan gazeteci sayısı 33 olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre 18-39 yaş arası yerel medya çalışanı sayısı 77 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine yaş dağılımı incelendiğinde 40-50 yaş arası çalışan sayısı 14, 50-65 yaş arası çalışan sayısı ise 9 olmuştur. Elde edilen sonuçlar ile yerel medyada çalışan genç nüfus sayısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan 40-65 yaş arası gazeteci sayısı 23 olmuştur.

Tablo 5.5. Gazetecilerin Görevlerine Göre Dağılımı

Görev Dağılımları	Sayı	Yüzde
Editör	7	7,0
Genel Yayın Yön.	9	9,0
Haber Müdürü	10	10,0
Kameraman	13	13,0
Kurgucu	10	10,0
Muhabir	33	33,0
Reji Çalışanı	7	7,0
Spiker	3	3,0
Stajyer	1	1,0
Teknik Personel	3	3,0
Diğer	4	4,0
Toplam	100	100,0

Araştırmaya katılan 100 yerel medya çalışanının meslek içi dağılımlarının incelendiği Tablo 5'te en fazla çalışanın 33 kişi ile muhabir olduğu görülmüş muhabirleri 13 kişi ile kameramanlar takip etmiştir. Gazeteciliğin bir olay yeri mesleği olması sebebiyle muhabir ve kameraman sayısının fazlalığı göze çarpmaktadır. COVID-19 sürecinde sahada haber çalışması yapan muhabir ve kameramanlar enfeksiyon riskine rağmen haber çalışmalarına devam etmek durumunda kalmışlardır. Toplumun bilgilendirilmesi amacıyla haber çalışması yürüten bu gazeteciler COVID-19 sürecinde aldıkları önlemlerle toplum içerisinde yer almış, tam kapanma dönemlerinde dahi çalışmalarına devam etmiştir. Tablo 5 incelendiğinde eşit sayıda kurgucu (10) ve haber müdürünün (10) yer aldığı görülmüştür.

Haber merkezine getirilen görüntüleri yayına hazır hale getiren kurgucular da COVID-19 sürecinde çalışmalarına devam etmiştir. Yine bu süreçte televizyon ve gazetelerdeki genel yayın yönetmenleri çalışmalarına devam etmiştir. Araştırmaya toplam 9 genel yayın yönetmeni katılmıştır. Tablo 5'te editör olarak görev alan kişi sayısı 7 olmuştur. Televizyonlar ve gazeteler için önemli bir çalışma noktasında yer alan editörler her ne kadar yoğun olarak sahada bulunmasalar da aynı ofiste enfeksiyon riski ile sahada çalışan muhabirler ve kameramanlarla yan yana görev yapmak durumunda kalmışlardır.

Yine aynı tabloda 7 reji çalışanı yer almaktadır. Reji çalışanları her ne kadar daha az enfeksiyon riski taşısa da stüdyolardan gerçekleştirilen programlarda sunucu ve katılımcılar ile temas durumunda olmuşlardır. Yerel televizyonlarda kameramanların ve teknik personelin aynı zamanda reji çalışanı olarak çalıştığı görülmektedir. Araştırmada 4 diğer haber merkezi çalışanı yer almıştır (seslendirme, tasarım). Araştırma sorularını cevaplayan 3 Spiker, 3 Teknik Personel ve 1 stajyer araştırmada yer almıştır. Araştırmanın COVID-19 süresinde yapılması sebebiyle stajyer sayısı diğer dönemlere göre çok daha azdır. Yerel medya yeni mezun ve stajyer öğrenciler için kendilerini geliştirdikleri ve deneyim elde ettikleri önemli bir alandır. Fakat COVID-19 süreci bu alanda da olumsuz etkilerini göstermiştir. Birçok yerel medya kuruluşu stajyer alımı konusunda kısıtlamaya gitmiştir.

Tablo 5.6. Gazetecilerin Yıllara Göre Çalışma Süresi Dağılımı

Çalışma Süresi	Sayı	Yüzde
0-3	35	35,0
4-7	22	22,0
8-11	16	16,0
12-20	14	14,0
20 yıl ve üzeri	13	13,0
Toplam	100	100,0

Araştırmanın yapıldığı illerde gazetecilerin yıllara göre çalışma süresi dağılımı tablo 5.6’da yer almaktadır. Bu tabloya göre mesleğe yeni başlayan ve en fazla 3 yıllık tecrübesi olan gazetecilerin sayısının diğer yıl gruplarına göre en fazla olduğu görülmektedir. 0-3 yıl arası tecrübesi olan gazeteci sayısı 35 olmuştur. Bu da tablo 4’te yer alan 18 – 39 yaş arası gazetecilerin, mesleğe katılım oranını doğrulamaktadır. Yıllara göre çalışma süresinin olduğu 4-7 yıl seçeneğini toplamda 22 yerel medya çalışanı işaretlemiştir.

8-11 yıl arası çalışan sayısı 16 olurken, 12-20 yıl çalışan sayısı 14 olmuştur. Gazeteciliğe yıllarını veren yerel medya çalışanlarının sayısı ise araştırmadaki en az yaş dağılımını gözler önüne sermiştir. Araştırmaya katılan ve gazeteciliğe en az 20 yılını veren yerel medya çalışanı sayısı ise 13 olmuştur. Genç ve mesleğe yeni başlayan gazeteci (0-3 yıl) sayısı mesleği en az 20 yıldır sürdüren gazeteci sayısının yaklaşık 3 katıdır.

Tablo 5.7. Gazetecilerin Cinsiyetlerine ve Yıllara Göre Çalışma Süresi Dağılımı

Cinsiyet	Yıllar					Toplam
	0-3	4-7	8-11	12-20	20 ve üzeri	
Erkek	20	16	11	12	12	71
Kadın	15	6	5	2	1	29
Toplam	35	22	16	14	13	100

Araştırmaya katılan medya çalışanlarının cinsiyetlerine göre çalışma sürelerinin dağılımı ele alındığında; erkek ve kadın medya çalışanlarının oranlarında önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Erkek medya çalışanlarında çalışma süresi arttıkça çalışan sayısında keskin düşüşler söz konusu değildir. Fakat araştırmaya katılan 29 kadın gazetecinin çalışma sürelerinin dağılımları incelendiğinde (tablo 5.7); kadın gazetecilerin meslekte uzun yıllar çalışmadığı sonucu net bir biçimde görülmüştür. Her 4 çalışandan 1’inin kadın olduğu sonucunun ulaşıldığı tabloda 0-3 yıl tecrübesi olan kadın gazeteci sayısı 15, erkek gazeteci sayısı ise 20 olmuştur. Gazeteciliğin ilk yıllarında kadın/erkek gazeteci sayısı arasında 5 kişi fark bulunmaktadır. Yerel kadın gazetecilerin sayısı yıllara göre azalma göstermiştir. 4-7 yıl arası çalışan kadın gazeteci sayısı 6 olurken, erkek gazeteci sayısı 16 olmuştur. 8-11 yıl arası çalışan kadın gazeteci sayısı 5, erkek gazeteci sayısı 11 olmuştur. 12-20 yıl arası çalışan kadın gazeteci sayısı 2 olurken, erkek gazeteci sayısı 12’olmuştur. 20 yıl ve üzeri çalışan kadın gazeteci sayısı 1 olmuştur aynı çalışma yıllarını kapsayan erkek gazeteci sayısı ise 12 olmuştur. Kadın gazetecilerin istihdamındaki

yetersizliğe paralel olarak, evlilik ve doğum sonrası kadın gazetecilerin aktif gazeteciliği bıraktığı görülmektedir.

Tablo 5.8. Gazetecilerin Eğitim Durumu Dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Lise	25	25,0
Ön Lisans	30	30,0
Lisans	40	40,0
Yüksek Lisans / Doktora	5	5,0
Toplam	100	100,0

Gazetecilerin eğitim durumlarının incelendiği Tablo 5.8’de ankete katılan yerel medya çalışanlarından 25 kişinin lise mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ön Lisans mezunu gazeteci sayısı 30 olurken lisans mezunu gazeteci sayısı 40 olmuştur. Uzmanlaşma yolunu tercih eden yerel medya çalışanı olan 5 kişi ise Yüksek Lisans/Doktora programı mezunu olarak araştırmada yer almıştır. Gazetecilik mesleğini yapacak kişilerin etik değer yargılarına sahip olması gerekmektedir. Eğitim etik değerlerin hem gazetecilerde hem de medya kuruluşlarında tesis edilmesi için önemli rol oynayan hususlardan biridir. Bu sebeple iletişim fakültelerinin önemli bir yeri vardır. Her yıl binlerce iletişim fakültesi mezununun etik değerlerin bilincinde olarak sahaya çıkması gazeteciliğin daha saygın bir meslek olarak yapılmasının önünü açacaktır. Gelişen, okuyan ve gelişmeye açık gazetecilerin meslek onurunu koruması önemli bir noktadır.

Tablo 5.9. Gazetecilerin Yaş ve Eğitim Durumları Dağılımı

Yaş	Eğitim Durumu				Toplam
	Lisans	Lise	Ön Lisans	Yüksek Lisans Doktora	
18-28	21	6	15	2	44
29-39	14	5	12	2	33
40-50	3	8	3	0	14
50-65	2	6	0	1	9
Toplam	40	25	30	5	100

Tablo 5.9’da araştırmaya katılan gazetecilerin yaş ve eğitim durumları ortaya koyulmuştur. Araştırmanın önemli bir noktasını oluşturan gazetecilerin eğitim durumları, yaş durumuna göre karşılaştırıldığı zaman ortaya çıkan sonuç ise şu şekilde olmuştur. 18-28 yaş arası araştırma grubunda en fazla mezuniyet alanının lisans olduğu görülmüştür. Ön Lisans eğitimini tamamlayan 18-28 yaş grubundan 15 yerel gazeteci çalışma yaşamına devam etmektedir. 18-28 yaş grubunda lise mezunu olan 6 kişi gazeteciliği yapmaya devam ederken, yüksek lisans veya doktora yapan kişi sayısı ise sadece 2 olmuştur. Bu sonuçtan hareketle 18-28 yaş arası 21 gazetecinin lisans mezunu olduğu görülmektedir. 29-39 yaş arası gazetecilerin eğitim durumları incelenmiş incelendiğinde, bu yaş aralığındaki 33 gazetecinin 14’ünün lisans mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ön Lisans mezunu sayısı 12 olurken,

lise mezunu sayısının 2 ve yüksek lisans/doktora mezunu sayısının da 2 olduğu görülmüştür. 18-39 yaş arası yerel gazetecilerin 35'inin lisans mezunu olduğu, 11'inin lise mezunu olduğu, 27'sinin Ön Lisans mezunu olduğu ve 4'ünün ise yüksek lisans/doktora mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. 40-50 yaş arası gazetecilerin eğitim durumlarının görüldüğü Tablo 9'da lisans mezunu sayısı 3, lise mezunu sayısı 8, Ön Lisans mezunu sayısı 3 olmuştur. Araştırmada yer alan 40-50 yaş arası yerel medya çalışanlarının Yüksek Lisans/Doktora mezunu olmadığı görülmüştür. Tablodan elde edilen sonuçlara göre 40-50 yaş arası yerel medya çalışanlarının daha çok lise mezunu olduğu görülmüştür. Toplam 8 kişi lise mezunu olarak gazeteciliğe devam etmektedir. Araştırmanın son yaş grubu olan 50-65 yaş arası gazetecilerin eğitim durumlarının yer aldığı tablo 9'a göre lisans mezunu gazeteci sayısı 2, lise mezunu gazeteci sayısı 6, yüksek lisans/doktora mezunu sayısı 1 olmuştur. 50-65 yaş arası gazeteci grubunda Ön Lisans mezunu yerel medya çalışanı ankete katılanlar arasında bulunmamaktadır.

Tablo 5.10. Gazetecilerin Çalışma Alanı Dağılımı

Çalışma Alanı	Sayı	Yüzde
Gazete	57	57,0
Televizyon	43	43,0
Toplam	100	100

Araştırmaya katılan gazetecilerin çalışma alanı dağılımı incelendiğinde çalışanların 57'sinin gazete 43'ünün ise televizyonlarda çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Yerel medyada yazılı basında çalışan gazeteci sayısının daha fazla olduğu da araştırma sırasında gözlemlenmiştir. Televizyonların az sayıda çalışan ile yayın yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 5.11. Gazetecilerin Çalışma Alanı ve Cinsiyet Dağılımı

Çalışma Alanı	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Gazete	40	17	57
Televizyon	31	12	43
Toplam	71	29	100

Araştırmanın önemli bir noktasını oluşturan yerel medya çalışanlarının, çalışma alanı ve cinsiyet dağılımında elde edilen sonuçlardan hareketle yerel medyada kadın gazeteci istihdamının yetersizliği görülmektedir. Araştırma kapsamında gazetelerden toplam 57 çalışan ankete katılmış gazetelerde çalışan kadın gazeteci sayısı 17 olurken erkek gazeteci sayısı 40 olmuştur. 43 televizyon çalışanının katıldığı ankette 31 erkek gazeteci görev alırken kadın gazeteci sayısı ise sadece 12 olmuştur.

Tablo 5.12. Gazetecilerin Çalışma Şekli Dağılımı

Çalışma Şekli	Sayı	Yüzde
Tam zamanlı iş yerinde	64	64,0
Yarı zamanlı/esnek iş yerinde	23	23,0
Tam zamanlı evden	10	10,0
Yarı zamanlı evden	3	3,0
Toplam	100	100,0

COVID-19 döneminde farklı iş kollarında çalışma şartlarında değişikliklere gidilmiştir. Daha az temasın olacağı iş ortamları ile çalışanlar korunmaya çalışılmıştır. Üretim kollarında da bu değişiklikler uygulanmıştır. Tam kapanma dönemlerinde yarı zamanlı iş yerinde, tam zamanlı evden ve yarı zamanlı evden çalışma durumları farklı sektörlerde uygulanmıştır. Gazeteciliğin bir olay yeri mesleği olması sebebiyle gazeteciler haber kaynakları ile yüz yüze görüşmek durumundadır. Habere ilişkin fotoğraf, görüntü ve söyleşilerin yüz yüze yapılması sebebiyle COVID-19 sürecinde araştırmaya katılım sağlayan gazetecilerin yüzde 64'ü tam zamanlı iş yerinde çalışmaya devam etmiştir. Bulaş riskinin en fazla olduğu dönemlerde sahadan ve ofisten çalışmalarını yürüten gazeteciler COVID-19'a yakalanma ile karşı karşıya kalmışlardır. Araştırma katılımcılarının yüzde 23'ü COVID-19 sürecinde yarı zamanlı bir şekilde iş yerinde çalışmaya devam etmiştir. Kurumlar esnek ve yarı zamanlı çalışma şartları ile ofis içerisindeki çalışan sayısını azaltarak gazetecileri COVID-19'a karşı korumayı hedeflemiştir. COVID-19 döneminde araştırmaya katılan katılımcıların yüzde 10'u tam zamanlı olarak evden çalışmıştır. Yine yarı zamanlı evden çalışan gazeteci sayısı 3 olmuştur. Elde edilen sonuçların ışığında; gazeteciler kriz dönemlerinde, savaş dönemlerinde, doğal afet dönemlerinde olduğu gibi salgın hastalık dönemlerinde de çoğunlukla sahada çalışmaya devam etmek durumunda kalmıştır.

Tablo 5.13. Gazetecilerin Sendika Üyelik Dağılımı

Sendika Üyeligi	Sayı	Yüzde
Evet	29	29,0
Hayır	71	71,0
Toplam	100	100,0

Her meslekten çalışanlar için önemli olan sendika üyelikleri araştırma kapsamında ele alınmıştır. Tablo 5.13'e göre Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da çalışan gazetecilerin 29'unun sendika üyesi olduğu öğrenilmiştir. Araştırma ile ulaşılan bu önemli konu yerelde sendikalaşmanın yetersizliğini göstermektedir. Yerel medya çalışanlarının sendikasız olarak meslek hayatına devam etmesi birçok farklı sorunu beraberinde getirmektedir. Sendika üyesi olan gazeteci sayısının artması ile gazetecilerin yaşadıkları hak kayıplarının azalmasına destek olacaktır. Sendikaların işveren ve gazetecilerle ilgili COVID-19 süreci değerlendirmesi araştırmanın "Meslek Örgütleri ile Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular" bölümünde yer almıştır. Yetersiz sendikalaşma ve toplu iş sözleşmelerinin bulunmaması gazetecilerin hak kayıpları yaşamasına sebep olmaktadır. Sendika üyeliğinin önemi açıkken yerel medyada sendikalı gazetecilerin oranı çok düşük kalmıştır.

Tablo 5.14. Destek Alan Sendikalı Gazeteciler

Sendikadan Destek Alma Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	1	1,0
Evet ama yetersiz	3	3,0
Hayır	25	25,0
<i>Sendikalı olmayan</i>	<i>71</i>	<i>71,0</i>
Toplam	100	100,0

Araştırma kapsamında 100 yerel medya çalışanının 29'unun bir meslek örgütüne üye olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcılara yönelttiğimiz 'Üye olduğunuz sendikadan COVID-19 sürecinde destek aldınız mı?' sorusunu yanıtlayan sendikalı yerel medya çalışanlarının sadece 1'i üyesi olduğu sendikadan yeterli düzeyde destek aldığını ifade etmiştir. 3 yerel medya çalışanı destek aldığını fakat aldığı desteğin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Sendika üyesi olan 25 yerel medya çalışanı ise COVID-19 sürecinde üyesi olduğu sendikadan destek almadığını belirten seçeneği işaretlemiştir.

Tablo 5.15. COVID-19 Süresince Tiraj/Reyting Kaybı Dağılımı

Tiraj/Reyting Kaybı Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	59	59,0
Hayır	41	41,0
Toplam	100	100,0

Araştırmanın soruları arasında yer alan COVID-19 Süresince tiraj/rejting kaybı yaşadınız mı? sorusunu yanıtlayan 100 gazetecinin yüzde 59'u tiraj ve reyting kaybı yaşandığını ifade etmiştir. Yüzde 41'lik kesim ise tiraj ve reyting kaybı olmamıştır seçeneğini işaretlemiştir. Özellikle tam kapanma dönemlerinde gazeteye ulaşmakta sorun yaşayan okuyucular gazete alamamış, bayilerden geri dönen gazeteler sebebiyle de yerel gazeteler hem baskı sayısını düşürmüş hem de dönüşümlü gazete çıkarmışlardır.

Gazete çıkarma maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle gazeteler böyle bir yol izlemişlerdir. Düşen tirajlarla birlikte gazetelerin reklam ve ilan gelirleri de azalmıştır. COVID-19 sürecinde yaygın gazeteler e-gazeteyi okuyucularına ücretsiz olarak sunmayı başardı. Yerel gazeteler ise COVID-19 sürecinde satılmayan gazeteler sebebiyle ağır bir yara aldı.

Tablo 5.16. COVID-19 Süresince Tiraj/Reyting Kaybı- Gazete ve Televizyon Dağılımı

Medya Kuruluşu	Evet	Hayır	Toplam
Gazete	40	17	57
Televizyon	19	24	43
Toplam	59	41	100

Tablo 5.16 incelendiğinde ortaya çıkan sonuca göre gazetelerde çalışan ve araştırmaya katılan 57 gazetecinin 40'ı tiraj kaybı yaşadıklarını ifade ederken 17 gazeteci ise tiraj kaybı yaşamadıklarını ifade etmiştir. COVID-19 salgını sebebiyle büyükşehirlerde tam kapanma dönemlerinde okuyucular gazete alamamışlardır. COVID-19 sürecinde hem tirajların azalması hem de reklam gelirlerinin düşmesi sebebiyle medya sektörü ekonomik olarak zarar görmüştür. Tablo 5.16 incelendiğinde ortaya çıkan sonuca göre gazetelerde çalışan ve araştırmaya katılan 57 gazetecinin 40'ı tiraj kaybı yaşadıklarını ifade ederken 17 gazeteci ise tiraj kaybı yaşamadıklarını ifade etmiştir. COVID-19 salgını sebebiyle büyükşehirlerde tam kapanma dönemlerinde okuyucular gazete alamamışlardır. COVID-19 sürecinde hem tirajların azalması hem de reklam gelirlerinin düşmesi sebebiyle medya sektörü ekonomik olarak zarar görmüştür.

Satılmayan gazetelerin dönüşü ve yüksek ücretli olan dağıtım paralarını karşılamayan yerel gazeteler süreli ve dönüşümlü yayın yapmıştır. Gazetecilerin etkilene durumlarının tespitinde yer alan kısımda ise ekonomik olarak yaşanan sorunlara değinilmiştir. Televizyonlarda ise yoğun bir reyting kaybının olmadığı medya çalışanları tarafından ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan 43 televizyon çalışanın 19'u reyting kaybı yaşanmıştır derken 24 katılımcı ise reyting kaybının olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 5.17. Gazetecilerin İş Yerine Ulaşım Şekli

Ulaşım Şekli	Sayı	Yüzde
Özel Araç	21	21,0
Toplu taşıma	58	58,0
Yaya	16	16,0
Diğer	5	5,0
Toplam	100	100,0

Gazetecilerin işe giderken ve işten dönerken kullandığı ulaşım araçları tablo 5.17'de incelenmiştir. İncelenen tabloya göre COVID-19 sürecinde yerel medya çalışanlarının iş yerine ulaşımını nasıl sağladığına yönelik sorulan soruya araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 58'i toplu taşıma cevabını vermiştir. COVID-19'un kalabalık ortamlarda bulaşma riskinin fazla olduğu sağlık uzmanları tarafından belirtilmiştir. Toplu taşıma araçları virüs bulaşma riskinin fazla olduğu alanlara örnek olarak gösterilmiştir. Alınan kararlarla toplu taşıma araçlarına belirli sayılarda insanın alınması yoluna gidilmiştir.

Yerel medya çalışanlarının ekonomik göstergesini de ortaya koyan bu sonuç ile birlikte araştırmaya katılanların yüzde 58'inin toplu taşıma kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yerel medya çalışanları iş yerine ulaşımını sağlarken COVID-19'a yakalanma ve hasta olma riski ile karşı karşıya kalmıştır. Araştırmada 21 yerel medya çalışanı kişisel aracı ile iş yerine ulaşım sağlamıştır. 16 yerel gazeteci iş yerine yaya olarak ulaşımını sağlamış 5 yerel gazeteci ise diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 5.18. Gazetecilerin İş Yerine Ulaşım ve Yaş Dağılımı

Ulaşım Şekli	Yaş				Toplam
	18-28	29-39	40-50	50-65	
Özel Araç	7	5	4	5	21
Toplu taşıma	29	21	6	2	58
Yaya	7	6	3	0	16
Diğer	1	1	1	2	5
Toplam	44	33	14	9	100

Araştırmada 18-28 yaş grubunda yer alan 44 kişinin 7'si özel araca sahipken, 29-39 yaş grubunda 5 gazetecinin özel araca sahip olduğu görülmüştür. 40-50 yaş arası özel araca sahip olan gazeteci sayısı 4 olurken 50-65 yaş arası 5 gazetecinin aracı olduğu sonuna ulaşılmıştır. 18-28 yaş arası gazetecilerin 29'u toplu taşıma kullanırken 29-39 yaş grubunda bu sayı 21, 40-50 yaş grubunda 6 ve 50-65 yaş arası grupta ise 2 olmuştur. Yaya olarak iş yerine giden 18-28 yaş arası grubundaki kişi sayısı 7,

29-39 yaş grubu arasında 6, 40-50 yaş grubu arasında 3 olmuştur. 50-65 yaş arası grupta ise iş yerine yaya olarak giden gazeteci bulunmamaktadır. Yaya olarak işe gitme eğilimi gösteren gazeteci sayısı 16 olmuştur. 16 gazeteci içerisinde 40-65 yaş grubu yaya olarak iş yerine giden gazeteci sayısı 3 olurken 19-39 yaş arası yaya yolunu tercih eden gazeteci sayısı 13 olmuştur.

Tablo 5.19. COVID-19 Sürecinde Gazetecilerin Yaşadığı Sorunlar Dağılımı

Sorunlar	Sayı	Yüzde
Ekonomik	36	36,0
Fiziksel	1	1,0
Psikolojik	14	14,0
Hepsi	47	47,0
Hiçbiri	2	2,0
Toplam	100	100,0

COVID-19 süreci boyunca çalışmaya devam eden gazeteciler bir dizi sorunla baş başa kalmıştır. Araştırmaya katılanlara ekonomik, fiziksel, psikolojik, hepsi ve hiçbirini seçeneği sunulmuştur. Araştırmaya katılan 100 gazetecinin yüzde 47'si hepsi seçeneğini işaretlemiştir. COVID-19 sürecinin gazeteciler açısından zorlu bir dönem olduğu araştırmaya yansımıştır. Ekonomik olarak sorun yaşayan gazeteci sayı 36 olmuştur. Gazetelerde azalan tiraj geliri ve televizyonlarda azalan reklam geliri sebebiyle çalışanların maaş ödemeleri zorluklarla yapılmıştır. Ekonomik olarak sorun yaşayan gazetecilerin bu dönemde evden farklı işler yaptığı araştırma sürecinde öğrenilmiştir. Evden ek işler yaparak geçimini sağlamaya çalışan gazetecilerin bir kısmı geçmiş yıllara bakıldığında daha zorlu şartlar altında çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında hazırlanan sorular çapraz sorular olmasından dolayı bu tabloda sadece ana sorunlara eğilerek önemli noktalar verilmiştir. 100 kişinin katıldığı ankette 98 yerel medya çalışanı COVID-19 sürecinde sorun yaşadığını ifade etmiştir.

Tablo 5.20. COVID-19 Sürecinde Gazetecilerin Çalışma Şartları Değişikliği Tablosu

Çalışma Şartlarındaki Değişiklikler	Sayı	Yüzde
Çalışma süresi uzadı	1	1,0
İş yükü arttı	11	11,0
İş yükü azaldı	2	2,0
Maaş geç ödendi	12	12,0
Maaş hiç ödenmedi	6	6,0
Maaş kesintisi	13	13,0
Psikolojik baskı arttı	24	24,0
SGK kesintisi	15	15,0
Hiçbir şey değişmedi	16	16,0
Toplam	100	100,0

Araştırmaya katılan yerel medya çalışanlarına yöneltilen “Salgın döneminde çalışma şartlarınızda hangi değişiklikler oldu?” sorusunun en fazla işaretlenen seçeneği “psikolojik baskı arttı” seçeneği olmuştur. 100 katılımcının yüzde 24’ü psikolojik olarak etkilendiğini ifade etmiştir. Araştırmacıların etkilendiği olayların içeriğinde COVID-19’a yakalanma, ailesine ve çevresine COVID-

19'u bulaştırma, ölüm korkusu ve ölüm sayılarındaki artış yer almıştır. Katılımcıların yüzde 16'sı çalışma şartlarında hiçbir değişikliğin olmadığını vurgulamıştır.

COVID-19 sürecinde birçok sektörde kısa çalışma modeli uygulanmıştır. Görüştüğümüz yerel medya çalışanları bu süreçte kısa çalışmaya dahil edilmelerine rağmen tam zamanlı olarak çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple soru seçenekleri arasında yer alan “sigorta (SGK) kesintisi” gazetecilerin en fazla yaşadığı sorun içerisinde yer almıştır.

Araştırmaya katılan 100 gazetecinin 15'i sigorta kesintisi ile karşı karşıya kalmıştır. Kurumlarda yapılan çalışma şartları değişiklikleri sebebiyle gazetecilerin hak kayıpları yaşaması da beraberinde gelmiştir. Araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 13'ü “maaş kesintisi” sebebiyle ekonomik olarak sorun yaşamıştır. Araştırmanın bir diğer seçeneği olan “maaş geç ödendi” seçeneğini 12 gazeteci işaretlemiştir. Televizyonlar için reklam, gazeteler için reklam ve gazete satış sayılarının düştüğü COVID-19 sürecinde yerel medya çalışanları kurumlarından maaşlarını vaktinde alamamışlardır. Bu dönem içerisinde 6 gazeteci maaşının hiç ödenmediğini araştırma kapsamında öğrenilmiştir. COVID-19 sürecinde gazetecilerin çalışma şartlarında oluşan bir diğer değişiklik ise iş yükünün artması olmuştur. Katılımcıların yüzde 11'i iş yükünün arttığını ifade etmiştir. İş yükü azaldı diyen gazeteci sayısı 2 olurken 1 gazeteci ise çalışma süresinin uzadığını belirtmiştir.

Tablo 5.21. Gazetecilerin COVID-19'a Yakalanma Dağılımı

COVID-19'a Yakalanma	Sayı	Yüzde
Evet	36	36,0
Hayır	64	64,0
Toplam	100	100,0

COVID-19 Sürecinde sahadan/ofisten haber yapan gazeteciler COVID-19 hastalığına yakalanma riski ile karşı karşıya kalmıştır. Araştırma süreci içerisinde Press Emblem Campaign ile yapılan görüşmelerde Mart 2022 tarihine kadar dünyada 2 bin Türkiye'de ise 30 gazetecinin COVID-19 sebebiyle hayatını kaybettiği öğrenilmiştir. Araştırmaya katılan gazetecilerin verdiği cevaplardan hareketle gazetecilerin yüzde 36'sının COVID-19'a yakalandığı öğrenilmiştir. COVID-19'a yakalanmayan gazeteci sayısı ise yüzde 64 olmuştur. Bu rakamlar araştırmaya katılan her 3 gazetecinin 1'inin COVID-19'a yakalandığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sırasında COVID-19 belirtileri gösteren fakat test yapmayan gazetecilerin olduğu gazeteciler tarafından dile getirilmiştir. Yine araştırmaya katılan bir gazeteci, COVID-19 belirtisi taşıyan kişilerin izole bir bölümde çalışmaya devam ettiği fakat test yapmadığını ifade etmiştir. Gazetecilerin COVID-19 belirtileri göstermesine rağmen izole bir şekilde çalışması ise araştırma sürecinde ortaya çıkmıştır. Gazetecilerin COVID-19 sürecinde etkilenme durumlarının tespitinde önemli bir nokta daha ortaya çıkmıştır. İzole bir şekilde çalışan gazeteciler diğer çalışma arkadaşlarına da virüsü bulaştırma korkusu yaşamışlardır.

Tablo 5.22. Gazetecilerin Kronik Hastalık ve Yaş Durumu

Yaş Grubu	Kronik Hastalık Durumu		Toplam
	Evet	Hayır	
18-28	7	37	44
29-39	3	30	33
40-50	3	11	14
50-65	4	5	9
Toplam	17	83	100

COVID-19 döneminde etkilenme durumlarına göre daha riskli grupta yer alan kronik hastalar hastalıkla en zorlu şartlarda mücadele edenler olmuştur. Vücut direncinin daha düşük olduğu bu grupların daha sıkı tedbirlerle korunması sık sık yetkililer tarafından dile getirilmiştir. COVID-19 sürecinde kronik hastaların entübe olmaya yatkın hastalar olması sebebiyle bu hastaların kişisel tedbirlerini daha nitelikli almaları uzmanlar tarafından sıklıkla ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 17'sinin kronik hastalığı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında 18-28 yaş arası gazetecilerin 7'sinin, 29-39 yaş arası ise 3 gazetecinin kronik hastalık taşıdığı öğrenilmiştir. 40-65 yaş arası 23 gazetecinin 7'sinin kronik hasta olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5.23. Gazetecilerin Çalışma Ortamında COVID-19'lu Vaka Durumu

COVID-19 Vakası	Sayı	Yüzde
Evet	75	75,0
Hayır	25	25,0
Toplam	100	100,0

Araştırma kapsamında gazetecilerin çalışma ortamında COVID-19 vakasının tespiti yapılmış bu tespit ile birlikte gazetecilerin çalışma ortamında yüzde 75 oranında COVID-19 vakası yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yerel gazeteciler COVID-19 sürecinde çalışma ortamında COVID-19 teması olarak çalışmışlardır. Her 4 gazetecinin 3'ü COVID-19 sürecinde çalışma arkadaşlarından enfeksiyon kapma riskine rağmen çalışmalarına devam etmiştir.

Kronik hasta olan gazeteci sayısının 17 olması (Tablo 5.22) ve çalışma ortamında yüzde 75 oranında COVID-19'lu vaka durumu (Tablo 5.23) olması; yerel gazetecilerin son derece yüksek riskli çalışma ortamlarında mesleklerini icra ettiklerini ortaya koymaktadır. Söz konusu bu durum yerel medyada sağlık güvenliğinin yeterli seviyelerde olmadığını da ortaya çıkartmaktadır. yüzde 75 çıkan COVID-19 durumu ofislerde alınan önlemlerin yetersizliğini de gözler önüne sermektedir.

Tablo 5.24. Gazetecilerin Zorunlu Ücretli İzin Kullanma Dağılımı

Ücretli İzin Kullanma	Sayı	Yüzde
Evet	13	13,0
Hayır	87	87,0
Toplam	100	100

COVID-19 sürecinde birçok işveren çalışma şartlarında değişikliklere giderek ofis içerisinde teması en az hale getirmeye çalışmıştır. COVID-19 sürecinde televizyon ve gazetelerde farklı çalışma şekilleri uygulanmış ve gazetecilerin bir dizi hak kayıpları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan 100 gazetecinin 13'ü COVID-19 sürecinde zorunlu olarak ücretli izne çıkarılmıştır.

Tablo 5.25. Gazetecilerin Zorunlu Ücretsiz İzin Kullanma Dağılımı

Zorunlu Ücretsiz İzin Kullanma	Sayı	Yüzde
Evet	15	15,0
Hayır	85	85,0
Toplam	100	100,0

Yerel medya çalışanlarının yaşadığı sorunlardan biri de ücretsiz izin olmuştur. Yapılan araştırmada ücretsiz izin dağılımında ise gazetecilerin yüzde 15'inin ücretsiz ve zorunlu olarak izne çıkarıldığı öğrenilmiştir. Ekonomik olarak zor şartlarda çalışan gazeteciler bu uygulama ile derin bir ekonomik darboğaza itilmiştir.

Tablo 5.26. Gazetecilerin COVID-19 Sürecinde İstifa Etme Düşüncesinin Dağılımı

İstifa Etme Düşüncesi	Sayı	Yüzde
Evet	34	34,0
Hayır	66	66,0
Toplam	100	100,0

Bir kriz dönemi olan COVID-19 sürecinde zor şartlar altında gazetecilik faaliyetine devam eden gazetecilerin fiziksel, ekonomik ve psikolojik olarak etkilendiği araştırmanın önceki kısımlarında ele alınmıştır. Bir dizi sorunlar yaşayan gazetecilerin meslekten uzaklaşmasına kadar varan bu önemli problemler araştırma için önemli olan “COVID-19 sürecinde istifa etmeyi düşündünüz mü?” sorusuna cevap aramıştır. Bu tespitlerin ardından gazetecilerin istifa etme, mesleği bırakması fikri ölçülmüştür. Araştırmaya katılan 100 gazetecinin yüzde 34'ü gazetecilikten istifa etmeyi düşünmüştür. Bu sonuç ile birlikte her 3 gazeteciden 1'inin gazeteciliği bırakmak istediği düşüncesine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, yerel medya çalışanlarının önemli bir bölümünün COVID-19 sürecinde yoğun bir psikolojik travma içerisinde mesleklerini icra etmeye çalıştıklarını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tablo 5.27. COVID-19 Sürecinde Bilgisayar Başında Geçirilen Süre Dağılımı

Süre Artışı	Sayı	Yüzde
Evet	95	95,0
Hayır	5	5,0
Toplam	100	100,0

Gazetecilik iş pratiğinin çeşitli değişikliklere uğradığı COVID-19 sürecinde gazeteciler özellikle kapanma dönemlerinde çalışmalarına devam etmek durumunda kalmışlardır. Bu süreçte gazetecilerin bilgisayar başında geçtiği süre artmıştır. Araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 95'i bilgisayar başında geçirdikleri sürenin arttığını ifade etmiştir. Bu sonuç gazetecilerin çeşitli fiziksel

sorunlar yaşamasına da sebep olmuştur. Tablo 28’de sorunların neler olduğu ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Bu sorunları ise fiziksel sorunlar oluşturmaktadır. Kilo alma ve kilo kaybı, göz rahatsızlıkları, eklem ağrıları, saç kaybı, cilt sorunları oluşturmaktadır en çok yaşanan sorunlardan olmuştur. Araştırmacının gazeteci olması bu sorunları da yakından izlemesine ve tanıklık etmesine olanak sağlamıştır. Uzun çalışma saatleri ve bilgisayar başında geçirilen sürenin artması evden (uzaktan) çalışma bu sorunların artmasına yol açmıştır. Özellikle uzaktan çalışma uygulamasında mesai saatlerinin fazlasıyla değişiklik göstermesi çalışanlar açısından yukarıda bahsedilen sorunların yaşanmasına sebep olmuştur.

Tablo 5.28. Gazetecilerin COVID-19 Sürecinde Ortaya Çıkan Fiziksel Sorunlarının Dağılımı

Fiziksel Sorunlar	Sayı	Yüzde
Kilo alma / kilo kaybı	30	30,0
Göz rahatsızlıkları	15	15,0
Eklem ağrıları	8	8,0
Saç kaybı	5	5,0
Cilt sorunları	4	4,0
Hepsi	29	29,0
Hiçbiri	9	9,0
Toplam	100	100,0

Araştırma kapsamında gazetecilerin yaşadığı fiziksel sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sorunların en başında ise kilo sorunu yer almıştır. Araştırmaya katılan 23 gazeteci kilo aldığını ifade etmiş, 7 gazeteci ise kilo kaybı yaşamıştır. Kilo alma seçeneğini ise 15 kişi ile göz rahatsızlıkları takip etmiştir. Eklem ağrıları sebebiyle fiziksel sorunlar yaşayan gazeteci sayısı 8 olmuştur. 5 gazeteci saç kaybı sorunu yaşarken 4 gazeteci ise cilt sorunları ile karşı karşıya kalmıştır. Tüm bu sorunları aynı anda yaşayan gazeteci sayısı 29 olmuştur. Elde edilen verilen ışığında ifade edilmelidir ki, COVID-19 sürecinde araştırmaya katılan 100 gazetecinin 91’i fiziksel olarak en az bir sorun yaşamıştır. Kronik hastaların sayısı ve COVID-19’a iş yerinde yakalanma oranlarının fazlalığına ek olarak COVID-19 sürecinde gazetecilerin hastalıklar ile yüzleşmesi de kaçınılmaz olmuştur.

Fiziksel sorunların yaşandığı ortamda gazetecilik faaliyetine devam eden gazetecilerin ortaya çıkardığı işlerin niteliği de farklı bir soruna yol açmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde gazetecilerin en fazla yaşadığı sorunlardan olan kilo alma ve kilo kaybı, saç kaybı, cilt sorunları ve eklem ağrıları aynı zamanda ruhsal sorunlara da yol açtığı görüşmeler esnasında gazeteciler tarafından ifade edilmiştir. Araştırmada bahsi geçen sorunların hiçbirini yaşamayan gazeteci sayısı sadece 9 olmuştur. Araştırmaya katılan 100 gazetecinin yüzde 91’i bir veya birkaç sorunu yaşadığını dile getirmiştir.

Tablo 5.29. Gazetecilerin İş Yerinde Alınan Önlemlerin Yeterliliğine İlişkin Değerlendirmeleri

Önlemlerin Yeterliliği	Sayı	Yüzde
Evet	36	36,0
Evet, ama yetersiz	42	42,0
Hayır	22	22,0
Toplam	100	100,0

Gazetecilerin COVID-19 döneminde işverenler tarafından çalışma ortamında alınan önlemlerin değerlendirdiği tablo 5.29'a göre, işverenin yeterli düzeyde önlem aldığını düşünen gazeteci sayısı 36 olmuştur.

İşverenin koruyucu önlem aldığını ama bu önlemlerin yetersiz seviyede olduğunu beyan eden gazeteci sayısı 42'dir. İşverenin hiçbir önlem almadığı görüşünü ileten gazetecilerin sayısı ise 22'dir. Gazetecilerin alınan önlemlere ilişkin görüşleri çoğu işyerlerinde koruyucu tedbirlerin tatminkâr seviyelerde olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 5.30. Gazetecilik Ekipmanlarının Ortak Kullanım Dağılımı

Ekipmanların Ortak Kullanımı	Sayı	Yüzde
Evet	82	82,0
Hayır	18	18,0
Toplam	100	100,0

Cansız nesnelerden de COVID-19'un kişilere bulaştığı bilinmektedir. COVID-19 döneminde gazeteciler kullandığı malzemeler aracılığıyla COVID-19'a yakalanma riski ile karşı karşıya kalmıştır. Gazetecilerin haber üretim sürecinde kullandığı malzemelerin ortak mı yoksa bireysel mi kullanıldığını gösteren tablo 5.30'a göre gazetecilik ekipmanlarının yüzde 82'sinin ortak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum yerel medyada teknolojik malzeme yetersizliğini göstermektedir.

Tablo 5.31. Gazetecilerin Aldığı Bireysel Önlemlerin Dağılımı

Bireysel Önlemler	Sayı	Yüzde
Maske	88	88,0
Dezenfektan	6	6,0
Kolonya	3	3,0
Siperlik	2	2,0
Koruyucu Gıdalar	1	1,0
Toplam	100	100,0

Araştırma kapsamında gazetecilerin COVID-19 Sürecinde kullandığı korunma yöntemleri tablo 5.31'de yer almaktadır. Gazeteciler bu süreçte en fazla maske kullanımını tercih etmiştir. Araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 88'i maske kullanarak hastalıktan korunma yolunu seçmiştir. Araştırmaya katılan 6 gazeteci dezenfektan, 3 gazeteci kolonya, 2 gazeteci siperlik 1 gazeteci ise koruyucu gıdaya başvurduğunu ifade etmiştir. COVID-19'a karşı en fazla korunmayı sağlayan maske kullanımının

gazeteciler arasında yaygın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Koruyucu gıdalar ise gazeteciler arasında en az tercih edilen bireysel korunma yöntemlerinden biri olmuştur.

Tablo 5.32. Gazetecilerin Kendilerini Güvende Hissetme Durumu

Güvende Hissetme Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	15	15,0
Hayır	36	36,0
Kısmen evet	49	49,0
Toplam	100	100,0

Araştırma kapsamında gazetecilere yöneltilen “COVID-19 sürecinde sahada/ofiste haber çalışması yaparken kendinizi güvende hissediyor musunuz?” sorusunu cevaplayan gazetecilerin yüzde 15’i kendisini güvende hissettiğini ifade etmiştir. Gazeteciler bu dönemde COVID-19’a yakalanma endişesini taşımıştır. Araştırmaya katılan 36 gazeteci işverenin yeterli önlem aldığını ifade etmesine rağmen bu sayı 15 gazeteciye kadar düşmüştür.

36 gazeteci ise kendisini tamamen güvende hissetmediğini ifade etmiştir. Kendisini kısmen güvende hisseden gazeteci sayısı ise 49 olmuştur. Bu durum gazetecilerin yüzde 85’inin kendisini bir şekilde güvende hissetmediği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 5.33. Gazetecilerin Haber Kaynağına Ulaşma Sorununun Dağılımı

Haber Kaynağına Ulaşma	Sayı	Yüzde
Evet	82	82,0
Hayır	18	18,0
Toplam	100	100,0

Araştırmanın dikkat çeken önemli noktalarından biri de gazetecilerin COVID-19 döneminde haber kaynağına ulaşma konusunda yaşadıkları zorluklar olmuştur. Gazeteciliğin fiili olarak gerçekleştirilmesinin en önemli noktalarından biri haber kaynağı ile olan görüşmelerin olduğu gerçeği ortadayken gazetecilerin yüzde 82’si “COVID-19 sürecinde haber kaynağına ulaşmada sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna evet olarak cevap vermiştir. Bu sonuç gazeteciliğin COVID-19 sürecinde getirdiği en önemli sorunlardan biri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle kapanma dönemleri gibi dönemlerde gazeteciler haber kaynağına ulaşmada sorun yaşarken, haber kaynakları ise enfeksiyon kapma olasılığını düşünerek gazetecilerle yüz yüze görüşme gerçekleştirmediği araştırma sürecinde gazeteciler tarafından ifade edilmiştir. Gazeteciler ise bu süreçte uzaktan görüşmeler ile haber kaynakları ile görüşmeye çalışmıştır. Bir gazeteci için haber kaynağının kaybedilmesi ya da haber kaynağı ile görüşmesinin gerekli sağlıklı ortamda olmaması özellikle yerel medyada önemli bir sorun olarak duran özgün içerik sorununu daha fazla arttırmaktadır.

Tablo 5.34. COVID-19 Sürecinde En Fazla Risk Altında Olan Meslek Grupları

Meslek Grupları	Sayı	Yüzde
Muhabir	78	78,0
Kameraman	12	12,0
Spiker	3	3,0
Asistan/stajyer	2	2,0
Kurgu/Montaj Çalışanı	2	2,0
Editör	1	1,0
Haber Müdürü	1	1,0
Diğer	1	1,0
Toplam	100	100,0

Araştırmada gazetecilere yöneltilen anketin son sorusu olan “COVID-19 sürecinde en fazla risk altında olan çalışanlar kimlerdir?” sorusunu cevaplayan 100 gazetecinin yüzde 78’i en fazla risk altındaki yerel medya çalışanlarının muhabirler olduğunu ifade etmiştir. Muhabirler COVID-19 döneminde haber kaynakları ile en yakından iletişimi kuran yerel medya çalışanları olmuştur. Muhabirlerin ardından en fazla risk altında çalışan meslek grubunun yüzde 12 ile kameramanlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada; spikerlerin yüzde 3, kurgu montaj çalışanlarının yüzde 2, asistan/stajyerlerin yüzde 2 oranında riskli grupta yer aldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Editör yüzde 1, haber müdürü yüzde 1 ve diğer yüzde 1 meslek gruplarında ise sonuç toplam yüzde 3 olmuştur.

5.2. Meslek Örgütleri ile Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bu çalışmada yerel medya çalışanları ile yapılan anketlerin yanı sıra medya meslek örgütleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Önceden hazırlanan sorular meslek örgütü yöneticilerine yöneltilmiş ve alınan cevaplarla araştırmanın sağlam bir zeminde olması amaçlanmıştır. Araştırmacı WhatsApp uygulaması ile meslek örgütleri ile iletişime geçmiştir. WhatsApp ile iletilen sorulara yazılı olarak cevaplar alınmıştır. Meslek örgütlerinden WhatsApp uygulamasından metin olarak gelen cevaplar araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan 3 meslek örgütünden 2 meslek örgütü araştırma kapsamında kurum isimlerinin geçmemesini talep etmiştir. Araştırmanın sonuçlarının güvenilir olmasını sağlamak ve objektif cevaplar almak için bu talep araştırmacı tarafından kabul edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde iki meslek örgütünün ve Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın verdiği cevaplar yer almaktadır.

Araştırmanın ilk meslek örgütünün başkanı 25 Mayıs 2022 tarihinde araştırmacının sorularını cevaplamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştiren bu görüşmede meslek örgütlerinin COVID-19 yerel gazetecilere yönelik yaptıkları çalışmalar değerlendirilmiştir. İlk meslek örgütü başkanı araştırmada kurumlarının isimlerini geçmemesini talep etmiştir.

Araştırmanın ikinci meslek örgütü ile yapılan görüşme meslek örgütü bölge temsilcisi ile 1 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirildi. Araştırmanın son meslek örgütü görüşmesi Türkiye Gazeteciler Sendikası Ankara Şube Başkanı Esra Koçak ile 3 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

5.2.1. COVID-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin Yerel Medya Çalışanları İçin Verdikleri Desteklerin Değerlendirilmesi

Birinci Meslek Örgütü: Hak mahrumiyetlerine dikkat çeken bu meslek örgütü basın bildirileri ve raporlar hazırlamıştır. Gazetecilerin yoğun risk altında çalıştığına dikkat çekilmiştir. Kısa çalışma ve ücretsiz izin uygulamaları nedeniyle gazetecilerin hak kayıplarına dikkat çekilmiştir.

İkinci Meslek Örgütü: Bu meslek örgütü Türkiye’deki tüm üyeleri için çalışma yürütmüştür. COVID-19 ile ilgili söyleşiler düzenlemiştir. Online yapılan söyleşilerle evden çalışan gazetecilerin beden/ruh sağlığını korumayı amaçlamışlardır. Eğitici videolar hazırlanarak üyelere servis edilmiştir. Ayrıca COVID-19 ile ilgili kitapçık hazırlanmıştır.

Üçüncü Meslek Örgütü (Türkiye Gazeteciler Sendikası): TGS Mart 2020–Şubat 2021 dönemindeki 12 ay boyunca sahada yaptığı mülakat ve gözlemleri hazırladıkları raporda birincil kaynak olarak kullandı. 19 şehir 1.206 gazeteci ve basın çalışanı ile görüşen sendika 22 iş yeri ziyareti gerçekleştirdi. COVID-19’un medyadaki ekonomik ve sosyal sorunları derinleştirdiği ifade edildi. İşverenlerin kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin gibi uygulamaları suistimal ettiği ifade edildi. Yasak olmasına rağmen gazetecilerin tazminatsız işten çıkarmanın aracı hâline getirilen “Kod 29” ise çalışanları tehdit amacıyla kullanıldığı vurgulandı. Hukuksal ve fiziksel olarak gazetecilere destek sağlanırken, maske ve dezenfektan gibi ürünleri gazeteciler için temin etti.

5.2.2. COVID-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin İşsiz Kalan Yerel Medya Çalışanları İçin Verdikleri Desteklerin Değerlendirilmesi

Birinci Meslek Örgütü: Şubeler ile dayanışma yolları açıldığı ve taleplerin gündeme getirilerek çözüm arayışlarına yöneldiği ifade edildi. İşsiz kalan gazeteciler için katkılar verildiği vurgulandı.

İkinci Meslek Örgütü: Sendikanın bu konuda özel bir çalışmasının olmadığı ifade edildi.

Üçüncü Meslek Örgütü (Türkiye Gazeteciler Sendikası): İşe iade ya da fazla mesai davaları açmak isteyen gazeteciler için hukuksal destek sağlanmıştır. Yine gazeteciler için işsiz gazeteciler için iş yeni bir çalışma ortamı arayışı gerçekleşmiştir.

5.2.3. Meslek Örgütlerinin COVID-19 Döneminde Yerel Medyaya Verdikleri Desteklerinin Öz Eleştirisi

Birinci Meslek Örgütü: Bu sendika yeterli destek veremediğini ifade etmiştir.

İkinci Meslek Örgütü: Yeteri kadar destek veremediğinin altını çizen bu sendika meslek örgütlerinin üye sayısı ve olanaklarını yeterli olmamasının da payı olduğunu belirtmiştir. Bu zayıflık karşılıklı olarak üye medya çalışanlarının da örgütlü çalışmanın faydalarından yararlanamamasına yol açığının altı çizilmiştir.

Üçüncü Meslek Örgütü (Türkiye Gazeteciler Sendikası): Bu sendika toplu iş sözleşmesi imzaladığını işyerlerinde gazetecilerin sosyal haklarını korumuş ve yükseltmiştir. Eskişehir, İzmir, Kocaeli, Diyarbakır gibi birçok ilin yerel medyasında toplu iş sözleşmesi imzalamıştır.

5.2.4. COVID-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin Yerel Medya Çalışanlarının Sosyal Hakları İçin Verdikleri Desteğin Değerlendirilmesi

Birinci Meslek Örgütü: Bu sendika gazetecilere yönelik gerekli bilgilendirmeler gerçekleştirmiştir. Basın bildirileri hazırlayarak gazetecilere yol gösterici olmaya çalışmıştır.

İkinci Meslek Örgütü: Bu meslek örgütü hem yerel hem de ulusal basında çalışan gazeteciler için söyleşiler düzenlemiştir. Evden çalışma hukuku ve sağlığı söyleşileri, broşürü ve videoları hazırlanmıştır.

Üçüncü Meslek Örgütü (Türkiye Gazeteciler Sendikası): Sorunun cevabı katılımcı tarafından boş bırakılmıştır.

5.2.5. COVID-19 Döneminde Meslek Örgütlerinin Yerel Medya Çalışanlarının Yaşadıkları Sorunlar İçin Ürettikleri Çözümlerin Değerlendirilmesi

Birinci Meslek Örgütü: COVID-19 döneminin yaşanacak hak kayıplarının göstergesi olduğunu ifade eden bu sendika gazetecilerin örgütlü dayanışmasının artırılması gerektiğini işaret etmiştir. Gazetecilerin çalışma koşullarının örgütlü dayanışmayla iyileştirilebileceğini vurgulamıştır.

İkinci Meslek Örgütü: Sendika örgütlü olduğu işyerlerinde maske, hijyen ve mesafe önlemlerinin alınması, evden çalışanlara fatura desteği verilmesi konusunda girişimler gerçekleştirmiştir.

Üçüncü Meslek Örgütü (Türkiye Gazeteciler Sendikası): Kısa çalışma modeli sebebiyle gazetecilerin gelirlerinde düşüş, kısa çalışma modeline rağmen tam zamanlı çalışma, kayıt dışı çalışma, ücretsiz izin sebebiyle gelirden düşüş, ücretsiz izinde tam zamanlı çalışma, ücretsiz izin ile tehdit edilme, “Kod-29” uygulaması ile işten çıkarılma riski, evden çalışma ile iş yükünün artması, evden çalışma uygulamasında gazetecilerin gerekli ekipmanlara sahip olamaması, fazla mesailerin tespit edilememesi ve ödenmemesi, yetersiz ücret ödemeleri, eksik ücret zammı, maaş ödemelerinin vaktinde yapılmaması, ek ödemelerin yol ve yemek ücretlerinin ödenmemesi ve geç ödenmesi, eksilen kurum gelirleri nedeniyle gazetecilerin iş güvencesinde kayıplar, sendikanın güçlü etkileri hakkında bilgi eksikliği sorunlarını tespit etmiştir ve raporlar hazırlamıştır. Tüm bu sorunlar çözümün sendikal mücadele olduğu işaret edilmiştir.

Medya meslek örgütleri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin tam metinleri ayrıca çalışmanın ekler (Ek-2) bölümünde verilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile COVID-19 sürecinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi Yerel Medya çalışanları üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Araştırma kapsamında Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde 100 yerel gazeteciye anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarının daha sağlam bir zeminde yer alması amacıyla araştırmaya meslek örgütleri de dahil edilmiştir. Meslek örgütlerine COVID-19 sürecinde yerel medya çalışanlarına sağladıkları destekler ve bilgilendirmelerin neler olduğu sorulmuştur. Ayrıca araştırma kapsamında Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa illerinin yerel medya tarihi ile ilgili gazetecilerin ve akademisyenlerin görüşlerinden faydalanılmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan illerin yerel medya tarihleri hakkında yapılan görüşmeler ayrıca farklı kaynaklarla da desteklenmiştir. Gazetecilik mesleğinin zor şartlar altında yapıldığını öne süren araştırmacı, gazetecilerin yaşadıkları sorunları kendisinin de bir gazeteci olması sebebiyle sahadan elde ettiği birikimlerle irdelemiştir. Bu çalışma içerisinde; medya çalışanları ile gerçekleştirilen anketlerden, duayen gazeteciler ve akademisyenler ile Gaziantep, Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinin yerel medya tarihçesi hakkında yapılan görüşmelerden ve meslek örgütleri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

COVID-19 sürecinin Yerel Medya Çalışanları Üzerindeki Etkileri: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği başlıklı bu tez salgın hastalıklar döneminde gazetecilerin yaşadıkları sorunların görünümünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu temel amacın yanı sıra çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyasının genel bir analizi de yapılmıştır. Çalışmada katılımcı sayısının yüksek olması ve araştırmanın birkaç farklı açıdan desteklenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın örneklemini Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyası oluşturmaktadır. Araştırmanın pre-test uygulaması Şanlıurfa ilinde yapılmıştır. Söz konusu pre-testten elde edilen veriler ışığında anket soruları revize edilerek anket formunun son hali verilmiştir. Çalışmanın sonuçları üç başlık altında değerlendirilmiş ve ortaya koyulmuştur.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Yerel Medyasının Genel Görünümüne İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada öncelikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki yerel medyanın genel görünümü ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ön plana çıkan sonuçlar arasında şu noktalar yer almaktadır. Mesleğe yeni başlayan gazetecilerin sayısının fazla olduğu gözlemlenmiştir. Mesleğe uzun yıllarını veren gazetecilerin yerel medya kurumlarında daha az olduğu görülmektedir. Özellikle yerel medyada görev yapan kadın gazetecilerin eğitim durumlarını incelendiğinde mesleğe yeni başlayan gazetecilerin lisans mezuniyet durumlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Artan iletişim fakülteleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyasında çalışan sayısı yeterli düzeyde olsa da cinsiyet dağılımı sorunlu bir erkek egemen yapıyı ortaya çıkartmaktadır. Bu yapının ortaya çıkmasındaki önemli faktörlerden birisi kadın gazetecilerin yaklaşık on yıllık sürecin sonunda medya sektöründen kopmalarıdır. Kadın gazetecilerin istihdamındaki yetersizliğe paralel olarak, evlilik ve doğum sonrası

gibi nedenlerle kadın gazetecilerin aktif gazeteciliği bıraktığı görülmektedir. Gazetecilerin yıllara göre çalışma süresindeki dağılımında; yaklaşık on yılın üzerindeki kadın gazetecilerin sayısındaki bu keskin düşüş, yerel medyanın toplumsal cinsiyet bağlamındaki önemli açmazlarından birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum üzerinde durulması gereken çalışmanın önemli sonuçları arasında yer almaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi yerel medyasının görünümüne ilişkin bu genel sonuçların yanı sıra saha çalışmalarında COVID-19 sürecinde yerel gazetecilerin yaşadıkları sorunlara ilişkin önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır.

COVID-19 Sürecinin Yerel Medya Çalışanları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Sonuçlar

Türkiye’de ve Dünya’da önemli sorunlara, toplumsal krizlere, milyonlarca insanın ölümüne sebep olan COVID-19 krizi, Türkiye’de yaklaşık 30 gazetecinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Can kayıplarının yanı sıra saha araştırması medya çalışanlarının COVID-19 sürecinde farklı sorunlarla karşılaştıkları sonucunu ortaya koymuştur. Bu sorunların sonucunda gazetecilerin etkilenme durumları farklılık göstermiştir. Bazı gazeteciler ekonomik sorunlar yaşarken bazı gazeteciler fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşamıştır. Psikolojik etkiler anksiyete, panik, stres, endişe, korku, kaygı, depresyon, yalnızlık olurken Kilo alma / kilo kaybı, göz rahatsızlıkları, eklem ağrıları, saç kaybı, cilt sorunları ise fiziksel etkiler olarak tespit edilmiştir. Ekonomik etkileri ise maaşların ödenmemesi, maaşların geç ödenmesi, maaş kesintisi ve SGK kesintisi oluşturmuştur.

Gazeteciler COVID-19 sürecinde hem fiziksel hem de psikolojik sorunlar yaşamıştır. Birçok gazeteci en az bir fiziksel sorunu COVID-19 sürecinde yaşadığını ifade etmiştir. Ekonomik olarak sorun yaşayan gazetecilerin ek işler yaptığı araştırma sürecinde ortaya çıkmıştır. Geçim kaygısı yaşayan gazeteciler zorunlu olarak izin kullanmak durumunda kalmıştır. Hak kayıpları yaşayan gazetecilerin olduğu araştırma sürecinde gözlemlenmiştir. Sigorta kesintisi, eksik, geç veya hiç yatmayan maaş sebebiyle gazeteciler ekonomik olarak yıpranmıştır. Araştırmada COVID-19 sebebiyle kısa çalışmaya geçiş yapan kurumlar gazetecileri tam süreli çalıştırmasına rağmen kâğıt üzerinde kısa çalışmaya geçiş yapıldığını bu sebeplerle de hak kayıpları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın yarı yapılandırılmış görüşme süreçlerinde sendikaların çözüm üretmeye çalıştığı görülse de gazetecilerin üyesi oldukları sendikalardan yeterli destek alamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sendikasız gazeteci oranının yüksekliği gözlerden kaçmamıştır. Gazetecilerin sendikasız çalışması var olan sorunların görünür kılınmasını engellemekte ve gazetecinin hakkını arayacağı yolların oluşmasının önünü tıkamaktadır.

Bu çalışmanın saha araştırmalarında; sağlık ve ekonomi konularında önemli sorunlar yaşayan gazetecilerin çalışma şartlarında da değişiklikler olduğu gözlemlenmiştir. Uzaktan çalışma, kısa süreli çalışma gibi farklı çalışma biçimleri yerel medyada görülse de COVID-19 sürecinde birçok yerel medya çalışanı iş yerinden çalışmaya devam etmiştir. Gazetecilerin hem yaşamı tehlikeye girmiş hem de yakın çevresine COVID-19 virüsü yayması mümkün hale gelmiştir. COVID-19 sürecinde gazetecilerin çalışma dinamiklerine uzaktan çalışma süreci, esnek çalışma süreci eklenmiştir. Gazetecilerin sınırlı bir

kısmı evden çalışmıştır. Sahada çalışan gazetecilerin sayısında azalma görülse de gazetecilerin çoğunluğunun sahada çalışmaya devam ettiği araştırma kapsamında görülmüştür.

COVID-19 sürecinde gazetecilerin çoğunluğunun enfeksiyon kapmamak adına maske kullanımına başvurduğu araştırmaya yansımıştır. Gazetecilerin en yaygın kullandığı korunma yöntemini maske oluşturmıştır. Gazetecilerin haber üretiminde önemli bir yeri olan haber kaynağı ile görüşmeleri ise bu dönemde büyük bir engelle karşılaşmıştır. Haber kaynaklarına ulaşmaktaki bu zorluklar ve engeller haber içeriklerinin üretim sürecinde ciddi zaafılar ortaya çıkartmıştır. Gazeteciler COVID-19 süreci ile birlikte haber üretim sürecinde kendilerini güvende hissetmediklerini ifade etmişlerdir. COVID-19 öncesinde başta ekonomik olmak üzere uzun çalışma, sendikası çalışması, sigortasız çalışma sorunları COVID-19 ile birlikte daha da kendisini hissettirmiştir. Gazeteciler yaşadığı sorunların daha da arttığını ifade etmiştir. COVID-19 sürecinde en fazla risk altında çalışan gazeteci meslek kolunun muhabirler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sahada haber takibinde olan muhabirler haber kaynakları ile gerek yüz yüze gerek uzaktan iletişim yöntemi ile haber üretim sürecinde yer almışlardır. Kriz dönemi olarak adlandırılan COVID-19 sürecinde hastalığın tedavisi, korunma yolları, hastanelerden alınan bilgilerin kamuoyuna duyurulması noktasında önemli bir açığı kapatan muhabirler hastalık ile karşı karşıya kalmıştır. Kameramanlar da en az muhabirler kadar COVID-19 sürecinde etkilenmişlerdir. Bu kriz döneminde olumsuz etkilenen gruplardan birisi de stajyer statüsündeki yerel medya çalışanlarıdır. Medya kuruluşları bu dönemde sağlık riskleri nedeniyle stajyer alımını durdurmuş ya da kontenjanlarını çok sınırlı tutmuşlardır. Söz konusu bu durum bu alanda eğitim alan genç gazeteci adaylarının deneyim kazanmasının önünde bir engel yaratmıştır. Bu engel araştırmada rakamlarla açık bir biçimde ortaya çıkartılmıştır.

Yerel medya çalışanları COVID-19 sürecinde; sağlık sorunları, ekonomik sorunlar, çalışma şartlarından kaynaklı sorunlar, psikolojik sorunlar, fiziksel sorunlar yaşamışlardır. Bu sorunlara ek olarak teknolojik sorunlar, tiraj ve reyting sorunları, istihdam sorunları, eğitim sorunları ve hukuksal sorunlar yaşanmıştır. Çalışma süresinin uzaması, iş yükünün artması, maaşların geç ödenmesi, maaş hiç ödenmemesi, maaş kesintisi ve SGK kesintisi beraberinde psikolojik olarak etkilenmeyi getirmiştir. Fiziksel sorunlar ise eklem ağrıları, göz rahatsızlıkları, kilo alma ve kilo kaybı, saç kaybı gibi kişileri hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak etkileyen sorunlar arasında yer almıştır. COVID-19 sürecinde yerel medya çalışanları kendilerini korumak amacıyla çeşitli refleksler ortaya koymuşlardır. Maske, dezenfektan, kolonya, siperlik ve koruyucu gıdalar gazetecilerin COVID-19'dan korunma yöntemi olarak ön plandadır. Yine COVID-19 sürecinde çalışma şartlarında yapılan değişikliklerle gazetecilerin korunması amaçlanmıştır. Nöbetleşe çalışma uygulamalarına geçilmiştir. Uzaktan çalışma ile birçok medya çalışanı evden çalışırken, sahada çalışan gazeteciler ise risklere rağmen mesleki yaşamlarına devam etmişlerdir.

“COVID-19 sürecinde, yerel medya çalışanları haber üretim süreçlerinde de önemli sorunlarla karşılaşmışlardır. Gazeteciler özellikle haber kaynaklarına ulaşmak konusunda sorunlar yaşadıklarının

altını çizmişlerdir. Birçok haber kaynağı COVID-19'a yakalanma riski sebebiyle yüz yüze iletişimi uygun görmemiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre 100 gazetecisin yüzde 82'si COVID-19 sürecinde haber kaynağına ulaşmada sorun yaşamıştır. Haber kaynağına ulaşamayan gazetecilerin özgün haber üretim süreçleri bu süreçte olumsuz etkilenmiştir. Yine haber üretim süreci dışında reyting ve tiraj kayıpları da yaşanmıştır. Düşen reyting ve tiraj ise reklam gelirlerinin azalmasına sebep olmuştur. Azalan reklam gelirleri gazetecilerin maaşlarını geç alması, maaşlarının kesintiye uğraması ve maaşlarını alamaması yönünde gelişmiştir.

COVID-19 Sürecinde Meslek Örgütlerinin Stratejilerine İlişkin Sonuçlar

Bölgedeki meslek örgütlerinin bu olağanüstü durum karşısında hangi stratejileri geliştirdikleri meslek örgütleri ile yapılan görüşmelerle ortaya çıkartılmıştır. Meslek örgütlerinin, gazetecilerin hak kayıpları yaşamamaları adına broşürler, basın bildirileri, kitapçıklar, videolar ve raporlar hazırladığı meslek örgütleri tarafından ifade edilmiştir. Meslek örgütleri tarafından evde çalışma hukuku ve evden çalışmanın ruh sağlığı konularında söyleşiler düzenlenmiştir. Yine bazı meslek örgütleri hijyen konusunda çalışmalar yürütmüştür. Maske ve mesafe önlemlerinin alınması meslek örgütleri tarafından örgütlü olunan iş yerlerinde sağlanmıştır. Bazı meslek örgütleri ise hak kayıpları yaşayan gazeteciler için hem hukuksal hem de fiziksel konularda destek sağlamıştır.

Yerel medya çalışanlarının COVID-19 sürecinde meslek örgütlerinden yeterli düzeyde destek alıp almadıklarına ilişkin görüşler araştırmanın en önemli sonuçlarından biri olmuştur. Araştırmaya katılan meslek örgütleri yeterli desteği veremedikleri ortak düşüncesinde birleşmişlerdir. Meslek örgütleri, yerel medyada sömürü ortamının ulusal medyaya göre daha fazla olduğunu ve düşük ücret politikasının yaygın bir durum olduğunu altını çizmişlerdir. Bazı meslek örgütleri gazetecilere fatura desteği ve iş bulma konusunda da destek olduklarını ifade etmişlerdir. Meslek örgütleri, Türkiye'de 21 iş kolu içerisinde örgütlenme oranının en düşük olduğu iş kolundan birisinin medya alanı olduğunu belirterek bu durumun örgütlü hareket etmek bilincinin önünde bir engel teşkil ettiğini vurguladılar. Sonuç olarak hem gazetecilerin meslek örgütlerine üyelikleri bağlamında hem de meslek örgütlerinin salgın hastalıkların doğurduğu kriz dönemlerinde meslektaşlarına destek olmak noktasında önemli sorunların olduğu bu araştırmada ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında COVID-19 gibi salgın hastalıklar sürecinde yerel medya çalışanlarının daha sağlıklı bir ortamda mesleklerini icra edebilmeleri için bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Bu öneriler aynı zamanda kamuoyunun kesintisiz, hızlı ve doğru haber alabilmesi açısından da önem ifade etmektedir.

- Yerel medya kuruluşlarında salgın hastalık dönemlerinde uyulması gereken tedbirlere ilişkin kurallar ve planlamalar önceden belirlenmeli ve benzer salgın süreçlerinde bunlar devreye sokulmalıdır.
- Yerel medya kuruluşlarına ve çalışanlarına salgın hastalıklar döneminde devlet, maddi destek paketleri ile katkı sağlamalıdır. Böylelikle kamuoyunun kesintisiz ve sağlıklı haber alma hakkı güvence altına alınmalıdır.
- Bu gibi dönemlerde işverenin; ücretsiz izne çıkarma, maaştan kesinti yapma vb. uygulamalarının önüne geçilmesi gerekmektedir.
- Evden çalışma konusunda yerel gazetecilere gerekli ekipman ve maddi destek konusunda ayrıcalıklar sağlanmalıdır.
- Salgın hastalık süreçlerinde meslek örgütleri ile yerel medya arasında daha fazla ilişki kurulmalıdır. Meslek örgütlerinin yerel düzeyde de medya çalışanlarına katkı sağlaması için çalışmalar ve planlamalar yapılmalıdır.
- Pandemi sebebiyle hem fiziksel hem de psikolojik olarak sorunlar yaşayan gazetecilere önleyici, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri üretilmelidir.
- Yerel medya çalışanlarının meslek örgütü üyelikleri yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Gazetecilerin sendika/meslek örgütü üyelikleri arttırılmalıdır.
- Bu gibi dönemlerde risk altında çalışan gazeteciler için esnek çalışma saatleri uygulanmalı, evden çalışma desteklenmeli, fiziki olarak iş yerinde bulunması zorunlu olan gazeteciler için ulaşım desteği çalışılan kurum tarafından verilmelidir.
- Yerel medyanın kronik sorunlarına ek olarak ortaya çıkan yeni çalışma düzenlerine uyum sağlanması adına işverenlere yönelik eğitimler düzenlenmelidir.
- COVID-19 sürecinde istifa eden gazeteciler için maddi ve psikolojik destekler sağlanmalıdır.

Araştırma bulguları ışığında demokrasinin önemli bir görevini yerine getiren yerel gazetecilerin COVID-19 sürecinde ekonomik, fiziksel ve psikolojik olarak etkilendiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki yerel gazetecilerin COVID-19 sürecinde etkilenme durumları incelenmiştir. Benzer çalışmaların farklı bölgelerde yürütülmesi Türkiye'deki yerel gazetecilerin etkilenme durumlarına ışık tutacaktır. Sonuç olarak, yerel dinamiklerin oluşumunda son derece hayati bir rol oynayan yerel medyanın salgın hastalıklar sürecinde farklı boyutlarda olumsuz olarak etkilendiği sonucu ortaya çıkmıştır. COVID-19 Sürecinin Yerel Medya Çalışanları Üzerindeki Etkilerini Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneğinde ele alan bu çalışmanın araştırmacılar tarafından başka bölgelerde de uygulanması daha geniş perspektifli bakış açılarını ve çözümleri beraberinde getirecektir.

KAYNAKLAR

- Acıbadem (2021). Cüzam. <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/cuzzam/> adresinden 1 Ağustos 2021 tarihinde alınmıştır.
- Akcan, G. (2018). Travma sonrası büyüme: Bir gözden geçirme. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 61-70. Hacettepe Üniversitesi.
- Akyüz, E. (2014). *Geçmişten Bugüne Gaziantep'te Yerel Medya ve Günümüz Gaziantep Yerel Medyasında Sosyal Medyanın Rolü*. <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/0b34337ffffb9cb37881ef2d29e631fa9.pdf> adresinden 7 Ağustos 2021 tarihinde alınmıştır.
- Alankuş, S. (2003). BİA ve BİA eğitim çalışmaları üzerine. *Gazetecilik ve Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları*.
- Alhusseini LB, Yassen LT, Kouhsari E, ve Marjani A. Ann Ig (2021). *Persistence of SARS-CoV-2: A new paradigm of COVID-19 management* doi: 10.7416/ai.2021.2414021
- Altun, A. (2005) Yerel Medya Çalışanlarının Eğitim İhtiyacı ve Yerel Medya Enstitüsü. *İletişim Araştırmaları*, 3(1-2), 75.104
- Anderson, DA. (2001). Basının özgürlüğü. *Tex.L. Rev.* , 80 , 429.
- Arklan, Ü. (2016). Sosyal medyanın siyasal amaçlı kullanımı: Ağ kuşağının kullanım alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi E-Dergisi*, 4(2), 618-657.
- Arslan, İ. ve Karagül S. (2020). Küresel Bir Tehdit (COVID-19 Salgını) ve Değişime Yolculuk. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1181988> adresinden 5 Ağustos 2021 tarihinde alınmıştır.
- Aslan, Ş. Atabey, A., ve Yörük, E. (2007). Örgütsel kriz yönetim tarzlarının ve kriz dönemlerindeki yönetici davranışlarının araştırılması: Konya örneği. *Journal of Azerbaijan Studies*, 252-275.
- Aşkın, R., Bozkurt, Y. ve Zeybek, Z. (2020). COVID-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileriyle Terapötik Müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.
- Ayar, M. (2007). *Osmanlı Devletinde Kolera*, Kitabevi.
- Aydın, E. (2006). *Dünya ve Türk Tıp Tarihi*, Güneş Kitabevi.
- Bağce, H., E. (2020). Türkiye’de Medya ve Demokrasinin Yapısal ve Etik Sorunları. *İnsan ve İnsan*, 7(25), 9-28.
- Bal, İ. (2021). Covid-19 Salgınına Yönelik Hazırlanan Ticari Reklamlar Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Medya Akademisi Dergisi*, 1(1), 9-28.
- Balci, Y., ve Çetin, G. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinin Türkiye’de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 40-58.
- Baştürk, E., ve Eken, İ. (2020). COVID-19 Sürecinde Telekomünikasyon Şirketlerinin Reklam Kampanyaları: Evde kal kampanyasının gösterge bilimsel analizi. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 24-55
- Benek M. K. (2016) Osmanlı’da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 27-39
- Berna, A. (1997). *Batı Orta Çağı’nda Hastalık Kavramı*. Güneş Kitapevi.
- Beysanoğlu, Ş. (1963) *Bütün Cepheleriyle Diyarbakır*. Şehir Matbaası.
- Beysanoğlu, Ş. (2013). Basın. İçinde *Diyarbakır Ansiklopedisi*, I. (s.151) Yelkovan Ajans.
- Boissay, F., ve Rungcharoenkitkul, P. (2020). Macroeconomic effects of COVID-19: An early review (No.7). Bank for International Settlements.

- British Broadcasting Corporation (2020). Koronavirüs nedir: COVID-19'a karşı hangi önlemler alınmalı, virüsün özellikleri neler? <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51177538> adresinden 25 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.
- British Broadcasting Corporation (2020). Pandemi nedir, ülkeleri nasıl etkiler? - Dünya Sağlık Örgütü koronavirüsü pandemi ilan etti. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548> adresinden 1 Mart 2020 tarihinde alınmıştır.
- Burtscher, J., Burtscher, M., ve Millet, G. P. (2020). (Indoor) isolation, stress, and physical inactivity: Vicious circles accelerated by COVID-19?. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 30(8), 1544.
- Butler, N. (1997) Lepsory. *Cambridge Handbook of Psychology, Health and Medicine*, A. Baum. (Ed.). Cambridge University Press, s. 521.
- Büyükbaykal, A.C.I. (2020). Gazetecilik Türleri. *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi*. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/gazetecilik_ue/gazetecilikturleri.pdf adresinden 2 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Büyükbaykal, G. ve Büyükbaykal, I. A. C. (2018). Türkiye'deki İletişim Fakültelerinde Eğitim ve Yaşanılan İstihdam Sorunları. *Electronic Turkish Studies*, 13(18).
- Büyükoztürk, Ş. (2012). Örneklem Yöntemleri. <http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/21082015162828.pdf> adresinden 5 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Cartwright, M. (2020) Veba (Kara Ölüm) [Black Death]. (G. Dergisi, Çev.). WorldHistory Encyclopedia. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-17097/veba-kara-olum/> adresinden 5 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Chetan Ahya (Morgan Stanley'nin Baş Ekonomisti), (2020). Koronavirüs: 7 trilyon dolarlık paket dünya ekonomisini kurtarmaya yetecek mi? <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52065095> adresinden 4 Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- Chinazzi, M., Davis, J. T., Ajelli, M., Gioannini, C., Litvinova, M., Merler, S., ve Viboud, C. (2020). Theeffect of travel restrictions on the spread of the 2019 novel coronavirus (COVID-19) outbreak. *Science*, 368(6489), 395-400.
- Costagliola, A., Liguori, G., D'Angelo, D. vd. Do Animals Play a Role in the Transmissionof Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus-2 (SARS-CoV-2)?. (2021). A Commentary. *Animals*; 11(1),16. <https://doi.org/10.3390/ani11010016>
- Covey, H.C. (2001). "People With Leprosy (Hansen's iease) During The Middle Ages", *The SocialScience Journal* 38, 315-321.
- Cyrus, S. H. H., Cornelia Y. I. C., ve Roger C. M. H., (2020). Mental Health Strategies to Combat the Psychological Impact of COVID-19 Beyond Paranoia and Panic, *Academy of Medicine*, 49(3), 155-160.
- Çavuş, S. (2017). Yerel Basının Sorunları Üzerine Tespitler: Aksaray Örneğinde Nitel Bir Araştırma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 19-32.
- Çay, M., M. (2004). İnkılâpların Hayata Geçirilmesinde Yerel Gazeteciliğin Önemi ve Konya'da Ekekon Örneği (1935-1942). https://www.researchgate.net/publication/339596239_Inkilapların_Hayata_Gecirilmesinde_Yerel_Gazeteciliğin_Onemi_ve_Konya%27da_Ekekon_Ornegi_1935-1942 adresinden 6 Temmuz 2021 tarihinde alınmıştır.
- Çencen, N. (2020). 1933'ten Günümüze Lise Tarih Ders Kitaplarında Salgın Hastalıkların işlenişine Genel Bir Bakış. *Journal of National Education*, 49.
- Çerçi, Ü. Ö., Canöz, N., ve Canöz, K. (2020). COVID-19 krizi döneminde bilgilendirme aracı olarak sosyal medya kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 184-198.

- Çobaner, AA, Alkan, N., ve Tasouji, CD COVID-19 Aşısı Turkovac ile İlgili Dijital Haberlerin Sağlık Raporlama Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (39), 24-43.
- Çoşar, H. (2018). *Geleneksel medyadan dijital medyaya geçiş sürecinde Türkiye’de medya ve reklam yatırımlarının değişen yapısı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi.
- Dağ, H. (2019). Türkiye’de Yerel Medyanın Sorun Alanlarının Çalışma İlişkilerine Etkisi: Antalya Örneği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 4(1), 73-100.
- Daimond, J. (2010). *Tüfek, Mikrop ve Çelik*. Tübitak Yayınları.
- Değirmencioğlu, G. (2011). Yerel basında yeni medya ve sosyal paylaşım sitelerinin kullanımı: Kocaeli’de Yayımlanan Yerel Gazetelerin İnternet Siteleri Üzerine Bir İnceleme. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 2(5), 19-31.
- Demir, M., Günaydın, Y., ve Demir, Ş. Ş. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgınının Türkiye’de turizm üzerindeki öncülleri, etkileri ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 80-107.
- Demirbaş, N. K., ve Koçak, S. S. (2020). 2-6 Yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla covid19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349.
- Deutsche Welle (2020). Corona virüsü ABD’ye ulaştı <https://www.dw.com/tr/corona-vir%C3%BCs%C3%BC-abdye-ula%C5%9Ft%C4%B1/a-52101850> adresinden 2 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Deutsche Welle (2020). DSÖ koronavirüsü "pandemi" ilan etti. <https://www.dw.com/tr/ds%C3%B6-koronavir%C3%BCs%C3%BC-pandemi-ilan-etti/a-52727627> adresinden 5 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Diamond, J. (2013). *Tüfek, Mikrop ve Çelik* (25 bs.). (Ü. İnce, Çev.) TÜBİTAK.
- Digitalage. (2020). COVID-19 salgını sektörleri nasıl etkiledi? <https://digitalage.com.tr/covid-19salgini-sektorleri-nasil-etkiledi-arastirma/> adresinden 15 Mart 2022 tarihinde alınmıştır.
- Duman, H., H. (2007). Osmanlı Döneminde Yerel Basın (1828-1922). *Türkiye’de yerel basın*, 77-87.
- Duman, N. (2019). Travma sonrası büyüme ve gelişim. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 178-184.
- Emanuel, E. J., Persad, G., Upshur, R., Thome, B., Parker, M., Glickman, A., ve Phillips, J. P. (2020). Fair Allocation of Scarce Medical Resources in the Time of COVID-19, *The New England Journal of Medicine*, 382 (21), 2049-2055.
- Erdem, B. N. (2012). Eylül İhtilali’nin Yerel Basının Haber Seçimleri Üzerindeki Etkisi: Hakimiyet Gazetesi Örneği. *Türkiye’de Yerel Basın. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*.
- Erden, G., ve Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travmatik etkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erkal, A. ve Uçak, O. (2018). Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Yerel Basının Gelişim Süreci. *Selçuk İletişim*, 12(1), 92-122.
- Eryüzlü, H. (2020). Covid-19 Ekonomik Etkileri ve Tedbirler: Türkiye’de “Helikopter Para” Uygulaması. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3(1), 10-19.
- Euronews (2020). Sağlık Bakanı Koca: Türkiye’de ilk koronavirüs (COVID-19) vakası tespit edildi. <https://tr.euronews.com/2020/03/10/sagl-k-bakan-koca-koronavirus-covid-19-salg-n-ile-ilgili-ac-klama-yap-yor> adresinden 2 Ocak 2021 tarihinde alınmıştır.
- Ezerbolat, M., ve Özpolat, Y. (2016). Travma sonrası büyüme: Travmaya iyi yanından bakmak. *Kriz Dergisi*, 24(1), 1-10.

- Farkas J. (2020) Management of COVID-19 patients admitted to stepdown or ICU. COVID-19. EMCrit Project.
- Gevgilili, A. (1983). Türkiye Basını, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi 1. Cilt, İletişim Yayınları.
- Gezgin, S. (2007). Türkiye’de Yerel Basın. <http://161.9.143.160:8080/bitstream/handle/20.500.12627/400/2007%20%20T%C3%BCrkiye%20Yerel%20Bas%C4%B1n.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden 6 Temmuz 2021 tarihinde alınmıştır.
- Girgin, A. (2001). *Türk Basın Tarihi’nde Yerel Gazetecilik*, İnkılap Kitabevi.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye’de Yerel Basın*, Der Yayınları.
- Gleick, J. (2018). Kaos. (İ. Alptekin Demir, çev.). Alfa Basım Yayınları.
- Göçümlü, B., Ç. (2021). Salgınla mücadelenin görünmez kahramanları: Gazeteciler <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/salginda-mucadelenin-gorunmez-kahramanlari-gazeteciler/2104019> adresinden 10 Mart 2022 tarihinde alınmıştır.
- Göktürk, M. (2014). Türkiye’de Yerel Basının Yapısı ve Organizasyonu. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Guerrieri, V., Lorenzoni, G., Straub, L., ve Werning, I. (2020). Macroeconomic Implications of COVID-19: Can Negative Supply Shocks Cause Demand Shortages? (No. w26918). National Bureau of Economic Research.
- Güder, S. (2020). Covid-19’un Uluslararası Sistem ve Türkiye Siyasetine Yansımaları. *İstanbul Üniversitesi Yayınevi*.
- Gülçay H. ve Balcı, E. V. (2018). Medya ve Gelişim: Yakın Geleceği Üzerine Öngörüler Değerlendirmeler. *Kurgu*, 26(3), 238-247
- Gürel, N. (2007). Yerel Basının İşlevi ve Demokrasilerde Önemi. Türkiye’de yerel basın, 173-175.
- Güven, S. (2020). Yeni Koronavirüs Hastalığının Toplumsal Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme TRT akademi: *Kovid 19-Salgın Yayıncılığı*, 6,10, 90-97.
- HalaGazeteciYiz, (2020). Covid’in gazeteciliğe etkisi: İşsizlik, maaş kesintileri ve önlemler çalışması <https://halagazeteciYiz.net/2020/08/18/salginda-doneminde-gazetecilik-issizlik-maas-kesintileri-ve-onlemler-calisma/> adresinden 4 Mayıs 2021 tarihinde alınmıştır.
- Haşit, G. (1999). *İşletmelerde kriz yönetimi ve Türkiye’nin büyük sanayi işletmeleri üzerinde yapılan araştırma çalışması* [Yayımlanmamış doktora tezi] Anadolu Üniversitesi.
- Havva, T. (2017). Olağanüstü durumlar ve hemşirelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(4).
- Hecker, J. (1859). *The Epidemics of the Middle Ages*. Trübner and co.
- Holmes, E. A., O’Connor, R. C., Perry, V. H., Tracey, I., Wessely, S., Arseneault, L., ve Ford, T., (2020). Multidisciplinary Research Priorities for the COVID-19 Pandemic: A Call for Action for Mental Health Science, *The Lancet Psychiatry*, 7, 547-560. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30168-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30168-1)
- Hope, R.C. (2009). *The Leper in England: With Some Account of English Lazar Houses*, Gutenberg Ebook 19.
- Huang C, Wang Y, Li X, vd. (2019). Clinical features of patients infected with 2019 coronavirus in Wuhan, China. *Lancet* 2020; 395: 497-506.
- Hussin A, Rothan and Siddappa N. Byrareddy. (2020). The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *J Autoimmun* 2020; 109: 102433. doi: 10.1016/j.jaut. 2020.102433.

- İnceoğlu, Y., G. (2020). COVID-19 Pandemisi ve Medya Ttb COVID-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf adresinden 1 Temmuz 2021 tarihinde alınmıştır.
- Ji W, Wang W, Zhao X, vd. (2019) Cross-species transmission of the newly identified coronavirus 2019 nCoV. *J Med Virol* 2020; 92: 433-440. DOI: 10.1002/jmv.25682
- Jo N, Hays. (2005) Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History.
- Jurak, G., Morrison, S. A., Leskošek, B., Kovač, M., Hadžić, V., Vodičar, J., Truden, P., Starc, G. (2020). Physical activity recommendations during the coronavirus disease-2019 virus outbreak. *J Sport Health Sci*, May 16, S2095-2546.
- Kanat, M., H. ve Arı, G., A. (2020). COVID-19 Pandemisinin Takip Edildiği Medya Kaynaklarının ve Güvenli Bulunma Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. <https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1589711126.pdf> adresinden 24 Mayıs 2021 tarihinde alınmıştır.
- Kaplan P. (2021) İletişim fakültesi öğrencilerinin sadece yüzde 5'i sektörde iş bulabiliyor. <http://www.pervinkaplan.com/detay/iletisim-fakultesi-ogrencilerinin-sadece-yuzde-5i-sektorde-is-bulabiliyor/15635> adresinden 2 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.
- Karaburun, M. ve Mısırlı, G. (2021). COVID-19 küresel salgın sürecinde yerel gazetelerin durumu: Muş yerel basını örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(4), 983-994.
- Karadağ, G. H. (2019). Dijital hastalıklar. DER Yayınları.
- Karaduman, M. (2017). Yerel medya çalışanlarının eğitim düzeyleri ve mesleki yeterlilikleri: Antalya örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28), 184-301.
- Karakaya, E. (2020). İklim Haber. COVID-19 Krizinin Ekonomi, Enerji ve Emisyonlara Etkileri: Mevcut Durum ve Olası Post-Korona Senaryoları. *Accessed: Jul, 17*.
- Karaman E. (2010). İnternet Gazeteciliği ve Yerel Medya: Muğla Örneği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Karapınar, Ö. K., Aslan, S., ve Utku, Ç. (2012). Panik bozukluğu, somatizasyon bozukluğu vehipokondriaziste sağlık kaygısı. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 43-51.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri. Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-17.
- Kaya, B. (2020). Pandeminin Ruh Sağlığına Etkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 123-124.doi:10.5505/kpd.2020.64325
- Kayacan, İ. (1996). *Basınımızın Anadolu Cephesi*. Ece Yayınları
- Kelly, K. (2009). The History of Medicine The Middle Ages. Facts On File Publishing, New York.
- Kılıç O. (2004). Eskiçağdan Yakınçağa Genel Hatlarıyla Dünyada ve Osmanlı Devleti'nde Salgın Hastalıklar. https://www.academia.edu/20755272/Eski%C3%A7a%C4%9Fdan_Yak%C4%B1n%C3%A7a%C4%9Fa_Genel_Hatlar%C4%B1yla_D%C3%BCnyada_ve_Osmanl%C4%B1_Devletinde_Salg%C4%B1n_Hastal%C4%B1klar_From_Old_Age_to_Modern_Age_Epidemics_in_the_World_General_Outline_and_in_the_Ottoman_Empire adresinden 19 Mayıs 2021 tarihinde alınmıştır.
- Kılıç, N. (2019) Diyarbakır Vilayet Matbaası'nın Yerel Basının Gelişimine Katkısı (1868-1923) https://www.academia.edu/41219031/Diyarbak%C4%B1r_Vilayet_Matbaas%C4%B1n%C4%B1n_Yerel_Bas%C4%B1n%C4%B1n_Geli%C5%9Fimine_Katk%C4%B1s%C4%B1_1868_1923 adresinden 5 Temmuz 2021 tarihinde alınmıştır.
- Kılıç, O. (2020). Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri. *Küresel salgının anatomisi insan ve toplumun geleceği*, 13-54.

- Kılıç, R. (2019). Türkiye’de Yerel Basının Ekonomik Yapısı ve Diyarbakır Yerel Gazeteleri Örneği [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kılıçarslan, M. (2015) “Süryani Harfli Türkçe Bir Şiir ve Şark Yıldızı Gazetesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (39), 179-187.
- Koçyiğit M. ve Koç, M., A. (2021). COVID-19 Sürecinde Medya Ekolojisindeki Değişimin Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (6), 27-42.
- Koçyiğit, M. (2020). *Etkili İletişim ve Duygusal Zekâ* (Genişletilmiş 4. baskı). Eğitim Yayınevi.
- Koloğlu, O. (2008). *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. Pozitif Yayınları.
- Korkmaz, A. (2012). Gazetecilik Eğitimi Alan Öğrencilerin Gazetecilik Eğitimi ve Gazetecilik Mesleğine Bakışı, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 16, 9-27.
- Kösedağ, M., S. (2019). Türkiye’de Yazılı Basının Sonu Mu Geliyor? Gazete Tirajları Üzerinden Genel Bir Değerlendirme [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].
- Kumar S, Jha S, Rai SK. (2020) Significance of super spreader events in COVID-19. *Indian J Public Health* 2020; 64: 139-141
- Kurtbaş İ., Doğan, A. ve Göker, G. (2016). Yerel Medya Sorunsalları ve Sektör Çalışanlarının Sorunlara Bakışları “Elazığ ili örneği”. *Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi: Akademia*, 1(2), 20-41.
- Küresel Gazeteciler Konseyi (2020). Dünyada 489, Türkiye’de 15 gazeteci kovid kurbanı oldu <https://www.kgk.org.tr/kgk-dunyada-489-turkiyede-15-gazeteci-kovid-kurbani-oldu/> adresinden 22 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N., ve Tan, H., (2020). Factors Associated with Mental Health Outcomes Among Health Care Workers Exposed to Coronavirus Disease 2019. *Journal of the American Medical Association*, 3(3), e203976. doi:10.1001/jamanetworkopen.2020.3976
- Lewis, P. (1998). *Tıp Tarihi*. Khalkedon Yayınları.
- Ling Y, Xu SB, Lin YX, vd. (2020). Persistence and clearance of viral RNA in 2019 novel coronavirus disease rehabilitation patients. *Chin Med J (Engl)* 2020; 133(9): 1039-1043. DOI: 10.1097/CM9.0000000000000774
- Longstaff, P. H. ve Sung-un, Y. (2008). “Communication management and trust: their role in building resilience to “surprises” such as natural disasters, pandemic flu, and terrorism”, *Ecology and Society* 13(1): 3.
- McNeill, W., H. (1976). Plaques and Peoples. *Oxford*. s.231.
- Medya Araştırmaları Derneği (2021). İllere Göre Yerel Medya Kurumları Sayısı <https://yerelmedyavt.com/> adresinden 19 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.
- Mercan, B. (2017). XIX. Yüzyılda Osmanlı’da Çiçek Salgınları ve Çiçek Hastalığı ile Mücadele. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırklareli Üniversitesi.
- Mertoğlu, S. (2021). COVID-19’a Karşı Bilinçlenmede Sosyal Medyanın Rolü: Twitter Örneği. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi*, 3(2), 113-129.
- Mırçık, AM. ve Yıldız, İ. (2021). Yerel Basında covid-19 haberlerinin ele alınış biçimi: Bingöl online örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 280-297.
- Mora, N. (2008). Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim. Alt Kitap.
- Nalcioğlu, B., U. (2007). Türkiye’de yerel medya çalışanları, yerel medyanın sorunları ve çözüm önerileri. *Türkiye’de Yerel Basın*.
- Nevzat, E. (1996). *Çağlar Boyunca Toplum, Sağlık ve İnsan*. Somgür Eğitim Hizmetleri.

- Örnek, A. Ş. (2007). Kriz yönetimi stratejileri ve Türkiye bilişim sektörü örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 114-129.
- Özatay, F., ve Sak, G. (2020). COVID-19'un ekonomik sonuçlarını yönetebilmek için ne yapılabilir? *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*.
- Pan, R., Zhang, L., ve Pan, J., (2020). The Anxiety Status of Chinese Medical Workers During the Epidemic of COVID-19: A Meta-Analysis, *Psychiatry investigation*, 17(5), 475–480. <https://doi.org/10.30773/pi.2020.0127>
- Pollitzer, R. (1959). Cholera, Cenevre: 1959; Robert Pollitzer, "Cholera Studies", *Bulletin of the World Health Organization*, vol. X/3, 1954, s. 421-461.
- Ponting, Clive. (2008). *Dünyanın Yeşil Tarihi, Çevre ve Büyük Uygarlıkların Çöküşü*. Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Saliou, P. (1994). Grip Salgını Durumunda Kriz İletişimi. *European Journal of Epidemiology* 10, 515-517
- Sandalcı B, Uyaroğlu OA, Sain Güven G. (2020). COVID-19'da kronik hastalıkların rolü, önemi ve öneriler. *FLORA* 25.
- Sandi, C., Haller, J. (2015). Stress and the social brain: behavioural effects and neurobiological mechanisms. *Nature Reviews Neuroscience*, 16(5), 290-30
- Sargın N. ve Kutluca N. (2020). COVID-19 Salgını Sürecinde Yetişkinlerin Tepkileri. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 47-59.
- Serdar, M. (2014). Orta Çağ Avrupasında Tanrının Laneti Cüzzam ve Cüzzam Evleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 100-110.
- Sarıyıldız, G. (1996). *Hicaz Karantina Teşkilatı (1865-1914)*, Türk Tarih Kurumu.
- Serinkli, N. (2020). COVID-19 Salgın Sürecinde Örgütsel Değişim: Uzaktan/Evden Çalışma Modeli. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 277-288.
- Sina. İ. (2015). *El-Kâûn Fi't-Tıbb* (C.4). (E. Kahya, Çev.). Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Solmeclis Medya Çalışma Grubu (2004). Medya İzleme Raporu. http://www.solmeclis.net/sm_izrap_medya_02.htm.) adresinden 6 Ağustos 2021 tarihinde alınmıştır.
- Sözen, E. (2004). Yerel Medya Ne Kadar Yerel. <https://www.erdalerdogdu.com/pr-halkla-iliskiler/%E2%80%9Cyerele-medya-ne-kadar-yerel%E2%80%9D/> adresinden 17 Ağustos 2021 tarihinde alınmıştır.
- Spread of COVID-19 declared a pandemic by WHO, Fox44, (2020). <https://www.fox44news.com/health/coronavirus/spread-of-covid-19-declared-a-pandemic-by-who/#/%20questions/2574674> adresinden 7 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Stephen AL, Kyra H, Grantz KH, vd. (2020). The incubation period of 2019-nCoV from publicly reported confirmed cases: estimation and application. *MedRxiv* 2020:4. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.02.02.20020016>
- Strong, P. (1990). Epidemic psychology: A model. *Sociology of Health & Illness*, 12(3), 249-259.
- Şahin M. ve Avşar Z. (2016). Basın İş Kanunu, Sorunlar ve Güncelleme Tartışmaları. Şanlıurfa, Belediyesi. (2020). https://www.sanliurfa.bel.tr/files/1/bsb_sonra/surkav_yayinlari/38_URFA_BASIN_TARIHI_VE_YEREL_GAZETECILIK_1867_2013.pdf adresinden 16 Şubat 2021 tarihinde alınmıştır.
- Şapolyo E. B. (1971). Türk Gazeteciliği Tarihi ve Her Yönüyle Basın (2. Baskı), Güven Matbaası.
- Şehsuvaroğlu, B. (1954) Tarihi Kolera Salgınları ve Osmanlı Türkleri, s. 282-283.

- Şeker, M. (2007). Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Gücü ve Sorunlarıyla Yerel Gazeteler. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiletisim/issue/33999/359167> adresinden 18 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Şendağ, D. (1989). Fonksiyonel somatik semptomlar ve hipokondriasis. *Türkiye Klinikleri*, 9(2), 97-101.
- Temel, M., Korkmaz, A., Somuncu, B. ve Şilen, K. (2012). Yerel medya çalışanlarının sosyo-demografik özellikleri ve sektör sorunlarına bakışı: Kayseri ve Nevşehir yerel medyasına yönelik alan araştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (19), 125-157.
- Tian, F., Li, H., Tian, S., Yang, J., Shao, J., ve Tian, C., (2020). Psychological Symptoms of Ordinary Chinese Citizens Based on SCL-90 During the Level I Emergency Response to COVID-19, *Psychiatry Research*, 288, 112992. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112992>
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (COVID-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 159-174.
- Trautman, J.R. (1984). "A Brief History of Hansen's Disease", *Bulletin of The New York Academy of Medicine*, Vol. 60., No: 7, s. 689-695.
- Turan E. (1996). *Türkiye'de yerel gazeteciliğin sorunları ve Küçükçekmece örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). Yazılı Medya İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yazili-Medya-Istatistikleri-2019-33620> adresinden 25 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- Tütengil, C. O. (1954). *Diyarbakır Basın Tarihi Üzerine Notlar*, İstanbul Matbaası.
- Uluç, G. ve Süslü, B. (2016). Örnek Yargı Kararlarıyla Sosyal Medya Hukuku. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Social Science Institute*, 8(17).
- Unat, E. K. (1975). *Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş ve İslam Dini*. Fatih Yayınevi Matbaası.
- Vikipedi (2017). İlk Kolera Salgını. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0lk_kolera_salg%C4%B1n%C4%B1#cite_note-Hays-1 adresinden 16 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Vural, A. M. (2007). İşlev, önem ve misyonlarıyla yerel basın ve Eskişehir örnekleminde elde edilen bulgular. S. Gezin (Der.), *Türkiye'de Yerel Basın* içinde. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Wikipedia (2020). İtalya'da COVID-19 pandemisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0talya%27da_COVID-19_pandemisi
- Wordlmeters. (2022). <https://www.worldometers.info/coronavirus/> adresinden 15 Kasım 2022 tarihinde alınmıştır.
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yaman, H. (2020). COVID-19'un etkileri: Uzun COVID-19. <https://www.gazeteduvar.com.tr/covid-19un-etkileri-uzun-covid-19-haber-1507194> adresinden 9 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- Yaşayanlar, İ. (2015). *Sinop, Samsun ve Trabzon'da kolera salgınları, karantina teşkilatı ve kamu sağlığı hizmetleri (1879-1914)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Yavalar, D., E. (2009). Yerel medya bağlamında Kocaeli medyası ve sorunları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Yılmaz, Ö. (2017) 1847-1848 Kolera Salgını ve Osmanlı Coğrafyasındaki Etkileri. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 6(1), 23-55.

- Yolcu, Ö. I. (2007). Yerel Gazetelerin İnternet Ortamındaki Görünümü. S. Gezgin (Haz.), *Türkiye 'de Yerel Basın* içinde. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Yöyen, B. (2007). *Türkiye 'de basın çalışanlarının istihdam sorunlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.z
- Yücel, O. (2020). #Koronavirüs zaman çizelgesi: Ne zaman ortaya çıktı? Nasıl yayıldı? Önemli tarihler nelerdi? <https://medyascope.tv/2020/04/05/koronavirus-zaman-cizelgesi-ne-zaman-ortaya-cikti-nasil-yayildi-onemli-tarihler-nelerdi/> adresinden 12 Temmuz 2021 tarihinde alınmıştır.
- Yüksel, E. (2006). Eskişehir Basını Neden Tiraj Kazanıyor?. Selçuk İletişim Dergisi, 2.
- Zhu N, Zhang D, Wang W, vd. (2019). A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in China, 2019. NEngl J Med 2020; 382: 727-733. DOI: 10.1056/NEJMoa2001017

Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

- [1.] Elif Akyüz Ertunç, Gaziantep, 30 Mayıs 2022, Kişisel Görüşme, Gaziantep Yerel Medya Tarihi
- [2.] Mehmet Feratoğlu, Diyarbakır, 24 Mayıs 2022, Kişisel görüşme, Diyarbakır'da Yerel Medya
- [3.] Esra Koçak Mayda (2022) Türkiye Gazeteciler Sendikası Ankara Şube Başkanı
- [4.] Kadir Çelikcan, 18 Mayıs 2022, Şanlıurfa, Kişisel Görüşme, Şanlıurfa'da Yerel Medya

EKLER

EK 1 - COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ ANKET SORULARI

1. Yaşınız:

- a- 18-28
- b- 29-39
- c- 40-50
- d- 50 – 65
- e- 65 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz:

- a- Kadın
- b- Erkek

3. Mesleğiniz:

- a- Muhabir
- b- Spiker
- c- Kameraman
- d- Editör
- e- Reji sorumlusu
- f- Kurgucu
- g- Haber Müdürü
- h- Genel Yayın Yönetmeni
- i- Stajyer
- j- Teknik Personel
- k- Diğer

4. Kaç yıldır medya sektöründe çalışıyorsunuz?

- a- 0-3 yıl
- b- 4-7 yıl
- c- 8-11 yıl
- d- 12-20
- e- 20 yıl ve üzeri

5. Mezuniyet alanınız nedir?

- a- Ortaöğretim
- b- Lise
- c- Ön lisans
- d- Lisans
- e- Yüksek lisans / Doktora

6. Çalışma Alanınız nedir?

- a-Televizyon
- b- Gazete

7. COVID-19 sürecinde iş yerine gidiyor musunuz?

- a- Tam zamanlı iş yerinde
- b- Yarı zamanlı/esnek bir iş yerinde
- c- Tam zamanlı evden
- d- Yarı zamanlı evden

8. Herhangi bir sendikaya üye misiniz?

- a- Evet
- b- Hayır

9. COVID-19 sürecinde üyesi olduğunuz sendikadan destek aldınız mı?

- a- Evet
- b- Evet, ama yetersiz
- c- Hayır

10.COVID-19 sürecinde tiraj/rejting sayısında düşüş yaşadınız mı?

- a-Evet
- b- Hayır

11. COVID-19 sürecinde iş yerine ne ile gidiyorsunuz?

- a-Özel araç
- b-İş yeri servisi
- c-Toplu taşıma
- d-Yaya
- e- Diğer

12. COVID-19 sürecinde hangi sorunları yaşadınız?

- a- Ekonomik
- b- Psikolojik
- c- Fiziksel
- d- Hepsi
- e- Hiçbiri

13. COVID-19 sürecinde çalışma şartlarınızda yaşanan sorunlarda sizi en çok ne etkiledi?

- a- Maaş kesintisi
- b- SGK kesinti
- C- Maaş geç ödendi
- d- Maaş hiç ödenmedi
- e- Çalışma süresi uzadı
- f- İş yükü arttı
- g- İş yükü azaldı
- h- Psikolojik olarak etkilendim
- i- Hiçbir şey değişmedi

14. COVID-19'a yakalandınız mı?

- a-Evet
- b-Hayır

15. Kronik rahatsızlığınız var mı?

- a-Evet
- b-Hayır

16. İşyerinizde COVID-19 pozitif vakası yaşandı mı?

- a-Evet
- b-Hayır

17. COVID-19 sürecinde zorunlu olarak ücretli izin kullandınız mı?

- a-Evet
- b-Hayır

18. COVID-19 sürecinde zorunlu olarak ücretsiz izin kullandınız mı?

- a-Evet
- b-Hayır

19. COVID-19 sürecinde istifa etmeyi düşünüp düşünmüyorsunuz?

- a-Evet
- b-Hayır

20. COVID-19 sürecinde çevrenizde istifa eden meslektaşlarınız oldu mu?

- a-Evet
- b-Hayır

21. COVID-19 sürecinde bilgisayar başında geçirdiğiniz süre arttı mı?

- a-Evet
- b-Hayır

22. COVID-19 sürecinde fiziksel olarak hangi sorunları yaşadınız?

- a-Kilo alma
- b-Kilo kaybı
- c-Saç kaybı
- d-Cilt sorunları
- e-Göz rahatsızlıkları
- f-Eklemler ağrıları
- g-Hepsi
- h-Hiçbiri

23. COVID-19 sürecinde işverenin koruyucu önlemler aldığını düşünüyor musunuz?

- a-Evet
- b-Evet, ama yetersiz
- c-Hayır

24. Kullandığınız malzemeler ortak mı? (Kamera, fotoğraf makinesi, mikrofon vb. diğer araçlar)

- a-Evet
- b-Hayır

25. COVID-19 sürecinde bireysel olarak hangi önlemleri alıyorsunuz?

- a-Maske
- b-Siperlik
- c-Koruyucu kıyafet
- d-Koruyucu gözlük
- e-Dezenfektan
- f-Kolonya
- g-Koruyucu gıdalara başvurduğunuz mu?

26. COVID-19 sürecinde sahada/ofiste haber çalışması yaparken kendinizi güvende hissediyor musunuz?

- a-Evet
- b-Kısmen Evet
- c-Hayır

27. COVID-19 sürecinde haber kaynağına ulaşmada sorun yaşıyor musunuz?

- a-Evet
- b-Hayır

28. COVID-19 sürecinde en fazla risk altında olan çalışanlar kimlerdir?

- a- Muhabir
- b- Spiker
- c- Kameraman
- d- Editör
- e- Reji sorumlusu
- f- Kurgucu
- g- Haber Müdürü
- h- Genel Yayın Yönetmeni
- i- Stajyer
- j- Teknik personel
- k- Diğer

29. Yaşadığınız şehir?

- a- Diyarbakır
- b- Gaziantep
- c- Şanlıurfa

EK 2 – MESLEK ÖRGÜTLERİNDEN GELEN CEVAPLAR

Araştırmanın ilk meslek örgütünün başkanı 25 Mayıs 2022 tarihinde araştırmacının sorularını cevaplamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştiren bu görüşmede meslek örgütlerinin COVID-19 yerel gazetecilere yönelik yaptıkları çalışmalar değerlendirilmiştir. İlk meslek örgütü başkanı araştırmada kurumlarının isimlerini geçmemesini talep etmiştir. Elde edilen bulgular her biri ilgili soru başlıkları altında yer alacak şekilde düzenlenmiştir.

1-COVID-19 döneminde yerel medya çalışanları için ne gibi destekleriniz oldu?

Yaptığımız çalışmalar, süreçte basın emekçilerinin yaşadığı hak mahrumiyetlerine yönelik dikkat çekmek amaçlıydı. Hazırladığımız basın bildirileri ve raporlarla, basın emekçilerinin çalışma şartlarının COVID-19 önlemlerine paralel şekilde düzenlenmediği, gazetecilerin yoğun risk altında çalışmalarını devam ettirdiği, bazı basın yayın organlarında kısa çalışma ve ücretsiz izin uygulaması nedeniyle özlük haklarında azalma yaşandığını vurguladık. Sorunların hem gazetecilerin hem de kamuoyunun gündeminde güncel kalmasını sağladık.

2-COVID-19 döneminde işsiz kalan yerel medya çalışanları için neler yaptınız?

Yerel ölçekte şubelerimiz bağlamında dayanışma yolları üretmeye çalıştık. Hem taleplerin gündeme getirilmesi hem de birebir çözüm arayışlarına yöneldik. İmkânlarımız yettiği ölçüde işsiz kalan gazetecilerin bu süreci meslekten uzaklaşmadan tamamlamasına katkı vermeye çalıştık. Bu faaliyetler örgüt yöneticilerinin bireysel çabaları sınırlılığında kaldı.

3-Meslek örgütü olarak COVID-19 döneminde yerel medya çalışanlarına gerekli desteği verdiğinizi düşünüyor musunuz?

Yeterli destek verdiğimizizi ifade edemeyiz.

4-Uzaktan çalışma konusunda meslek örgütünüz neler yaptı? Yerel Medya çalışanlarının güvenceleri ve sosyal hakları ile ilgili bilgilendirme yapıldı mı?

Örgütümüzle iletişime geçen basın emekçilerine gerekli bilgilendirme yapılmakla birlikte ağırlıklı kamuoyuyla paylaşılan basın bildirileriyle yol gösterici olmaya çalıştık.

5-COVID-19 döneminde gazetecilerin yaşadıkları sorunlar için çözümleriniz oldu mu?

COVID-19 dönemi; basın emekçilerinin örgütlü mücadelesinin, yaşanacak hak kayıplarını engelleyebilecek en önemli tutanak olduğunu gösterdi. Bu çerçevede gazetecilerin örgütlü dayanışmasının artırılması ve çalışma koşullarının ancak örgütlü dayanışmayla iyileştirilebileceğini vurguladık.

5.2.2. İkinci Meslek Örgütü ile Yapılan Görüşmeden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın meslek örgütü ile yapılan görüşmelerinin ikinci kısmında meslek örgütü bölge temsilcisi ile yarı yapılandırılmış görüşme 1 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirildi. Görüşmede sorulan sorulara alınan cevaplar soru ve cevap şeklinde çalışmada yer almaktadır.

1-COVID-19 döneminde yerel medya çalışanları için ne gibi destekleriniz oldu?

Çalışmalarımız yerel medya için değil, ülke çapında tüm üyelerimize yönelikti. COVID-19 süresince medya çalışanlarına yönelik “Evden Çalışmanın Hukuku”, “Evden Çalışmanın Beden

Sağlığı” ve “Evden Çalışmanın Ruh Sağlığı” söyleşileri düzenledik. Tüm basın emekçilerinin katılımı için açık çağrılı bu online söyleşilerle COVID döneminde evden çalışan medya emekçilerinin hak ihlali yaşamaları ve beden/ruh sağlıklarını korumalarına yönelik etkinlikler gerçekleştirdik. Ayrıca evden çalışmanın hukuku ve sağlığı konulu bir broşür hazırlayarak hem basılı hem online ortamda dağıtımını yaptık. Bu konuda uzmanların sorularımızı yanıtladığı 9 video hazırladık ve yayına sunduk. Ayrıca pandemi koşullarında gazetecilik başlığı ile bir kitapçık hazırlayarak gazetecilerin pandemide nelere dikkat etmesi gerektiğine dair tavsiyelerde bulunduk.

2-COVID-19 döneminde işsiz kalan yerel medya çalışanları için neler yaptınız?

Bu konuda özel bir çalışmamız olmadı.

3-Meslek örgütü olarak COVID-19 döneminde yerel medya çalışanlarına gerekli desteği verdiğinizi düşünüyor musunuz?

Hayır elbette veremedik. Bunda meslek örgütlerinin üye sayısı ve olanaklarını yeterli olmamasının da payı var. Malum Türkiye’de 21 iş kolu içinde örgütlenme oranının en düşük olduğu 3 iş kolundan birisi. Bu zayıflık karşılıklı olarak üye medya çalışanlarının da örgütlü çalışmanın faydalarından yararlanamamasına yol açıyor.

4-Uzaktan çalışma konusunda meslek örgütünüz neler yaptı? Yerel Medya çalışanlarının güvenceleri ve sosyal hakları ile ilgili bilgilendirme yapıldı mı?

Yukarıda da belirttiğim gibi bu evet fakat sadece yerel medya değil tüm basın emekçilerinin erişimine açık söyleşilerin yanı sıra evden çalışmanın hukuku ve sağlığı söyleşileri, broşürü ve videoları hazırlandı.

5-COVID-19 döneminde gazetecilerin yaşadıkları sorunlar için çözümlerinizi oldu mu?

Örgütlü olduğumuz işyerlerinde maske, hijyen ve mesafe önlemlerinin alınması, evden çalışanlara fatura desteği verilmesi konusunda girişimlerimiz oldu.

5.2.3. Üçüncü Meslek Örgütü ile Yapılan Görüşmeden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın son meslek örgütü görüşmesi Türkiye Gazeteciler Sendikası Ankara Şube Başkanı Esra Koçak ile 3 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede alınan cevaplar sıralı bir biçimde araştırmada yer almaktadır.

1-COVID-19 döneminde yerel medya çalışanları için ne gibi destekleriniz oldu?

COVID-19 sürecinde bütün iş kolları gibi basın yayın iş kolunda çalışan meslektaşlarımızda oldukça yıprandı. Hijyenik çalışma koşulları sağlanamaması gibi, kısa çalışma ödeneğinin suistimal edilmesi, evden çalışma saatlerinin belirsizliği, ücretsiz izin gibi birçok sıkıntıyla baş etmeye çalıştı gazeteciler. TGS’nin Mart 2020–Şubat 2021 dönemindeki 12 ay boyunca sahada yaptığı mülakat ve gözlemler, raporda birincil kaynak olarak kullanıldı. İstanbul dâhil 19 şehirde toplam 1.206 gazeteci ve basın çalışanı ile görüşüldü, 22 iş yeri ziyaret edildi. Bu ziyaretler hem ulusal hem de yerel basını kapsayan ziyaretler ve görüşmelerdi. Bunun sonucunda, covid-19 sürecinin medyadaki ekonomik ve sosyal sorunları derinleştirdiği tespit edildi. Birçok işveren, kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin gibi uygulamaları suistimal ediyor. Yasağa rağmen tazminatsız işten çıkarmanın aracı hâline getirilen “Kod 29” ise çalışanları tehdit amacıyla kullanılıyor. Bu bağlamda yerel medyada çalışan gazetecilere de

yaşadıkları sorunlar konusunda Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak hem hukuksal hem de fiziksel konularda destekler sunduk. Salgının başında ulaşmakta zorluk çekilen maske, dezenfektan gibi ürünleri sendikamızdan temin etmelerini sağladık, esnek çalışma, fazla mesai gibi konularda her zaman hukuksal desteğimizi sunduk. Ama tüm bunları yalnızca yerel medya çalışanlarına özel değil tüm medya çalışanları için yaptığımızı belirtmekte fayda görüyorum.

2-COVID-19 döneminde işsiz kalan yerel medya çalışanları için neler yaptınız?

İşe iade ya da fazla mesai davaları açmak isteyen arkadaşlarımız için hukuksal destek sağladık. Bulabildiğimiz kadar da kendi ağlarımız arasında arkadaşlarımıza iş bulmaya çalıştık.

3-Meslek örgütü olarak COVID-19 döneminde yerel medya çalışanlarına gerekli desteği verdiğinizizi düşünüyor musunuz?

Yerel medya ulusal medyaya göre daha fazla sömürünün olduğu, daha düşük ücretlerin verildiği bir alan. Bu nedenle de özel olarak ilgilenilmesi gereken bir alan olduğunun farkında olmakla birlikte tüm medya iş kolundan da ayrı tutulmadan eşit koşulların sağlanması gereken bir alan. Özellikle basın ilan kurumunun ilan kesme cezalarıyla birlikte yerel medyada gelir azalırken bu işçiye yansdı. Daha az çalışanla daha düşük maaşa daha fazla iş yaptırmanın yolunu buldu işveren. Bu da sömürüyü arttırdı elbette. Biz de bu konuda bir yandan bürokratik düzeyde görüşmeler gerçekleştirirken bir yandan da toplu iş sözleşmesi imzaladığımız işyerlerinde meslektaşlarımızın sosyal haklarını en üst düzeyde tuttuk. Eskişehir, İzmir, Kocaeli, Diyarbakır gibi birçok ilin yerel medyasında toplu iş sözleşmesi imzaladık.

4-Uzaktan çalışma konusunda meslek örgütünüz neler yaptı? Yerel Medya çalışanlarının güvenceleri ve sosyal hakları ile ilgili bilgilendirme yapıldı mı?

Sorunun cevabı katılımcı tarafından boş bırakılmıştır.

5-COVID-19 döneminde gazetecilerin yaşadıkları sorunlar için çözümlerinizi oldu mu?

Kısa çalışma modeli sebebiyle gazetecilerin gelirlerinde düşüş, kısa çalışma modeline rağmen tam zamanlı çalışma, kayıt dışı çalışma, ücretsiz izin sebebiyle gelirden düşüş, ücretsiz izinde tam zamanlı çalışma, ücretsiz izin ile tehdit edilme, “Kod-29” uygulaması ile işten çıkarılma riski, evden çalışma ile iş yükünün artması, evden çalışma uygulamasında gazetecilerin gerekli ekipmanlara sahip olamaması, fazla mesailerin tespit edilememesi ve ödenmemesi, yetersiz ücret ödemeleri, eksik ücret zammı, maaş ödemelerinin vaktinde yapılmaması, ek ödemelerin yol ve yemek ücretlerinin ödenmemesi ve geç ödenmesi, eksilen kurum gelirleri nedeniyle gazetecilerin iş güvencesinde kayıplar, sendikanın güçlü etkileri hakkında bilgi eksikliği sorunlarını tespit etmiştir ve raporlar hazırlamıştır. Tüm bu sorunlar çözümün sendikal mücadele olduğu işaret edilmiştir.

BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI

COVID-19 SÜRECİNİN YEREL MEDYA ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

ORJİNALLİK RAPORU

%**24**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**24**

İNTERNET KAYNAKLARI

%**3**

YAYINLAR

%**10**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%5
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%2
3	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	%2
4	silo.tips İnternet Kaynağı	%1
5	ghskitap.asyod.org İnternet Kaynağı	%1
6	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	%1
7	dhgm.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
8	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
9	dergisosyalbil.selcuk.edu.tr İnternet Kaynağı	%1

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı

Doğum Tarihi

E-mail

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Gazetecilik/İletişim Fakültesi	Fırat Üniversitesi	2016-2020
Yüksek Lisans	Gazetecilik Anabilim Dalı	Mersin Üniversitesi	2020-2023

Görevler : Kameraman / Muhabir/ Editör/

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Muhabir (Öğrenci)	Şanlıurfa, Harran Üniversitesi	2012-2014
Muhabir	Şanlıurfa, Urfanatık Gazetesi	2014-2016
Muhabir	Elazığ, Fırat Gazetesi	2016-2018
Editör/Spiker	Şanlıurfa, Edessa TV	2020-2021
Muhabir	Ankara, Artı TV	2021-